

Editorial

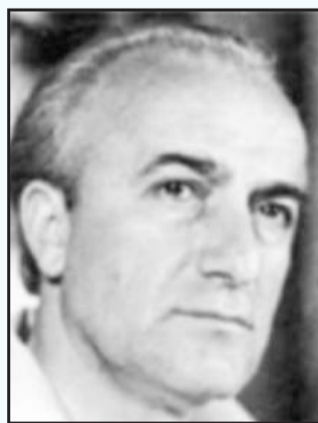

Stan V. Cristea

Criza bibliotecilor comunale

Într-un număr anterior ne-am referit la „criza lecturii în rândul liceenilor”, aspect îngrijorător – chiar dacă, din motive de spațiu, n-am spus-o în text – și pentru faptul că ei vor forma parte din viitoarea generație de intelectuali, care va defini nivelul de cultură al societății românești la momentul respectiv și va influența devenirea acesteia. Dar îngrijorătoare este și „criza bibliotecilor comunale”, la care ne limităm în acest editorial, deși ea ar trebui corelată cu „criza lecturii” în general. Oricum, îngrijorătoare este, înainte de orice, lipsa unei „strategii culturale naționale în domeniul lecturii publice” (ar fi trebuit să existe cel puțin un „program național” pentru sprijinirea acesteia). Legislația actuală în domeniu este cât de cât articulată, dar problema este a modului cum se aplică. În anii '90, de pildă, înființarea „bibliotecilor comunale” cu normă întreagă a fost o preocupare constantă a autorităților publice din județul Teleorman și a serviciului deconcentrat al Ministerului Culturii, dar între timp situația a luat o turnură negativă, fiindcă, de pildă, astăzi, funcționează doar 26 de biblioteci comunale, împreună cu biblioteca județeană, biblioteca municipală din Roșiorii de Vede și bibliotecile orașenești din Zimnicea și Videle (în municipiul Turnu Măgurele, „biblioteca municipală” a fost desființată, la fel și „muzeul municipal”, dar nu protestează nimeni pentru asta). Prin 2003, am susținut un concurs la Ministerul Culturii, președinte al comisiei fiind un secretar de stat, iar între chestiunile abordate s-a numărat și rolul bibliotecilor comunale; un membru din comisie, consilier în Ministerul Educației, a intervenit cu ideea că acestea trebuie să fie comasate cu bibliotecile școlare, la nivelul unei comune urmând să funcționeze doar cea școlară, eu însă am explicat că aceasta nu este o soluție bună, întrucât „utilizatorii” din localitate nu prea vor îndrăzni să intre în școală și să caute biblioteca, în plus, aceasta va fi „pe mâna” unui profesor, care nu va putea sta la dispoziția doritorilor să o frecventeze, acest lucru întâmplându-se doar atunci când va fi o bibliotecară cu normă întreagă, ceea ce, evident, Ministerul Educației nu va reuși să realizeze atât de ușor (mai degrabă, am zis eu, bibliotecile școlare ar putea fi trecute la cele comunale, acestea putând să aibă un program și în interesul elevilor). Și mai trebuie avut în vedere că, întotdeauna, bibliotecilor școlare li se alocă bani puțini, și aproape strict pentru achiziționarea doar a cărților necesare elevilor. Poate că statutul „bibliotecilor comunale” ar trebui reconsiderat, inclusiv în ideea de a fi o singură bibliotecă într-o comună, dar mai ales cu privire la funcțiile ce ar trebui să le îndeplinească; în esență, acestea ar trebui să fie două, adică pe lângă funcția clasică, de asigurare a „lecturii publice”, să aibă și funcția de „informare comunitară” (sub acest aspect, slavă Domnului, este un câmp larg de acțiune, în sprijinul cetățenilor, al autorităților și al instituțiilor locale; teoretic se vorbește, astăzi, despre această a doua funcție, dar în practică nu prea se regăsește nicăieri); condiția esențială ar fi ca autoritățile publice să și respecte acest statut, sub aspectul administrativ și sub aspectul finanțării. Biblioteca comunală ar deveni, astfel, o interfață între cetățeni și societate, sprijinind integrarea comunității respective în context social, economic și cultural. Această idee ar putea fi luată în discuție la reorganizarea administrativă, de care se tot vorbește, ea fiind până la urmă obligatorie. Desigur, și în ceea ce privește activitatea bibliotecilor publice din mediul rural o cercetare sociologică ar putea să ne lămurească asupra „crizei” prin care trec acestea, în interdependență cu „criza cărții din biblioteci” și cu „criza lecturii”, în general. În cazul celei dintâi, putem evidenția că accesul bibliotecilor la noutățile editoriale este obstrucționat de fondurile bănești alocate pentru achiziții, ca să nu mai vorbim de structura producției de carte și de modul cum se face selecția cărților achiziționate (repetăm și de această dată că, recent, am văzut „sala pentru adulți” dintr-o bibliotecă publică, cu rafturile înșesate cu traduceri, operele literare românești, clasice și din actualitate, lipsind aproape cu desăvârșire). În ceea ce privește cealaltă criză, factorii care o influențează sunt cu mult mai diverși (utilizarea Internetului, inapetența pentru lectură, gestionarea timpului liber), iar înlăturarea lor nu este deloc ușor de promovat și de realizat...

14 mai 1441 – Teleorman 585 – 14 mai 2026

Radu
Boureanu

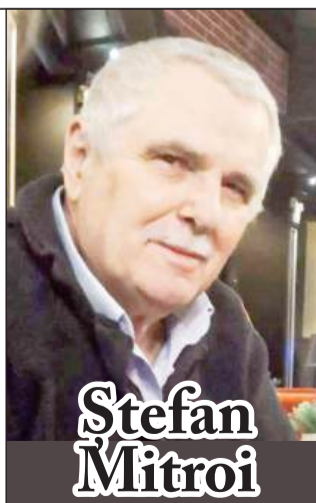
Icoană pe sticlă

Nu sfântul anacronic, pe norii goi, de vată,
Nu stele colorate pe cer de chinoros
Nici gestul strâmb, hieratic, prin care se arată
O veșnicie scrisă cu-nrucisări de os,
Meandrele prin trupul balaurului care
Ființa o perindă multiplicată-n chip
Ca să-mplinească legea de oarbă ascultare
Cu soarta ei întoarsă în vânt și în nisip;
Nu scâlciata formă, naivă, inspirată
Pe sticla zugrăvită în veac, în Făgăraș...
Eu mă închin la noua imagine ivită
Într-un pătrat cu soare și ziduri de oraș;
O sticlă încadrată de o fereastră mică
Prin bărnele uscate de somn și de trecut
Deschide ochiul casei să vadă cum despică
O lancie de soare o poartă ca un scut
Și prin despicătura ca-n biblicile ape
Cum trece toată urma prin colorate mări
Și lasă Vavilonul căzut sub târnăcoape
Ca să atingă pasul transfigurate zări.

Valori teleormănene

Floarea
Calotă

Stefan
Mitroi

Cetățean de onoare al județului Teleorman

P.S. Galaction Stîngă

Evenimente culturale

Zilele Județului Teleorman - 2026

Ședința festivă a Consiliului Județean Teleorman

În cadrul manifestărilor dedicate *Zilelor Județului Teleorman*, la împlinirea a 585 de ani de la prima atestare documentară, în data de 14 mai, la Cinematograful „Modern” din Municipiul Roșiori de Vede, s-a desfășurat Ședința solemnă a Consiliului Județean Teleorman, dedicată decernării *Titlului de „Cetățean de Onoare al județului Teleorman”* Preasfințitului Părinte Galaction Stângă, Episcopul Alexandriei și Teleormanului. Decernarea acestui titlu de onoare a avut ca motivație, pe de o parte, activitatea pastorală, socială și culturală desfășurată de Preasfințitul Părinte Episcop, cât și împlinirea a 30 de ani de la înființarea Episcopiei Alexandriei și Teleormanului. Părintele Arhimandrit *Serafim Baci*, vicar eparhial, a rostit cuvenitul laudațio, reliefând momentele importante din biografia Preasfințitului Părinte Episcop, dar mai ales contribuția sa la dezvoltarea vieții spirituale și sociale a cetățenilor acestei Sfinte Eparhii, subliniind totodată că acordarea acestui titlu „Este expresia unei profunde recunoștințe publice pentru aproape trei decenii de slujire arhierescă, pentru o viață dăruită lui Dumnezeu și oamenilor, pentru o lucrare discretă, dar uriașă, desfășurată cu răbdare, cu echilibru și

cu o rară noblete sufletească”. Placheta și diploma i-au fost înmânate Preasfințitului Părinte Galaction Stângă de către Domnul *Adrian Ionuț Gâdea*, președintele Consiliului Județean Teleorman.

După încheierea Ședinței solemne, în continuare a avut loc festivitatea de decernare a Premiilor „Marin Preda”, instituite încă din anul Centenarului marelui scriitor, și care se acordă anual, de către Consiliul Județean Teleorman, prin Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman. Pentru anul 2026, la propunerea unui juriu alcătuit din scriitorii: *Ștefan Mitroi*, poet, prozator, publicist și dramaturg (președinte), *Ana Dobre*, critic literar și eseistă, și *Florea Burtan*, poet, prozator și jurnalist, premiile pentru acest an au fost acordate scriitorilor: *Iulian Bitoleanu*, poet, critic și istoric literar, și *Vasilica Ghiță Ene*, poetă și jurnalistă. Premiile au fost înmânate de către managerul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, *Ciprian Agapie*, și scriitorul *Ștefan Mitroi*, care a făcut și prezentarea premianților. *(Iuliana Cârnu)*

Festivalul „Teleorman Pop Fest”

În organizarea Consiliului Județean Teleorman, a Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman și a Primăriei Municipiului Roșiori de Vede, în cadrul *Zilelor Județului Teleorman*, în data de 14 mai 2026, în Sala „Modern” din Roșiori de Vede, s-a desfășurat cea de a 55-a ediție a *Festivalului Național de Muzică Ușoară „Teleorman Pop Fest”*, unul dintre cele mai longevive festivaluri de gen din țară, la care au participat tineri interpreți din județ și din țară, recitalurile fiind susținute de *Raluca* și *Monica Anghel*, iar prezentarea întregului spectacol fiind făcută de *Gabriel Argeșeanu*. La final, membrii juriului au înmânat premiile, iar trofeul festivalului a fost înmânat de către Domnul *Adrian Ionuț Gâdea*, președintele Consiliului Județean Teleorman. Palmaresul festivalului este următorul: Trofeul Teleorman Pop Fest – *Oana Giurgiuman* (Cluj-Napoca), Premiul I – *Rebeca Nicoleta Besnea* (Craiova), Premiul al II-lea – *Lorraine Helene De Hillerin* (Alexandria), Premiul al III-lea – *Gabriela Negrilă* (Giurgiu), Premiul Primăriei Roșiori de Vede – *Melisa Maria Lazăr* (Galați), Premiul de popularitate – *Ștefania Ciobanu* (Vaslui), Premiul CJCPCT Teleorman – *Maria Alexandra Damian* (Sibiu).

(Iuliana Cârnu)

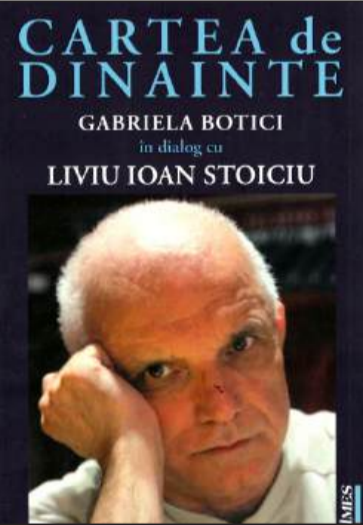
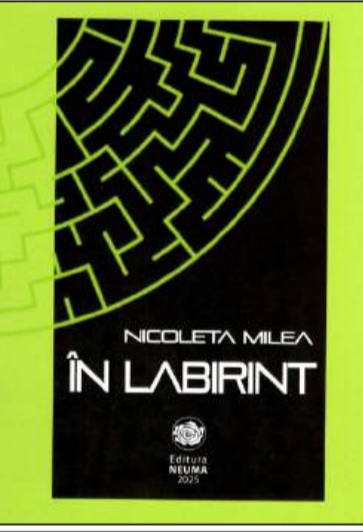
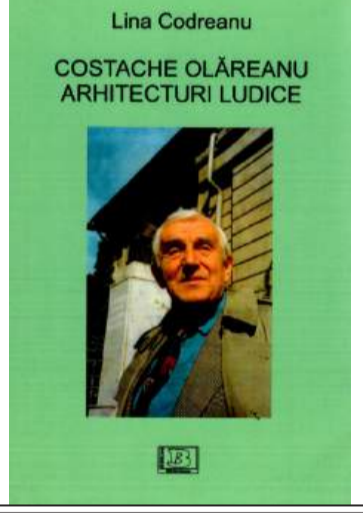
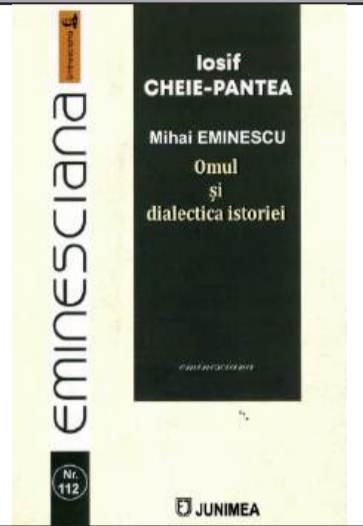
Spectacol de folclor

În cadrul *Zilelor Județului Teleorman*, în data de 15 mai 2026, în centrul Municipiului Roșiori de Vede s-a desfășurat un amplu *Spectacol de folclor*, la care și-au dat concursul: Ansamblul „Izvoarașul Bărganului” din Putineiu, Ansamblul „Mugurașii” de la Școala Gimnazială „Zaharia Stancu” din Roșiori de Vede, Călușarii „Gal Cămpia Burnasului” (copii din Roșiori de Vede, Drăcsenei și Peretu), Ansamblul din Peretu, Ansamblul „Hora Tâlpinilor” din Talpa, Ansamblul „Boboceii” din Crângeni, Ansamblul „Mugurașii” din Tătăraștii de Jos, Ansamblul „Datina” din Lunca, Ansamblul „Cununița” din Băbaia, Ansamblul „Cămpia Burnasului” (copii din Vede, Peretu și Roșiori de Vede), Ansamblul „Fluierașii” din Merișani și Dobrotești, Ansamblul „Voiniceii” de la Școala Gimnazială „Zaharia Stancu” din Roșiori de Vede, Ansamblul CLTA – „Dor de Dans” al Primăriei Municipiului Alexandria, Ansamblul „Ateliere de folclor” al Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman, Ansamblul Școlii Gimnaziale nr. 1 Mărzănești, Ansamblul „Florile Teleormanului” din Conțești, elevi ai Școlii Populare de Arte din Alexandria. În finalul spectacolului, a urcat pe scenă apreciații interpreți de folclor *Daniel Turică*, *Simona Alexandru*, *Alin Ciocan* și *Nicușor Iordan*, împreună cu Ansamblul „Burnasul” al Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman, condus de maestrul *Adrian Grigoraș*.

(Iuliana Cârnu)

Vitrina „Caligraf”

Caligraf

Revistă de cultură

Editor:

Centrul Cultural
Teleorman

Apare sub egida

Uniunii Scriitorilor
din România

FLOREA BURTAN
redactor-șef

Ștefan Mitroi (senior editor), Ana Dobre, Nicoleta Milea
Tehnoredactare: **Vladimir Mutu**

Revista **Caligraf** este editată de Centrul Cultural Teleorman - director, **Ciprian Agapie**.

Revista **Caligraf** este membră a Asociațiilor Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare (ARIEL), înființată în baza Hotărârii judecătorești și recunoscută de către Ministerul Culturii. Revistă fondată de Ziarul Teleormanul.

Răspunderea pentru conținutul articolelor publicate aparține autorilor acestora. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

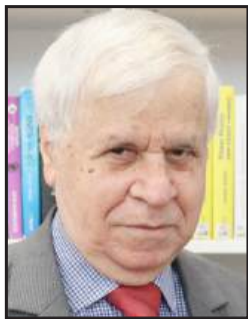
ISSN 2734 - 4215 / ISSN-L 1582 - 1412

Adresa redacției: str. Ion Creangă, nr. 52 - 54, Alexandria, județul Teleorman

În atenția colaboratorilor: textele se trimit în format electronic, cu diacritice, la următoarea adresă de e-mail:

revista_caligraf@yahoo.com

Istorie literară

Stan V. Cristea

Constantin Noica.
Drumul către o logică nouă

Cartea lui Ioan Biriș, *Constantin Noica. Holomeria simbolică* (Buc., Ed. Eikon, 2019, 305 p.), să spunem mai întâi, nu reprezintă o biografie a filosofului „de la Vitănești” (locul nașterii, ca simbolizare a spațiului întins către orizontul nemărginit al câmpiei) sau „de la Păltiniș” (ca simbolizare a înălțimii spirituale până la care a ajuns), nu se interesează nici de o istorie a filosofului, ci de „istoria ideilor sale pentru o logică hermeneutică, pe care o considera încoronarea sistemului propriu de gândire” (p. 9). În „Jurnalul de la Păltiniș” (1983), Gabriel Liiceanu îi reproșă, la un moment dat, maestrului său faptul că, după *Tratatul de ontologie*, Noica ar fi trebuit să scrie o „etică” și nu o „logică”, așa cum se va regăsi ea în *Scrisori despre logica lui Hermes* (1986), însă pe filosof îl împingea un raționament implicit în gândirea sa către acest final de „carieră filosofică”, anume faptul că era „preocupat în mod profund de spiritul matematic al metafizicii și de conturarea unei logici noi” (p. 10). Discursul ideatic din cartea lui Ioan Biriș, desfășurat pe parcursul a douăsprezece capitole, conturează tot atâtea „trepte” ale gândirii lui Constantin Noica pentru soluționarea „problemei holomerice simbolice”. Exegețul numește „simbolică” holomeria lui Noica întrucât, în pofida intenției filosofului „de a considera logica sa hermeneutică drept una general valabilă, (...) această logică are șanse de aplicare doar în sfera valorilor spirituale, adică acolo unde, în mod simbolic, o parte sau un individual pot fi potențate la nivel de întreg” (p. 10). Noica, mai spune exegețul, face parte din categoria gânditorilor care își formează ideile de bază din primele încercări, cum se vede chiar din prima sa carte, *Mathesis sau bucuriile simple* (1934), în care „își manifestă admirația pentru metoda matematică și își exprimă convingerea că întreaga cultură europeană este una de tip matematic-geometric” (p. 11), drumul până la *Scrisori despre logica lui Hermes* (1986) nedezmințind niciodată această convingere. Pe cititorul obișnuit cu imaginea lui Noica de „filosof eseist”, lectura cărții lui Ioan Biriș îl va putea surprinde, și nu doar print-o altă imagine a gânditorului, ci și prin maniera în care exegețul își derulează demersul exegetic, străduindu-se să accedă la straturile de bază ale gândirii noicasiene (acest termen ni se pare mai potrivit decât cel folosit de autor, care se referă la „gândirea/filosofia noiciană”), dar să și găsească calea evoluției acesteia, apelând la comparații cu gândirea altor filosofi, spre a evidenția originalitatea demersurilor lui Noica, preocupat de conturarea unei logici noi, fără să evite și unele rezerve ce decurg din analiza „cercetării holomerice simbolice din sistemul filosofic noician”, cum își denumeste exegețul obiectul cărții sale, rezervate „succesiunii logice a «treptelor» din holomeria propusă de către filosoful de la Păltiniș” (p. 11).

Primul capitol al cărții pleacă de la întrebarea dacă a urmărit Constantin Noica să întemeieze un sistem filosofic, răspunsul fiind afirmativ, de vreme ce din prima sa lucrare, *Mathesis sau bucuriile simple* (1934), abordează temele mari ale oricărui sistem filosofic, precum: problema totului și a părților, cultură și istorie, cunoaștere și metodă, problema omului, despre Dumnezeu, despre bucuriile simple și despre păcat. Cartea, de factură eseistică și plină de întrebări, se constituie totodată într-o veritabilă „deschidere și punere de probleme”, ce vor fi dezvoltate în lucrările viitoare de ontologie, de teoria cunoașterii, de logică și metodologie, de teoria culturii și de filosofia umanului. Pe Noica îl interesează metodologia matematică, iar întrucât este format în tradiția clasicilor filosofiei, de la Platon și Aristotel, la Descartes, Kant și Hegel, își începe lucrarea cu teoretizarea culturilor geometrice, convins că, în bună parte, „cultura noastră e de tip matematic și tipul acesta se opune culturii de tip istoric” (apud p. 13). Exegețul întreprinde însă o analiză aplicată în ce privește premisele culturii geometrice (cu interesante comparații între Noica și alți gânditori, precum Moritz Schlick și Alain Badiou), ori metodologia kantiană și metoda matematică-geometrică, inclusiv în ceea ce privește rolul creației

individuale, aducând în discuție aspecte dintr-o altă lucrare noicasiiană, *De Caelo. Incercare în jurul cunoașterii și individului* (1937). Cu a doua sa lucrare, *Concepte deschise în istoria filosofiei la Descartes, Leibniz și Kant* (1936), Noica proceda la „deschiderea problemelor”, fiindcă „filosofia e o complicare de probleme” și ea „nu soluționează, dar neîncetat propune soluții” (p. 42). Pe Noica îl preocupă răspunsul la întrebarea: ce este știința universală? Un răspuns direct este greu de găsit: o știință universală nu este nici geometria, nici algebra, nu este nici matematica universală, în sâjalul lui Descartes s-ar crede că „știința proporțiilor” este știința universală. Pentru Noica, „Știința universală este atunci știința înțelepciunii, a acelei înțelepciunii care se caută peste tot, în toate disciplinele și se găsește pe sine” (apud p. 53). Cu precauție, atrage totuși atenția că nu se poate spune prea clar ce este această știință (p. 53). În cazul lui Leibniz, Noica sesizează importanța teoretizării logicii relațiilor, dar va fi și influențat, în conceperea holomerului, de modalitatea în care acesta imaginea relaționarea monadelor.

Odată cu trecerea către aspectele privind o „logică a relațiilor”, exegețul deschide și un alt câmp de analiză, pornind de la o altă lucrare noicasiiană, *Schiță pentru istoria lui Cum e cu puțină ceva nou* (1940), pentru Noica, întrebarea pusă în titlu fiind una „integratoare de istorie”, ba, mai mult, „e chiar întrebarea centrală, fundamentală a filosofiei” (p. 61). Întrebarea este de „obârșie kantiană” („cum sunt cu puțină judecățile sintetice”), iar pentru a înțelege importanța ei, Noica face o investigație profundă în istoria filosofiei, întrucât conțenează cu ce idei mai importante putem rămâne din această investigație. Și începe cu maiuica lui Socrate, apoi Platon aduce invenția reminiscenței și chestiunea compunerii ideilor, Aristotel propune o logică abstractivă, la Augustin găsim sinteza filosofie-teologie, concepția lui Toma d'Aquino „reprezintă pe Aristotel plus ceva”, Bacon simte că e nevoie de o „mare restaurare”, Hume deschide cea mai turburătoare dintre crizele filosofiei moderne, Descartes urmărește să realizeze o altă întemeiere pentru cunoaștere, Leibniz vorbește chiar mai explicit decât Descartes despre „predicamentele” (= categoriile) lui Aristotel, iar în axioma leibniziană a inerentei logice găsim, într-o formă rudimentară, întreaga problemă a lui „cum e cu puțină ceva nou”, în fine, forma logică a formulei este „cât se poate de kantiană”, de unde întrebarea: „se risipește spiritul odată cu simțurile sau se matematizează odată cu intelectul?” (p. 70), Kant răspundând că și una, și alta, dar Noica spune că mai degrabă ar fi „nici una, nici alta”. Nemulțumit de întreaga logică tradițională, Noica introduce, în lucrarea *Scrisori despre logica lui Hermes* (1986), noțiunea de „câmp logic”. Se poate constata, însă, că Noica nu este interesat de aspectele psihologice ale creației spirituale, ci pune accentul pe metodologia invenției, ca logică, în sens larg. Modelul lui Noica pentru logica invenției spirituale este unul original și de actualitate, dar are nevoie de unele corecții, cum ar fi renunțarea la metodologia lui „nici-nici” și adăncirea analizei problemei inerentei în conexiune cu problema totalității.

Pentru gândirea lui Noica, problema identității este una fundamentală; în acest sens, este atras de înțelesul aristotelic al identității numerice, are ca obiectiv peren „salvarea individualului”, iar la modul aplicat are în vedere individualul cultural. În lucrarea *Pagini despre sufletul românesc* (1944) merge pe urmele lui Blaga (satul românesc a reușit să se păstreze mereu în fața istoriei, „boicotând” istoria), dar, cumva, și pe urmele lui Rădulescu-Motru (în cultură nu putem vorbi de o conștiință în genere, ci de o conștiință individuală). Noica era convins că, în perioada interbelică, în România exista spirit și existau oameni reprezentativi (Petre Sergescu, Grigore Moisil, Ștefan Lupășcu), interesându-l în mod deosebit inovatorii (cei care, prin creațiile lor, conduc spiritualitatea românească spre împlinire majoră, spre modelul cultural european). Pe de altă parte, în lucrările de tinerețe, Noica găsește termenul de *anastrofie* pentru a sugera

conversiunea individualului în general, iar sub aspectul metodologiei identității, se îndreaptă către hermeneutică și pornește pe drumul construirii unei logici care să dea un alt sens înțelegerii individualului (holomerul se potențează la nivelul întregului, de aceea hermeneutica se fundează pe holomeri). În fine, sub aspect metodologic, Noica agreează modelul leibnizian ca imagine a întregului, se arată entuziasmat și de modelul darwinian al evoluției naturale, dar în finalul volumului *Modelul cultural european* (apărut postum, în 1993, după traducerea germană, din 1988) deschide o pistă către modelul matematic al „punctului”.

În lucrarea *Povestiri despre om. După o carte a lui Hegel* (1980), Noica vorbește despre un „cifru matematic” sau un „cod genetic”, în schimb, în volumul *Modelul cultural european*, abordează relațiile posibile între Unu și Multiplu în sfera culturii. Într-o lucrare anterioară, *Sentimentul românesc al ființei* (1978), demersul noicasiian este determinat de trei argumente de ordin istoric, respectiv: la început de secol XX filosofia își asumă cercetările de filosofie culturii; în perioada interbelică, la noi, asistăm la disputa între cei care susțineau o filosofie a naționalului (Nae Ionescu ș.a.) și cei care susțineau o filosofie a universalului (Mircea Florian ș.a.); în perioada postbelică, analiza potențialului filosofic al limbilor naturale și al limbajelor specializate constituie preocuparea filosofiei analitice. În consecință, Noica ajunge la ideea că prepoziția „întru” dă seama, în mod organic, de ființa poporului român, care a fost așezat „întru” un spațiu dat, „întru” două lumi (orientală și occidentală) și „întru” natură. Când vine vorba de „modulațiile românești” ale ființei, filosoful arată că rostirea românească pune în joc șase situații: 1. n-a fost să fie; 2. era să fie; 3. va fi fiind; 4. ar fi să fie; 5. este să fie; 6. a fost să fie, care pot fi corelate cu un anumit calcul rațional al situației ontologice a ființei. În fapt, este aici un program de cercetare, centrat pe logica valorilor, pe axio-logică.

Tema recurentă la Noica este reprezentată de problema individualului, respectiv rațiunea individualului, filosoful găsim fapte individuale exemplare în cultura română, începând de la Cantemir până la Eminescu, dar și în contemporaneitate – cazurile lui Ștefan Lupășcu, Octav Onicescu și Grigore Moisil. În același timp, așezându-se în dezbateră contemporană din filosofia conceptelor, Noica asumă ideea că gândirea sa este tematică nu thetică, iar întrucât sistematica aristotelică este limitată, respectiv inadecvată pentru a descrie funcționarea gândirii, în locul ei se poate pune o logică hermeneutică, una care să salveze individualul. Astfel că, în lucrările *Douăzeci și șapte de trepte ale realului* (1969) și *Pentru o teorie a câmpurilor logice* (rămășiă nededită până în 2015), încearcă să folosească ideea de „câmp” din știința contemporană în interesul logicii, prin conceptul de „câmp logic” reprezentând o altă formă de existență a formelor logice, una originară. Noica ajunge la un nou proiect de fundamentare a logicii, nemulțumit de încercările anterioare (Bernard Bolzano, J.G.E. Maas, Otto Neurath, W.V. Quine ș.a.), dar având ca antecesori pe Thomas Greenwood, Athanase Joja și Alfred Tarski. Pentru filosoful român, problema era de a deschide individualul prin general, prin luarea în calcul a faptului că problema cunoașterii, în orice știință (cu excepția matematicii), ține de „ambivalența” raportului individual-general.

Noica se raportează critic la Heidegger, însă Gabriel Liiceanu explică faptul că era nedrept cu filosoful german, de la care, între altele, „a învățat Noica să lase limba să vorbească și să asculte filosofia ascunsă în ea” (p. 211). Exegețul găsește că nu este locul în lucrarea sa de a discuta raporturile dintre concepțiile celor doi filosofi, dar admite că pentru demersul său interesează îndeosebi aprecierea referitoare la recursul la limbă și la limbaj pentru a desluși ideile filosofice. Astfel, se observă că Noica apreciază metoda progresiei regresive folosite de Heidegger, cum se arată „cucerit” și de Bochensky, în același timp, însă, îi reproșează lui Heidegger că a neglijat noua logică, dar îi recunoaște

marele merit de a fi lăsat limba să vorbească. În lucrarea *Cuvânt împreună despre rostirea românească* (1987), Noica amintește că filosofia românească nu pare să necesite un limbaj simbolic sau un cod, întrucât folosește „limba” (în acest sens, trimite la cuplurile: „sinele” și „sinea”, „rost” și „rostire”), teoretizarea sa de suflet fiind legată de particula „întru”, termen care i-a lipsit lui Hegel; în limba română acest termen „înseamnă și în spre și în”, adică „este un fel de a nu fi în, înțeles ca un a fi în, sau, mai degrabă, un a fi în, înțeles ca un a deveni în” (apud p. 217). Pe de altă parte, o deschidere cu totul originală o face Noica și către o nouă formă de logică partitivă (hermeneutica heideggeriană fiind considerată neîncheiată, ea nu a construit și o logică adecvată), respectiv modelul logic schițat de filosoful român putând fi numit drept holomeric, adică „un model al relațiilor de la întreg la parte, sau al relațiilor de la un particular care este de puterea întregului cu alți întregi” (p. 225).

Trecând peste categoria de totalitate în viziunea lui Noica, o schiță teoretică a totalității și o propunere de tipologizare fiind întâlnite în lucrarea *Douăzeci și șapte de trepte ale realului* (1969), exegețul se oprește la conceptele hermeneutice, de care filosoful român s-a preocupat atunci când a instituit o logică pe măsură, respectiv „logica lui Hermes”, spre deosebire de „logica lui Ares”, în lucrarea *Scrisori despre logica lui Hermes* (1986), în cadrele căreia face dreptate individualului, iar acest individual este peste tot în noua logică un „holomer”, întrucât „în fiecare dintre ipostazele sale se exprimă un unu-multiplu. În fine, anumite aspecte îl situează pe Noica în aceeași linie cu Cassirer și Carnap, însă pe filosoful român îl interesează corelarea generalului cu individualul holomeric (când se îndepărtează de Cassirer) și perspectiva dinamică (spre deosebire de Carnap), accentul fiind pus „pe ceea ce se află întru devenire, acest întru conferind specifi-citatea demersului hermeneutic” (p. 271). Concluzia este că Noica se ambiționează pentru o logică nouă, o logică hermeneutică, o logică a umanului, o axio-logică, care se deosebește de „holologia” lui Brentano și de „mereologia” lui Lesniewski. Noua logică poate fi numită holomerie, iar logica lui Noica este o holomerie simbolică, cum o numește exegețul, care consideră că proiectul noicasiian este unul temerar: Noica „avea convingerea că nu e vorba de o logică (cea a lui Hermes) printre altele, ci de Logica însăși” (p. 285). Pentru acest proiect, două modele din istoria filosofiei și științei sunt de interes, respectiv monadele lui Leibniz și teoria lui Darwin a varietății speciilor și selecției naturale. În fine, conține exegețul, logica lui Hermes nu trebuie gândită decât „în termenii unui program complex de cercetare inițiat de Constantin Noica după modelul darwinian, un program ce rămâne mereu deschis pentru câmpul spiritului uman, așa cum și programul darwinian rămâne continuu deschis pentru înțelegerea evoluției din lumea viului” (p. 289).

Deși Ioan Biriș nu indică și implicațiile acestui program pentru gândirea noicasiiană, în ansamblul ei, neîndoișor, exegețul descrie corect constituirea a ceea ce denumeste „Holomeria simbolică”, cartea sa reprezentând o „oglinză” întoarsă totuși către logica lui Constantin Noica, partea cu care acesta încheie – spunem, fără nicio exagerare – un sistem filosofic original, ocupând astfel un loc aparte în gândirea românească, alături de Constantin Rădulescu-Motru, de Lucian Blaga sau de Mircea Florian.

Critică literară

Ana Dobre

„Cum citim și cum cinstim astăzi pe Mihai Eminescu?”

„Aveți grijă de Mihai!”
Zoe Dumitrescu Bușulenga

Recenta carte a Ancăi Sîrghie, *Mihai Eminescu. Studii și eseuri literare*, aduce în actualitate spinoasa problemă a receptării în contemporaneitate a marelui poet.

Mai e actual astăzi poetul? Dar opera lui? Dar modelul uman pe care-l reprezintă – arhetip al artistului autentic, cu perfecta armonie între caracter și talent/ geniu? De unde, astăzi, parcă mai mult ca niciodată, aversiunea, helas!, a unor intelectuali față de Mihai Eminescu – om și operă?

Sunt interogații cu plusul lor de dramatism întrucât privește fibra spiritualității noastre ca popor care, de-a lungul deceniilor, s-a recunoscut în universul operei eminesciene cu tot ceea ce-i aparține ca esențial și definitiv, răsfrânt în frumusețea de cristal a idealului. Sintagma călinesciană – *Poetul Național*, tocmai acest adevăr îl cuprinde, așezându-l, astfel, ca pe o coloană eternă – un *axis mundi* – al spiritului românesc în confruntarea complexă cu timpul și cu valorile vremurilor, în aspirația integrării în universalitate. Opera lui Mihai Eminescu este un posibil răspuns colectiv, sintetizat de gândirea lui personală, la aceste eterne chestiuni care țin de misterul existenței, dar și de îndetărmișarea istoriei.

Un prim fapt al receptării eminesciene, din dublă perspectivă – om și operă, trebuie să țină seama de faptul că detractorii sau contestatarii Mihai Eminescu a avut încă din timpul vieții. Primul, foarte cunoscut este Alexandru Grama, fostul lui coleg, devenit preot la Blaj (la Blaj, locul atât de iubit, venerat, întâmpinat, în adolescența lui itinerantă cu emoționant salut: *Mulțumesc, Doamne, că mi-ai îngăduit să ajung aici. Te salut, mică Româ!*...), Petru Grădășteanu de la *Revista contemporană*, Alexandru Macedonski, întemeietorul *Literatorului*, urmați, în secolul al XX-lea, de alții, mai aproape de noi – Horia Roman Patapievici, Lucian Boia, Ioana Bot, apogeul fiind atins, după 1990, valul contestărilor culminând cu numărul din *Dilema*, februarie 1998, în care s-au pronunțat Nicolae Manolescu, Paul Cezar Bădescu, Mircea Cărtărescu, Ion Bogdan Lefter, Răzvan Rădulescu (cel care afirmase: „poezia lui Mihai Eminescu mă lasă rece. Mai rece decât poezia predecesorilor săi înșirați în *Epigonii*”), Ioana Bot, autoarea lucrării *Mihai Eminescu, poet național român. Istoria și anatomia unui mit cultural*, unde sintagma *mit cultural* e folosită ironic, Cristian Preda ș.a.

Cel care reformulează problema statutului și a receptării lui Mihai Eminescu – om, mit, operă, în noul context, este Nicolae Manolescu în pledoaria, după modelul noician din *Despărțirea de Goethe*, pentru *despărțirea de Eminescu*, de modul defectuos în care, considera el, acesta era receptat. Dacă, însă, la Constantin Noica, *despărțirea de Goethe* avea sensul *despărțirii de dependența* lui, a lui Constantin Noica, o *despărțire* (intelectuală) personală, deci, de modelul mental pe care și-l construise despre marele creator al lui *Faust*, în cazul *despărțirii de Mihai Eminescu*, se avea în vedere nu doar *despărțirea* unei persoane, în speță Nicolae Manolescu – marele critic al sfârșitului de secol al XX-lea, ci *despărțirea întregii societăți culturale românești*.

Era contestat, astfel, mai întâi, G. Călinescu, autorul sintagmei *poetul național* și o întreagă tradiție culturală pe care acesta o inaugurase („Poetul e îngropat sub respectul datorat *poetului național*. Nefericită formulă! N-am băgat de seamă ca germanii să-l considere pe Goethe un poet național. Nici englezii, pe Byron. În parte, formula, creată înainte de comunism, dar uzată în comunism, e răspunzătoare de dezinteresul politicos pe care-l arătam astăzi lui Eminescu”, susține N. Manolescu). Deși era mefient față de acest concept în legătură cu alți mari creatori, conceptul – *poet național*, există și la el se raporta Tudor Vianu, de exemplu, când îl așeza pe Mihai Eminescu în compania altor mari creatori, delegat, ca și aceia, de poporul său să-i reprezinte în universalitate.

Englezii nu s-au despărțit niciodată de Marele Will, *acvila Nordului*, cum îl numea metaforic Eminescu, nu l-au declarat niciodată *compromis moral* sau *inacțial*, respectând principiul judecății critice în relație cu întreg contextul general – istorie,

societate, cultură, politică, și cu invariabilele devenirii. Ceea ce rămâne din opera unui mare creator este mereu general-umanul, rămân arhetipurile pe care le-a creat și în care, peste timp, omul se regăsește în deplina lui umanitate, cu problemele eterne ale ontologiei/ existenței sale – fie Orfeu, Sisif, fie Tezeu, Tantal sau Iov.

Sub condeiul lui Mircea Cărtărescu, Mihai Eminescu pare un personaj de ficțiune, unul ieșit din imaginația lui înflăcărată, o reprezentare proprie, un Mihai Eminescu văzut de... în intenția clamatei *despărțiri* de imaginea artificială, mitizată, și a apropierei de o realitate subiectivă, a creatorului de ficțiune. El îl vede „deosebit de puros”, „zdrăntăros”, „cu dinții galbeni” (amănunt de la glaciala orgolioasă Mite Kremnitz, cea care-i admira geniul, nu și ființa. „Vreau să fiu totul pentru el, iar el, pentru mine – nimic”...), scria ea în jurnal). Contrastul dintre om și geniu, dintre aparent și esențial, efemer și etern nu pare să-l preocupe pe Mircea Cărtărescu. Această demitizare, care aduce în prim-plan un Eminescu-omul, o variantă posibilă a lui, „psihotic, depresiv, instabil”, „bolnav de oțită”(!), este ea, într-adevăr, o judecată de valoare, în care să primeze autonomia esteticului? Întru cât este mai aproape de cititorul contemporan un astfel de Eminescu, „zdrăntăros”, căruia i se duce în plan secund opera?

Atitudinea scriitorilor reprezentativi pentru epoca actuală – cum este Mircea Cărtărescu, ar putea fi considerată și o *despărțire* de o întreagă perioadă de receptare a operei eminesciene și a personalității lui creatoare – G. Călinescu, Tudor Vianu, Perpessiciu, Mircea Eliade și întreaga lui generație – Constantin Noica, Emil Cioran.

G. Călinescu, de exemplu, opina că geniului i se potrivește legenda, premergătoare mitului. Un exemplu pentru concretizarea acestei idei ar putea fi același Shakespeare, cu toate controversele legate de (non)existența lui, sau Dante, înscrisi, astăzi, în *trendul turismului cultural*.

De modul în care se vede istoria din perspectiva prezentului ține și (re)cercetarea impresionantă din 28 iunie 1883, urmat de cei șase ani de suferință, dar, totodată, și de mister, întrucât, după ultimele cercetări, sunt foarte multe aspecte neelucidate. Anca Sîrghie urmărește această temă în trei eseuri: *O zi fatidică din viața creatorului de geniu, Aspecte controversate din biografia poetului și publicistului Mihai Eminescu, Stingerea și înmormântarea lui Eminescu* și, fugăr, în *Portretul peregrinului*, subcapitol din *Profiluri biografice eminesciene*.

N. Georgescu și-a dedicat ani întregi de studiu acestor ani – 1883-1889, cercetând, cu precădere, presa vremii, mărturiile contemporanilor, documentele juridice – poliție, procuratură, și pe cele medicale – care consemnează rezultatele autopsiei.

În abordarea personalității poetului, Anca Sîrghie are în vedere dualitatea percepției, care poate conduce la un „tipar convențional”, pe de o parte, „o realitate epidemică”, „o ființă neliniștită, labilă, neadaptată societății timpului său, atins de nebunie la doar 33 de ani”, iar, pe de alta, dincolo de ea, „puterea de selecție a esențialului”, imaginea eternă a creatorului, care pune *haine de imagini pe cadavrul trist și gol*.

Din cercetările lui Constantin Barbu și N. Georgescu rezultă o altă realitate decât aceea acreditată de povestea inclusă în istoriile literare. În fața istoriei, contează *adevărul*. Aceste cercetări nu țin de curentul/ moda demitizărilor, ci de acela al adevărului, al apropierei de adevăr, oricât de dureros ar fi. Durerea provine din dezamăgirea de a constata că zeii sunt, de fapt, și ei oameni, cu slăbiciuni, vulnerabilități și, mai ales, cu *patimi iuți ale sufletului*. Din acest proces al reconsiderării celor șase ani (28 iunie 1883 – 15 iunie 1886), ies *șifonași* Petre Carp, cu acel „Mai potoliți-l pe Eminescu!”, și Titu Maiorescu, căruia i se reproșează duplicitarul comportament din *fatidica zi*, 28 iunie 1883, cu omisiunile din jurnal (*Insemnări zilnice*), pentru care a lăsat, testamentar, anul 1940, cu drept de lectură și de publicare.

Ideea *execuției* lui Mihai Eminescu prinde contur în aceste noi cercetări: N. Georgescu, A

doua viață a lui Eminescu (1994), *Eminescu. Ultima zi la Timpul (Dosar de presă). Cartea argumentelor* (2011), *Boala și moartea lui Eminescu* (2021), *Moartea civilă pe vremea lui Eminescu* (2023), *Să vină medicul!* (în *Arena literară*, iulie-septembrie 2025).

Reconstituirea zilei de 28 iunie 1883, cu rolul ei de „placă turnantă” în viața lui Mihai Eminescu, scoate în evidență aspecte dureroase. Este ziua „morții civile”, întrucât interdicția sub care e pus ca jurnalist înseamnă *decredibilizarea* socială, intelectuală. În plus, există suspiciunea că i-au fost *sechestrare* (de către Titu Maiorescu) caietele cu versuri, întreaga lui „avere mobilă”, cum însuși o numea, iar personalul spitalului „avea ordin să arunce tot ce ieșea de sub condeiul său”.

După noile cercetări medicale, Eminescu nu a fost nebun. A suferit doar o *psihoză maniaco-depresivă*, „maladie care nu-i întuneca mințile cu totul, ci îi lăsa multe momente de limpezire a minții”, momente în care Eminescu era perfect funcțional din punct de vedere intelectual și creativ. De aici, ipoteza că în cei șase ani (1883-1886), Mihai Eminescu ar fi creat o operă comparabilă, cel puțin, ca dimensiune/ cantitate, cu precedentă, dar care a dispărut, sustrasă de doi necunoscuți. Așadar, în afara documentelor pe care, în 1902, Titu Maiorescu le-a predat Academiei Române, ar mai fi existat o alta care s-ar afla pe undeva, așteptând clipa când va putea fi arătată lumii, iar documentele publicate.

Ziua de 14 iunie 1883 este, de asemenea, adusă sub lupa noilor investigații, urmând reperele lui N. Georgescu, prin confruntarea unor informații/ date/ aspecte din G. Călinescu, *Viața lui Mihai Eminescu* (cap. *Agonia morală și moartea. 1883-1889*), Ion Nica, *Eminescu, structura somato-psihică* (1972) și, mai nou, Ion Ionescu-Bucov, *Eminescu și limba românească*, Grid Modorcea, *Masca lui Eminescu* (1998).

Revenirea asupra acestui moment este prilejuită de recitirea și reconsiderarea mărturiei lui *Dumitrache Cosmănescu*, publicată în *Universul*, în 1926, la 37 de ani de la moartea poetului: *Cum a murit Eminescu. Ultimele lui ceasuri povestite de un martor ocular*. Mărturia aceasta nu a fost luată în considerare de G. Călinescu, deoarece informațiile nu au putut fi confirmate/ infirmate prin confruntarea cu depozițiile altor martori.

Anca Sîrghie crede că această mărturie târzie a fost posibilă la acea dată pentru că toți cunoscuții direct implicați se stinseseră din viață: „Mult mai târziu, după mai multe decenii, despre stingerea geniului s-au publicat unele mărturii edificatoare. Unele dintre acestea au fost făcute publice doar atunci când nicio primejdie nu mai plana asupra actanților și martorilor neutri prezenți la eveniment”.

Cine era Dumitrache Cosmănescu? Redacția *Universului* l-a prezentat ca fiind „fost coafor al Regelui (Carol I, n.m.)”, dar care „servise pe Eminescu și pe alți prieteni ai acestuia la prăvălia sa de sub vechiul Jockey Club”. Acesta și-l amintea pe Eminescu drept „un om domol și foarte așezat”, „vorbea totdeauna frumos cu (ori)cine ar fi stat de vorbă”, „avea un păr frumos negru, ondulat, dat peste cap. Mustața mică, era tot neagră”, „niciodată rău îmbrăcat”, cu plăceri pentru „cravatele negre, făcute fundă”. Sociabil, Eminescu era afabil cu ceilalți: „Vorbea cu mine, vorbea cu lucrătorii și, mai ales, ședea de vorbă cu dl. Ardeleanu (...), povestind tot felul de lucruri (...)”.

Rememorarea zilei de 14 iunie 1889, premergătoare celei fatidice, este punctul central al acestei târzie mărturii: „Când s-a întâmplat nenorocirea că s-a îmbolnăvit, Eminescu a fost dus la Șuțu, unde i s-a dat o cameră a lui, mai bună ca (a) altora. Mă chema tot pe mine să-l servesc ei acolo, și mă duceam bucuros (...). Uneori, veneau să-l vadă prieteni, Grigore Manolescu, Hasnaș și alții care-i ziceau lui Eminescu «maestre» și el râdea, bătându-i pe umăr. Când a stat la Șuțu, eu cel puțin nu l-am văzut decât scriind. Scria toată ziua, coli peste coli, și era foarte liniștit (ș.m.)”. Ultima afirmație („Scria toată ziua...”) pare a fi sursa ipotezei referitoare la cea de-a doua ladă cu manuscrise.

Venit la Spitalul dr. Șuțu, „pe la trei după

amiază”, D. Cosmănescu precizează că „pe la vreo 4, cum era cald în cameră, Eminescu zice uitându-se lung la mine: «Ia, ascultă Dumitrache, hai prin grădină, să ne plimbăm și să te învăț să cânti *Deșteaptă-te, române!*» Eu, care știam că nu e bine să-i fac împotriva, am ieșit cu el în grădină, unde se vede că-l trăgea soarta.” Ies, apoi, din nou, în grădină, mergând alături, „unul lângă altul”, liniștiți, când, deodată, vine „pe la spate un alt bolnav d’acolo, unu’ furios, care-a fost director sau profesor de liceu la Craiova și, pe la spate, îi dă lui Eminescu în cap cu o cărămidă pe care o avea în mână. Eminescu, lovit după ureche, a căzut jos cu osul capului sfărâmat și cu sângele șiruindu-i pe haine spunându-mi: «Dumitrache, adu repede doctorul că mă prăpădesc. Asta m-a omorât!» L-am luat în brațe și l-am dus în camera lui, unde l-am întins pe canapea. I-am potrivit capul pe pernă și, când am tras mâna era plină de sânge. Au venit doctorii, cu Șuțu în cap, și ne-au spus să tăcem, să nu s-audă vorba afară, că nu e nimic. Dar, după jumătate de oră, bietul Eminescu murise!”.

Acestea sunt faptele, relatate, de un martor ocular. Nu pe 15, ci pe 14 iunie s-ar fi stins din viață poetul... Interpretarea momentului aduce informații clarificatoare, menite a lumina mai mult sau mai puțin misterul. Se pare că Petrache Poenaru era fiul poetei Cleopatra Poenaru-Lecca, iar gestul lui ar fi fost justificat de presupusa idilă a mamei cu poetul...

În privința personalului medical, Anca Sîrghie sesizează, în primul rând, reacția deconcertantă a medicilor, „probabil obișnuiți să tănuiască, chiar să mistifice adevărul despre șederea lui Eminescu acolo”. Supoziția se coroborează cu alte nuanțe/ detalii: „Realitatea este că moartea lui Eminescu a fost diferit evocată și de către frizerul său din anii bucureșteni, acela considerând că o cărămidă, nu o piatră, i-a fost aruncată de fostul director craiovean Petrache Poenaru. Acea i-a fost fatală, producându-i o sângerare intensă, sperindu-l chiar și pe Eminescu, cu care frizerul se plimba prin parc. Medicul Șuțu, care îl preia pe pacientul său, cere frizerului să nu scoată nicio vorbă despre acest incident”.

Cât din toate aceste noi date și interpretări ale noilor cercetări țin de adevărul istoric și cât de nevoia de poveste/ legendă, întrucât, așa cum spune Mircea Eliade, niciodată omul nu se va satura să asculte povești? Lupa criticului poate fi (in)fidelă, adevărul este, însă, întotdeauna, unul singur. Elucidarea misterului este extrem de importantă, căci adevărul îl face liber pe om.

Toate aceste cercetări, în care afirmația se întovărășește, de multe ori, cu polemica și cu argumentarea strânsă pe fapte și pe relevanța lor, par a sluji unei idei subiacente, referitoare la modul defectuos de receptare critică a modelului eminescian astăzi. Nedreptatea îl urmărește pe Eminescu în viață și în posteritate.

Datoria cercetătorului privește atât *etica* receptării, cu accent pe perspectiva din care criticul contemporan își realizează judecata, dar și pe cea *estetică*, ținând de *autonomia esteticului*, unghi din care trebuie supusă evaluării critice opera și omul care se reflectă în ea.

Mihai Eminescu este inepuizabil, opera lui este o sumă de virtualități, o vioară Stradivarius care trebuie să-și afle virtuozul care să-i scoată sunetele vii, inconfundabile.

1 Anca Sîrghie, *Mihai Eminescu. Studii și eseuri literare*, Editura Junimea, Colecția Eminesciana, Iași, 2025.

Profil liric

Liviu Ioan Stoiciu

Se adresează scepticilor

Plutește pe spate, cu ochii pe cer, de zece luni, așteptând un semn de la Cel Care Nu E, imaginat însă de o lume întregă, nu-l mai întreabă: încotro? Între timp a înțeles singur răspunsul Celui Care Nu E, că și așa nu mai contează. Ești o navă plecată în spațiu, condusă inconștient spre țintă, bătrâne, ce nevoie mai ai să știi unde...

Unde, când și cum: a dat declarație la poliție, după ce l-au căutat peste tot, că a plecat de acasă să caute urzici și a căzut într-o răpă, unde a zăcut inconștient. Mare scofală. De când se știe și-a dorit toate accidentele și bolile din lume, să simtă cum e pe propria piele, să trăiască durerea, suferința, experiențele viscerale, să vadă moartea cu ochii. Acum, după o viață de om, se adresează scepticilor. Este împodobit cu crengi de rug sălbatic, „de măceș, bre”, să alunge strigoaicele...

Nici înainte, nici înapoi

Drumul în sine, pe care merg, s-a rătăcit, s-a pierdut cu firea. Numai așa îmi explic. Eu tot merg pe firul inimii și nu ajung nicăieri. De fapt, unde trebuia să ajung? Mi-am pierdut uzul rațiunii, nici înainte, nici înapoi nu mai e drum. Numai picioarele mele, care merg și atunci când stau, țin o direcție – spre moarte, nu? Am pus în funcțiune numărătoarea inversă. Ce mă arde sub tălpi? Ce a mai rămas din iubirea către tine, Doamne? Lăsat la voia întâmplării, nu mai pot continua așa, mi-am bătut joc destul de mine, ar fi trebuit să găsesc un sens...

Abătut, cu capul plecat, stă pierdut, deși merge – într-o stare de somnolență și vrajă. Face noi experiențe pe el. Experiențe ale descompunerii. S-a oprit aparent aici, unde există vocea pentru afară și vocea pentru înlăuntrul – nu știe pe care să o aleagă.

Pus într-o situație fără ieșire

Nu mai încerc să fac nici un pas către tine, femeie rău-vestitoare. De ce trebuia să reparați, să mă pui într-o situație fără ieșire? Tu ești semnul morții – pe care îl așteptam de atâția ani. Dacă nu m-ai chinat atât, aș fi fericit. M-am rugat cerului să-mi dea acest semn, să o termin, să scap de mine. Abia după șase luni am înțeles că tu, târfa dracului, erai semnul... De aceea te iubesc atât, fiindcă îmi aduci moartea? Ah, ce n-aș da să nu mai sufăr atât, să te uit. Tu, de fapt, ești unealta morții, nu mai pot să scap de tine, mă strângi de gât, aștept să-mi crape inima de supărare, îmi număr zilele...

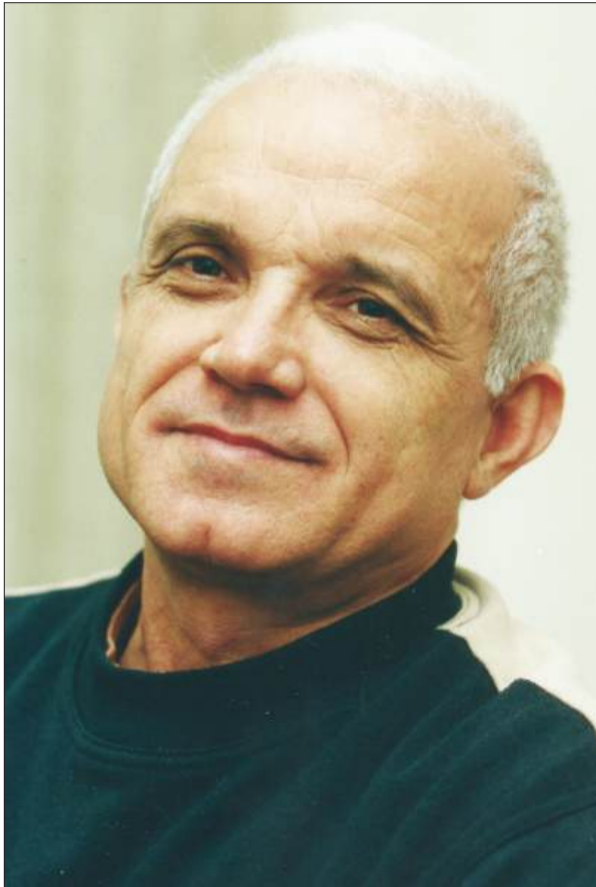
Stă, preocupat și posomorât. Dispare dintr-un loc și reapare în alt loc. Privește acum lung la scrumul din sobă, așteaptă să țâșnească târfa din el – e ultimul semn. E o întoarcere la rudimentar.

Un sfânt decăzut

La ușa întredeschisă se iviră capete livide, tăcute, care voiau să vadă ce se întâmplă în interior. Că de afară se auzeau strigăte: „El este acela care a aruncat sămânța cea bună în sufletele strămoșilor”. El, propovăduitorul –

striga, împleticit, urcat pe o masă, clătinat, gata să se prăbușească, un circar, ideolog, împodobit pe pieptul gol cu medalii comuniste ruginite, medalii înfipte în piele, care sângera, cu spatele pictat în acuarelă, o cruce. El a fost cel

ce a mișcat apele moarte ale memoriei românilor, un sfânt decăzut, dar acum, de când Dumnezeu l-a chemat în împărăția cerului, vrea să rămână viu pe pământ...

O stricare a trecutului

Trecând zilele, a început să-i urască pe toți, cuprins de deznădejde. Dacă tot n-au de comunicat nici un lucru bun, de ce nu-l lasă în pace? Deja știe că va refuza să asculte ce vor avea să-i comunice, mâine, nemaifiind interesat de nici un lucru bun, de fapt, descoperind că în spatele binelui e tot ce e mai rău, nu e nevoie să rămână nimănui recunoscător. De când așteaptă vestea bună, importantă, trăiește în nesiguranță și e distrus. Aproape că s-a călugărit acasă. S-a dat la fund. Vindecarea lui a tot întârziat... A înțeles, în sfârșit, singur, că nu mai există nici o salvare pentru el și de aceea s-a amânat comunicarea cu data plecării de pe lumea asta. Ce lucru bun? I s-ar fi adus o ofensă. Trebuia să-și aleagă un alt moment pentru a afla ce e cu adevărat important, când sufletul îl va arăta cu degetul. Că datorită lui i-a mers atât de rău, fiind un om fără inimă, de la care se aștepta să nu trăiască atât. Vestea bună era că a fost gata să-și elibereze sufletul pe datorie. Dar n-a fost de acord să-i rămână dator. De acum înainte așteaptă să o termine, să rezolve și această problemă umilitoare, plătindu-i sufletului să plece unde îi place, numai

să-l lase pe el în plata Domnului... Asta era vestea bună?

La mijloc nu e decât o stricare a trecutului.

A ajuns unde trebuie

Sunt o sumă a amărăciunilor. Acum nu mai folosesc la nimic întreg, așa că trebuie să mă împrăștii – o explozie controlată, domnule, ar fi cea mai potrivită, doriți? Nu, mulțumesc, dau din cap: ce-a fost de iubit, s-a petrecut, mă gândesc la mine ca la un mort, oricum, eu „am fost odată”... Stau jumult de soartă la gura infernului. Mi-a crescut iar un ochi nou, e nefinisat... Nu mă mai bate atâta la cap, voi găsi și singur soluție să-mi închei drumul. N-am avut noroc... Mă repet, bineînțeles, în fiecare zi îmi crește un ochi nou, de la o vreme – ei, și? Mie mi s-a pus un diavol în cărcă. Diavolul ăsta era în tine, domnule... Nu pot să continui acest dialog, nu vorbește gura mea. Am acumulat memoria altora. Hai să punem cruce, sunt un exemplar șubred, toate plăcerile mi s-au scurs în pământ. E o stare privilegiată la mijloc, domnule...

Aflat în vizită, lăsat singur în sufragerie, studiază cotoarele cărților pe rafturile bibliotecii prăfuite, tresărind. A ajuns unde trebuie. E de ajuns să deschidă o carte, aici, și să uite totul – nici nu-și mai dorea altceva.

Ce a fost frumos, s-a dus

Nepătruns. Uitat, părăsit de toți, izolat – adus pe buza prăpastiei: amenințat cu moartea din propriu-i interior. Următorul pas? Urcarea în afară. Fiindcă înlăuntrul

meu nu mai încap, m-am surpat, am ajuns până la un capăt, am închis acest capitol... Stau pe buza prăpastiei și mă uit în gol. Mă resorb – până ce voi deveni un abur și voi urca la ceruri, nu? Nu e voința mea, e o stare de dezagregare a naturii și de dezvăț, dragă. Ce a fost frumos, s-a dus, ceea ce vine e urât, ce rost mai are să-mi lungesc boala. Rămâi, totuși, e o taină la mijloc...

Îi e lehamite, se moleșește – nu se mai găsește nicăieri pe gustul său. Pune în acest moment punct. Cât ar fi trebuit să dureze el? Își ia încă o dată adio, fără să se gândească să se statornicească pe undeva. Din deznădejdea de a nu mai putea fi, pleacă în necunoscut – pentru a câta oară?

Comentarii critice

Marian Nencescu

O călătorie virtuală cu Eminescu, la Viena și Berlin

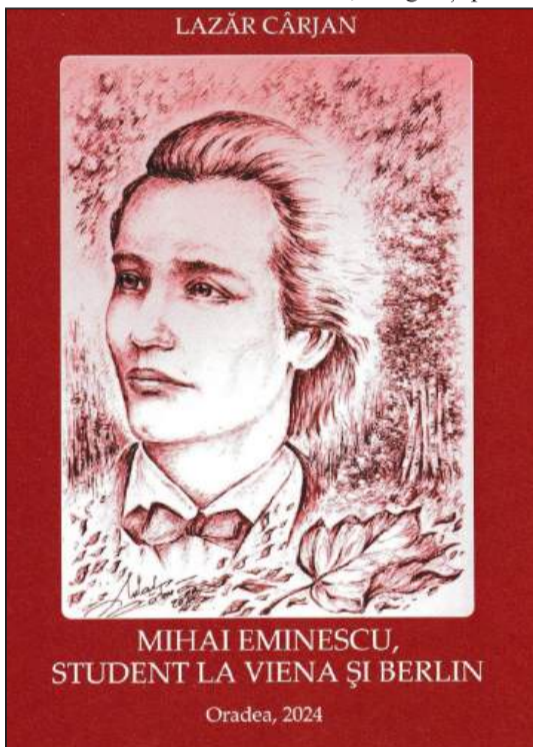
Pe urmele legendarului istoric și animator cultural Victor Crăciun (d. 2018), cel mai avizat eminescofil modern, inițiatorul primului „pelerinaj” cultural-literar dincolo de hotarele vremelnice ale României postbelice, și autorul unui „Album Eminescu”, în 2 volume, ilustrat de celebrul fotograf Vasile Blendea, și el plecat în lumea umbrelor (d. 2005), apărut în 1989, chiar în anul Centenarului morții Poetului, dar și al istoricului și biografului eminescian Dan Toma Dulciu, cel mai activ scormonitor de documente și informații inedite din biografia lui Eminescu, autor, între altele, al volumului „Neamul Eminescilor”, tipărit în 2023, la Viena, în regie proprie, cuprinzând date despre un nepot de soră al Poetului, înmormântat la Viena, Ioan (Johann) Drogli, moștenitor al unor înscrisuri cu semnătură olografă ale lui Mihai Eminescu, dispărute în mod regretabil în timpul ultimului război, încă un eminescofil scormonitor, juristul și colecționarul orădean Lazăr Cârjan publică un volum cu caracter biografic, *Mihai Eminescu, student la Viena și Berlin*, subintitulat „Scenariu de film documentar-artistic” (Editura Aureo, Oradea, 2025), cu mărturii inedite despre anii de studenție ai Poetului, în cele două capitale europene. Dincolo de formula publicistică neobișnuită - de regulă, scenariile de filme se publică după ce producția cinematografică respectivă cunoaște succesul, sau nu se mai publică deloc - volumul profesorului de drept și generalului în rezervă Lazăr Cârjan rămâne un document de istorie literară, autorul adunând și selectând date cunoscute, dar și informații inedite, despre parcursul universitar al poetului, între anii 1869-1872 și, respectiv, 1873-1874, reconstituind deopotrivă cadrul familial, social și cultural al epocii, refăcută după documente, mărturii fotografice, amintiri ale colegilor și prietenilor literari (inclusiv ale celor doi detractori cunoscuți ai lui Mihai Eminescu, și ei studenți la Viena în acei ani), adăugând, după caz, amănunte mai puțin cunoscute despre evenimentele evocate.

Sursele bibliografice folosite sunt și ele diverse, dar atent selectate și cu deosebire inspirate: volumele I-II, din Seria „Opere” (ediția D. Vatamaniuc, cu o Prefață de Eugen Simion, Editura Univers Enciclopedic, 1992), apoi lucrările recente ale unor eminescologi consacrați, Theodor Codreanu, Nicolae Georgescu, Valentin Coșereanu, Aurel David, Alex Ștefănescu, ori ale mai puțin cunoscutului Stelian Vasilescu (cu o piesă de teatru „în 6 tablouri”, „Eminescu, student la Viena”, Ed. Iosif Vulcan, Oradea, 2000), apoi primul scenariu biografic „Eminescu”, de Ion Brad, Cristiana și Victor Crăciun (cu un Cuvânt înainte de Mihai Cimpoi, Ed. Semne, București, 2009), corespondența Mihai Eminescu - Veronica Micle, editată și comentată de Tudor Nedelcea (Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1992), sau studiul lui Paul I. Dicu „Eminescu, student la Viena și Berlin”, publicat în volumul „Incursiuni în opera lui Mihai Eminescu (Ed. Carminis, Pitești, 2001). Sunt, să recunoaștem, și unele rarități bibliografice în această listă, cu mult mai amplă decât poate permite enumerarea acesta, iar cărțile respective fac parte, desigur, din biblioteca cu adevărat impresionantă a domnului Lazăr Cârjan (n. 1947), deținătorul unei adevărate colecții de carte cu și despre Mihai Eminescu, de aproape 1000 de volume, ce nu are egal decât în Biblioteca donată, în 1990, de Ion C. Rogojanu, orașului Botoșani, azi o colecție separată a Bibliotecii județene, care îi poartă numele.

Interesantă este și construcția cărții: autorul insistă minuțios asupra fiecărui detaliu biografic din perioada studenției lui Mihai Eminescu, face portretele membrilor de familie, reconstituie momentul executării celebrei fotografii de la vârsta de 19 ani, arătând faptul că poetul nu a fost singur în atelierul lui Jan Tomas, din Piața Sfântul Wenceslas, de la Praga, ci însoțit (cum a stabilit și Dan Toma Dulciu, anterior) de familie, respectiv de părinți și de sora sa, Aglaia, ne spune apoi ce a făcut poetul cu cele 6 fotografii care i-au revenit și mai ales în ce împrejurări una dintre aceste fotografii a ajuns la Veronica Micle, care a păstrat-o ca pe un talisman, adăugând pe verso o poezie proprie. „Mihai se fotografie singur, bust, cu privirea spre stânga, în costum și papion, cu părul negru pieptănat pe spate, dezvelind o frunte înaltă și bombată ca a filosofilor, continuată cu fața palidă, expresivă, la care impresionau ochii câprui, mari și melancolici”, îl descrie Lazăr Cârjan, sau, cum ar fi spus G. Călinescu, „avea o frumusețe de semizeu”. În același timp, se face referire la creația literară a lui Eminescu din acei ani,

cu totul efervescentă și originală, între care poemele - unele publicate în „Convorbiri Literare”, altele rămase în manuscris și publicate postum, în diverse ediții succesive - „Venere și Madonă”, ciclul „Memento mori”, „Floare albastră” și nuvelele „Sărmanul Dionis”, „Avatarii faraonului Tla” (descoperită și publicată pentru prima dată de G. Călinescu), „Geniu pustiu”, basmul versificat „Călin Nebunul”, ori romanul filosofic „Naturi catilinare” cu precizarea, venită din partea biografului său, că dacă nu am fi avut privilegiul de a beneficia de „Caietele” lui Eminescu, ajunse prin donația lui Titu Maiorescu, la Academia Română, în 1902, cu siguranță toată truda acelor ani s-ar fi risipit pentru totdeauna, iar cultura română ar fi fost mai săracă.

Meritul cărții lui Lazăr Cârjan este și acela de a păstra o decentă discreție privind relația poetului cu Veronica Micle, pe care a cunoscut-o tot la Viena, în 1872. Datele estomate, edulcorate și rețușate despre acea relație - autorul exclude explicit și hotărât adulterul - indică respectul pentru acest subiect, desigur și pentru adevărul istoric. Astăzi, în lumina

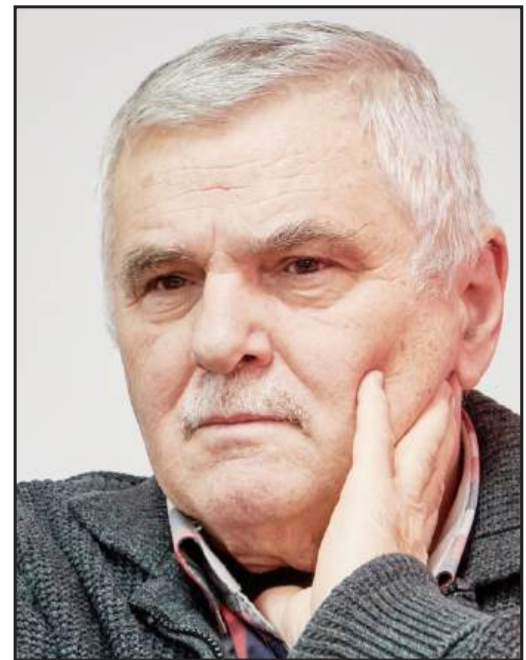

corespondenței lui Eminescu cu Veronica Micle, publicată abia în zilele noastre, respectiv la începutul anilor 1990, avem imaginea unei iubiri exemplare, totale. Din păcate, unii dintre biografii poetului, și chiar prietenii apropiați, au refuzat să accepte acest adevăr. În carte, Lazăr Cârjan îl citează și pe Octav Minar, am văzut primul scenarist al unui film documentar despre „Eminescu - Creangă - Veronica Micle”, care aducea, când pușini erau dispuși să creadă acest lucru, mărturii importante, venite dinspre cercul familial, despre adevăratele sentimente dintre cei doi îndrăgostiți, considerate de mulți drept invenții „plastrografice” curată, răstălmăciri ale unui istoric literar dormic de glorie. Viața a dovedit însă că adevărul nu poate fi ascuns, că inclusiv biografia lui Mihai Eminescu mai are umbre și șcunzișuri încă nelămurite. În acest sens, biograful de data asta, Lazăr Cârjan nu este categoric, nu exclude miracolul unor descoperiri ulterioare, convins că mai pot exista documente și înscrisuri de la Eminescu, despre care nu se știe acum nimic. Este și aceasta una dintre „lecțiile” de viață pe care colecționarul de data asta a primit-o de la un eminescofil de geniu, Ion C. Rogojanu.

Una dintre tezele cu adevărat originale ale cărții lui Lazăr Cârjan, o reprezintă sugestia că portretul/ chipul lui Siegfried, erou al epopeii „Cântecul Nibelungilor”, din Grupul statuar ridicat la Viena, în 1932, de sculptorul local Joseph Mulner, în memoria eroilor învățători și profesori, căzuți pe front în primul război mondial, este inspirat după chipul lui Eminescu. Realitatea este că acest monument, azi dezmembrat și expus fragmentar, însoțit de un panou explicativ în care autoritățile se dezic de ideologia care l-a inspirat, a fost asociat în epocă cu mișcările extremiste, ceea ce nu e neapărat în favoarea lui Eminescu. Ne amintim că și în țara noastră, la un moment dat, Eminescu a devenit, pe rând, exponentul ideologiilor extremiste, inițial, în anii 30 al celor de dreapta, apoi, în anii 50-60 al celei comuniste. Cu greu s-a ajuns la desprinderea lui Eminescu de aceste ideologii străine de spiritul și conținutul operei sale, astfel încât căutarea de asemănări cu o statuie mai degrabă blamată de vienezii nu este întotdeauna un argument al popularității sale postume.

Cartea „Mihai Eminescu, student la Viena și Berlin” este și un obiect de artă, dovadă că eminescianismul de azi nu se mai limitează de mult la simpla interpretare literară, și este o formă sincretică de armonie a artelor. Ilustrată de un grafician de excepție, poate chiar cel mai inspirat eminescofil de la noi, Mihai Cătrună, dar și de o pictoriță sensibilă și dăruită, Ecaterina Mihai, ambii membri ai UZPR, Filiala Presa Culturală, cartea e vie, expresivă, ea nu cuprinde simple ilustrații ale temelor eminesciene expuse, ci „replici”, comentarii, interpretări adesea originale și surprinzătoare ale subiectelor abordate. Pathosul romantic, dublat de expresia filosofică își găsec pe deplin expresia plastică în ilustrația cărții. Eleganță, tipărită pe hârtie de lux, bine construită grafic și bogat ilustrată, cartea lui Lazăr Cârjan este un alt exemplu de eminescofilie superioară. La 175 de ani de la nașterea poetului și în Anul Internațional Eminescu, eminescologia, ca știință a inefabilului, este pe mâini bune.

Gânduri de scriitor

Sărbătorile privirii

Fiecare pom înflorit este o sărbătoare a privirii. Dar privirea n-ar putea să se bucure de una singură dacă n-ar fi în legătură directă cu inima.

Dintre toți pomii, cele mai frumoase povești le spun corcodușii. Ochiul meu ar sta ani în șir să îi asculte.

Am trecut zilele trecute prin satul în care m-am născut ca să-mi răsfaț inima cu priveliștea lor.

Văzuți de departe, din vârful dealului ce veghează asupra satului, așezat pe un alt deal, lipit de linia orizontului, corcodușii seamănă cu niște pământuri. E ca și cum s-ar pregăti bunicii de bărbierit. Curând vor scoate o mână din pământ și clăbucul alb risipit pe toată întinderea satului o să dispară. Primăvara se trezesc până și morții la viață. Cred c-a început învierea și le e rușine să apară nebărbierii în fața lui Dumnezeu. D-asta și sunt îmbrăcați cu cele mai bune haine ale lor, atunci când sunt vârați în pământ. Doar că între timp le-a crescut barba. Trebuie să iasă cu fețele curate din morminte. Și să miroasă și frumos. A floarea tuturor pomilor de deasupra lor, adică. Îndeosebi cea a corcodușilor, care sunt cei mai supuși pomi de pe lume. Îl urmează pe om peste tot. Se țin după el și-n mormânt. Fără să-cceară nimic, oferindu-i, în schimb, totul.

Mi-l amintesc pe tataie Gheorghe, cum se bărbiera sub părul înflorit din fața casei. Abia începea să se lumineze. Mi se părea că lumina zilei vine de la pomul pe care-l folosea tataie ca pământ. Era bună și spuma parfumată de pe crengile lui. Poate că și de la celălalt păr, la fel de alb, de pe capul lui tataie, se făcea ziuă în satul nostru. Îndeosebi, în zilele de duminică, primăvara, când era duminică în fiecare zi.

Tata se bărbiera tot așa, duminică dimineața, luând clăbucul cu care își dădea pe obraji dintr-un prun.

Aveam mai mulți corcoduși în curte, însă nu în fața casei, unde îi plăcea tatei să se pregătească pentru ieșitul în lume, primăvara. Corcodușii aceia au plecat după el. N-am de ce să-mi fac griji pentru tata. O să se înfățișeze cum trebuie la Judecata de Apoi.

E plin satul meu de sărbători. Doar că sunt tot mai puțini ochi care să se bucure de ele.

D-asta și vin cât se poate de des acasă. Ca să nu las sărbătorile singure. Florile pomilor se prefac că nu știu să se întristeze. Însă inima mea vede de departe tristețea de pe chipul lor.

Câtă risipă de frumusețe pe ulițele satului meu! Noroc cu cei mutați în cimitir, care nu uită niciodată să se bucure de ea!

Ștefan Mitroi

Profil liric

Ștefan Mitroi - 70

Copac uscat

Aș fi putut să fiu
copacul uscat
de la marginea drumului.
Poate chiar sunt,
dar nu știu,
așa cum nu știe nici el
c-ar fi putut să fie în locul meu
umblând
sub formă de om viu
prin lume.

Dimineață

Amiaza e o dimineață
în floarea vârstei.
Seara, aceeași dimineață
îmbrăcată în haine de văduvă.

Dreptunghiul

Nu știam că profesorul de geometrie
ne învățase să desenăm moartea.
Mi-am dat seama de asta
când am ajuns pe celălalt mal al gârlei
și am privit de departe cimitirul satului.
Semăna leit cu dreptunghiul
din caietul de școală.
Când o fi fugit de acolo?
Și cum de încăpeau atât de multe morminte în el?
Nimic mai simplu decât să întind mâna
și să-i rotunjesc colțurile.
Apoi să rup o joardă din pădurea de alături
și să rostogolesc cercul obținut
pe ulițele satului.
Îl duc pe fiecare dintre cei dinăuntru
înapoi acasă.
Rămâne până seara cercul gol.
Doamne, ce fericit pot să fiu!
E satul nostru din nou plin de oameni.
Simt cum încep să mă ridic
cu drum cu tot de la pământ.
Plutim împreună pe deasupra gârlei.
Ce-o să mai răd mâine de domnul profesor
când o să vadă că-n loc de dreptunghi
am desenat pe tablă
cimitirul pustiu din
spatele școlii!

Fărăme

Lumea în care trăim nu este întreagă,
ci doar o fărâmə din lumea care a fost
sau din cea care o să fie.
Nici noi nu suntem oameni întregi,
ci biete fărâme din oamenii de demult
sau din cei ce încă nu s-au născut,
nu se vor naște poate niciodată.
Viețile noastre sunt și ele fărâme din alte vieți,
unele din trecut, altele din viitor.
Primim doar o fărâmə din fericirea
la care visăm, nu cu un vis întreg,
ci doar cu o fărâmə de vis.
Fărâme de iubire, de singurătate,
de suferință, de moarte și, gata,
începe eternitatea ce este tot o fărâmə.
Peste toate se aștern în devălmășie
fărâme de uitare.
Trec fărâme de timp dinspre trecut
spre viitor și invers.
Legile fizicii se trag rușinate
într-o parte.
Nu mai ascultă nimeni de ele.
Cu o viteză mai mare decât cea a luminii
se duc fărâme de lumi
cu fărâme de întâmplări
în fărâma lor de memorie
spre niciunde
pentru a se întâlni cu singurul
lucru întreg din curgerea
nemiloasă a timpului
care este nimicul!

Întoarceri

Toate s-au întors din drum.
Așa a fost toată ziua aceea
ce s-a întors până și ea
spre ziua de mai înainte.
Eu tocmai începusem să te iubesc,

tu tocmai începuseși să mă uiți,
și am văzut cum uitarea ta vine înapoi la tine,
și ai văzut cum dragostea mea
face cale întoarsă.
Dădea să începă primăvara,
dădea să se sfârșească războiul,
Și-am văzut cum se face iarnă la loc,
și-ai văzut cum soldații se întorc în tranșee.

Ziua în care s-a întors ziua aceea
când toate s-au întors din drum
s-a întors și ea spre ziua ce tocmai trecuse,
făcând-o și pe aceasta să se întoarcă
spre ziua dinapoi sa,
urmată de întoarcerea
tuturor zilelor de până atunci
spre ziua de la începutul lumii,
când eu tocmai începusem să te uit,
tu tocmai începuseși să mă iubești,
și-am văzut cum dragostea ta face cale întoarsă
și ai văzut cum uitarea mea
vine înapoi la mine.
Dădea să fie mâine, dădea să începă ploaia
ca să poată incolți lumina din ochii morților,
și am văzut cum este iarăși ieri,
și ai văzut cum morții se întorc
cu lumina ochilor cu tot în pământ.
Tu tocmai îmi trimiteai o scrisoare,
eu tocmai mă întorceam din țărână,
și ai văzut cum întoarcerea mea se întoarce
iar ziua în care se întorceau toate
se apropia tot mai mult,
așa cum se apropia viața de moarte,
așezând o mare depărtare între noi,
tocmai când eu începusem să te iubesc,
tocmai când tu începuseși să mă uiți.

Morminte răzând

Cimitirul de la noi din sat
e mai vesel
decât cel din Săpânța
E cel mai vesel cimitir din lume
Auzi tot timpul
câte un mormânt răzând
de te miri ce
dar cel mai mult
de cimitirul trist care e satul
Dacă n-ar fi mila morților
față de cei încă vii
și dacă n-ar fi crucile
ce sunt antenele prin care morții
vorbesc cu Dumnezeu
și dacă n-ar fi numele
de pe cruci
ca Dumnezeu să știe cu cine vorbește
și dacă n-ar fi păsările
care tulbură cu zborul lor
înțelesul vorbelor
și dacă n-ar fi zborul

lucrul cel mai greu de înțeles
pentru pământul
din care sunt făcuți morții
și dacă oamenii vii
de prin case
n-ar fi făcuți
din același pământ și ei
și dacă n-ar fi casele
tot un fel de morminte
aflăte însă la vârsta copilăriei
și dacă n-ar fi copilăria veșniciei
de sub rădăcinile ierbi
ar râde toate odată
S-ar speria satele din jur
de râsul lor
și ar începe să rădă
și mormintele din cimitirele acestora
la uite de ce le arde astora
ar spune Dumnezeu
făcându-și cruce
și s-ar pune și El pe răs
N-ar mai fi nicio diferență
între cer și pământ
între viață și moarte
între veselie și tristețe,
între lumină și întuneric
între satul meu
și cimitirul lui
Cel mai bine știu asta
morții din cimitir
De aceea nu răd niciodată
în același timp
Au învățat să fie răbdători
Așteaptă tăcuți
să le vină rândul

Nenăscut

Ies dimineața în pragul casei
și încep să mă caut.
Pe unde oi fi eu
în lumea aceasta?
Sunt zile în care nu mă găsesc deloc.
Te pomenești
că nici nu m-am născut, îmi zic.
Aș fi putut să aflu asta de la mama,
dar ea s-a ferit să-mi spună,
pesemne ca să nu mă supere.
Cum nu mai am
pe cine să întreb acum,
îmi văd,
așa nenăscut cum sunt,
mai departe de viață.

Pe curat

Mă uit la oamenii de pe drum
și le trec mersul pe curat.
Știu că ei n-au niciodată timp
pentru asta.
Și nu doar mersul,
ci și cuvintele pe care le rostesc.
Unui străin i s-ar părea
că vorbesc ciudat.
Dă, bă, o țigară!
De unde, bă, să-ți dau? N-am de unde!
Păi de ce nu spui?
Mă lași să-mi pierd vremea
de pomană cu tine.
Asta ar înțelege un necunoscut
așcultându-i.
Însă înăuntrul caietului meu
e ca și cum ar bate clopotul din dealul bisericii
sau ar suiera vântul
atunci când îi auzi pe ei vorbind.
Și mai sunt și ochii, tristețea lor curată
înainte chiar de a o trece eu în caiet.
E apoi rândul sufletelor.
Le trec și pe ele în caiet mirosind
a pământ reavăn sau a ploaie.
Iar la urmă de tot vin picioarele,
întotdeauna desculțe.
Le fac curate ca lacrima cu scrisul meu.
Însă mai înainte de asta le sărut.
Numai așa pot să le așez pe cer,
tot un fel de caiet și el,
dar nițel mai mare decât al meu.

Din volumul „Om de pământ”,
în curs de apariție la Editura Junimea

Critică literară

Iulian Bitoleanu

Catharsis-ul și „copilul bătrân”

Între poet și prozator funcționează un glasvand de idei, de limbaj figurat, contaminări benefice, nu bulversante de tipul lirică epicizată ori proză poetizată (cf. articolul avangardist al lui Alexandru Macedonski, *Despre logica prozei*, 1880), toate circumscrise mitului, rusticității, cotidianului și unei anumite doze de idealizare. Și care ar fi punțile de comuniune între două genuri, aparent, antitetice? Metafora, hiperbola, oximoronul, dialogul exoteric, paradoxul (nesoescian). Într-un mediu sacralizat se actualizează teme, motive ce repugnă altora, precum familia, copilăria, fericirea, iluzia. Desuetudine? Nici vorbă. Volumul de versuri semnat de Ștefan Mitroi, *Memoria fumului* (Editura Junimea, 2023) îndeamnă la revalorizarea nostalgiei, a sentimentelor durabile, a neignorării matricei natale, a satului românesc („Veșnicia s-a născut la sat”, consideră filosoful și poetul Lucian Blaga, în *Sufletul satului*), doldora nu de modernități și efemerități, ci de lucruri/trăsături perene, precum inocența, castitatea, omenia, respectul, altruismul, invocarea transcendenței, a cutumelor... Armonia conjugală nu vizează acumulări materiale, ci pariază pe monedă/ monadă arhaică – iubirea împărțită, fidelitatea, dovada că tatăl lumesc „a cumpărat-o pe mama/ cu bănușii verzi ai ochilor săi” (*O mică întâmplare*, p. 15). Peste ani, teismul se insinuează diafan în viață – atenție! – celor onești, păstrători de datini și obiceiuri, așa încât, în absența motivată a mamei, cerul – umanizat – o suplinește perfect, suplimentar, probează și valențe educative: „Iși lăsau copiii abia născuți în grija cerului” (*Maternitate*, p. 27). Dincolo de munți, cândva, cu un veac și ceva în urmă, la Octavian Goga, „poetul pătimirii”, juna învățătoare aloca timpul ei liber misiunilor sociale nescrise: „La tine vin

nevestele să-și plângă/ Feciorii duși la slujbă la-mpăratul/ (...) Așa grijind copiii altor mame...” (*Dăscălița*, în revista „Luceafărul”, nr. 7, din 10 apr. 1904).

Astfel, odrasle creșteau întru religios – dezavuat actualmente –, aveau încredere laolaltă părinți și copii în pronia divină, chit că alimentația se înfățișa mai auster decât în *Moromeții* (cina tradițională a celor opt silișteni). Nu brânză, nu ciorbă, ci o hrană reduționistă, „pâine și vin” (*Masa de prânz*, p. 25), adică alianța cu Hristos. Cu moderația ca principiu etic, nu râvnind la trufie, opulență, îl poți înfrunta (nu înverșuna) pe Cronos, ca simplu anonim peste secole (*Nimeni*, p. 33). Important este a ține calea dreaptă, a nu aduce prejudicii și atunci poți câștiga fantasma, irealul, fiindând și invers, de la bătrânețe la copilărie, cu consecința „nu știu ce vârstă am/ și nici câte vieți am trăit până acum” (*Eternitate*, p. 24). Victoria asupra morții nu-i departe, utopică pentru unii, căci ai nevoie, tu, insul echilibrat, drept, corect doar de „o picătură de sfințenie/ ca să te faci criță” (*Criță*, p. 32). Ca trop, răsărit-a un paradox, un fel de oximoron? Cu toate acestea, *fugit irreparabile tempus* – nu numai la latini, la Eminescu („*Trecut-au anii* ca nori lungi pe șesuri...” –), ci și în *Ca pe sanie* (innobilarea banalului, zicem noi). Pe urme blagiene (*Izvorul nopții*), se produce personificarea ochilor, spiritualizarea profanului, a părților din trupul omenesc. Ba și mai mult. Buzele, mâinile iubesc precum în stihurile nichitiene din *Vârsta de aur a dragostei*.

Diapazonul liric al lui Ștefan Mitroi, *neotraditionalist cu pelerină modernistă*, înregistrează și *altceva* decât escalele/ etapele tradiționale precum casa părintească, paradisul, infanțilitatea (*Casa*, p. 4), de pildă, *atipicul* (*Mirese de turță dulce*, pp. 36-37) – Baudelaire să fie cu noi? –, *autoironia* („Eu

sunt, zevzecule, nu acela”), *desacralizarea, inserțiile livrești, antropomorfizarea obiectelor* (*Trenul*, p. 40), transportând școli, fântâni... Felii de autobiografie se găsesc pretutindeni, de la imaginea satului (*Încotro*, p. 38), îngerii (*Pana de înger*, p. 13), bătrâna („Din mâinile uscate ale bunicii cresc frunzele”, *Schimb de suflete*), copilul pur ce a găsit un gând al Domnului și – cum altfel?! – l-a redat altruist cerului (*Fulg de nea*, p. 26). Unde filozofice se resimt în *În așteptarea zilei de mâine* (pp. 76-79). Pe lângă Eminescu ce biruise fatalitatea (*Odă în metru antic*), iată că și poetul contemporan se pretează la proză poetică – *Ziua în care am murit*, osmoză între neființă, neant și viață, căci „chiar din clipa în care murim începem să ne naștem câte puțin...”.

După *virtuozitățile prozodice* – haiku-ul *Trăiesc* (p. 200), catrenul – *Moara de vânt* (p. 201), cvinta – *Tunetul* (p. 181), sextina – *Întunericul* (p. 177) – creatorul/ artistul își permite și libertăți de expresie, gen *Ghimpi*, *Magazia de lemne*, *Pramatie*, *Balaur*, nu neapărat o variantă de estetica urâtului, cât o mostră de „poezia boabei și fărâmei”: niște furnici îl ajută pe poet, aducându-i cuvinte spre edificiul de imagini și sensuri, ori devin modele de viteză. Altundeva, *Femei bătrâne* cără pământ la cer, pentru ca Demiurgul să plămuiască noi făpturi, compensând absențele căzuților la datorie în război. *De ce n-am rămas furnică* (pp. 78-79) e un mister ca și în *Gemenii* (pp. 80-81), căci la nașterea poetului, au fost două jumătăți, una care a intrat în pământ, iar alta s-a dus la sânul mamei. *O față de la țară* și-a depășit nesperat de mult statutul semnificând frumosul, poezia (pp. 152-153). Nu numai de la Dedal și Icar, în plan mitologic, sau religios, prin îngeri, se învață zborul, ci direct, la sursă, de la apropiatele omului, păsările. Ființa stăpână pe Univers nu este

omnipotentă, finalmente, ca în *Cântare omului* (1956) de Tudor Arghezi, deoarece, în versiunea orchestrată fantezist de ludicul poet actual, nu poate ține pasul cu găzele, în speță, cu harnicele furnici. Omul se află în permanentă competiție inegală, inclusiv cu lumina (p. 190). Dar și cu sine, cu roadele sale – să zicem, opera artistică – motiv pentru care, „cărțile mele sunt un stol de speranțe, de berze”. „Pedesit de memorie”, cum – spășit – recunoaște, Ștefan Mitroi poartă în suflet „cerul de-acasă”. Iar operele sale, indiferent de gen (poezie, proză, dramaturgie), deapănă „povestea sufletului”, dezvăluind un incurabil visător” (Adrian Dinu Rachieru).

Catharsis-ul a fost atins. Sesizat până și de către un copil orb, mai vârstnic decât „cei mai bătrâni oameni din sat” (*Vechi-născut*, pp. 136), o hiperbolă de mare prospețime. Prelungită și în alte piese cu un nemimat dramatism. În mod șocant, „mama era mult mai tânără decât mine”, confirmându-l pe teoreticianul literar Macedonski și al său deziderat că *absurdul*, asociat cu tropii, constituie baza liricii adevărate. Curat limbaj secundar, conotativ, va exclama opt decenii mai târziu poeticianul francez Jean Cohen (*Structure du langage littéraire*, Editions Flammarion, 1966), definind poezia (de valoare, desigur) drept o funcție specială a limbii, total diferită de proză și de vorbirea cotidiană. Cu condiția neevaporării filonului imaginativ și al expresivității.

Între destin și cuvânt – Ștefan Mitroi 70

Consiliul Județean Teleorman și Biblioteca Județeană „Marin Preda” Teleorman, în parteneriat cu Primăria Municipiului Alexandria și Centrul Județean de Conservare și Promovare a Culturii Tradiționale Teleorman, au organizat, în ziua de 4 mai 2026, evenimentul cultural **Între destin și cuvânt – Ștefan Mitroi 70**, dedicat aniversării a 70 de ani de viață ai scriitorului Ștefan Mitroi, născut în satul Siliștea, comuna Vitănești, județul Teleorman.

Manifestarea s-a desfășurat într-o atmosferă emoționantă, în fața unui public numeros, și a adus un omagiu unei personalități marcante a literaturii contemporane. Autor a peste 35 de volume de proză, poezie, literatură pentru copii și teatru, membru al Uniunii Scriitorilor din România

și al Consiliului acesteia, laureat al mai multor premii naționale și internaționale, Ștefan Mitroi a fost celebrat pentru contribuția sa în literatura și cultura română.

Evenimentul a debutat cu proiecția unui film însoțit de comentariul interpretei de muzică populară *Floarea Calotă*, evocând copilăria și devenirea scriitorului, satul natal al acestuia și figura mamei sale.

Managerul bibliotecii, *Valentina Pașa*, a subliniat importanța momentului aniversar și a prezentat invitații prezenți, printre aceștia și președintele Consiliului Județean Teleorman, domnul *Adrian Ionuț Gădea*, care și-a exprimat aprecierea pentru activitatea scriitorului, numindu-l „ambasador al județului” și oferindu-i o plachetă aniversară în semn de recunoștință. Vizibil emoționat,

scriitorul *Ștefan Mitroi* a vorbit despre legătura sa profundă cu Teleormanul, pe care l-a descris drept „locul din lume unde îmi este cel mai bine, chiar și atunci când îmi este rău”.

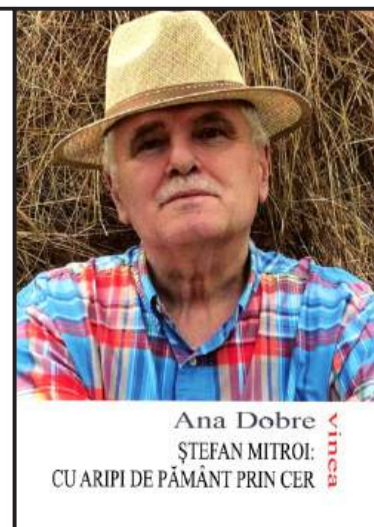
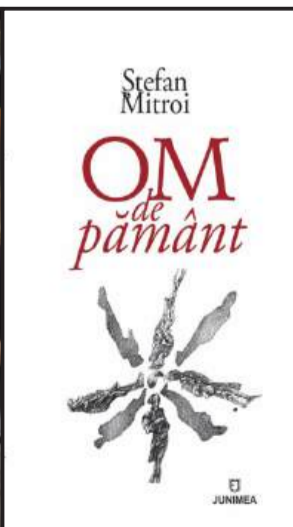
A urmat lansarea celui mai recent volum de poezie al scriitorului, *Om de pământ*, apărut la Editura Junimea. Prezența directoarei editurii, *Simona Modreanu*, a adăugat un plus de valoare și emoție evenimentului, iar cuvintele sale au subliniat nu doar o colaborare îndelungată, ci și o apreciere sinceră și profundă pentru opera lui Ștefan Mitroi. Afirmația prin care l-a numit scriitorul său preferat reflectă nu doar admirația personală, ci și valoarea incontestabilă a operei sale.

Totodată, a fost prezentat volumul

eseistic dedicat operei scriitorului *Ștefan Mitroi*: *cu aripi de pământ prin cer*, semnat de criticul literar *Ana Dobre* și publicat la Editura Vinea. Cartea a fost adusă la Alexandria de directorul editurii, *Nicolae Tzone*, prieten și fost coleg al scriitorului la ziarul „Tineretul liber”. Despre personalitatea și opera scriitorului au vorbit, în continuare, poeta și criticul literar *Nicoleta Milea*, istoricul și criticul literar *Stan V. Cristea*, jurnalistul *Sorin Ovidiu Bălan* și publicistul *Dan Botez*, fost procuror, coleg cu scriitorul la Alexandria, la început de carieră. De asemenea, au fost prezentate mesajele video de apreciere, transmise de: PS *Timotei Prahoveanu*, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, *Nichita Danilov*, poet, prozator și eseist, și *Daniel Cristea-Enache*, critic și istoric literar.

La eveniment au participat și reprezentanți ai administrației publice județene și locale: administratorul public al județului Teleorman, *Florin Piper-Savu*, viceprimarul municipiului Alexandria, *Augustin Ioan*, administratorul public al municipiului Alexandria, *Octavian Teodorescu*, dar și directorul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman, *Ciprian Agapie*. Au fost prezenți, de asemenea, scriitori, consăteni ai autorului, prieteni, cadre didactice și elevi.

Din partea autorității publice județene și a instituțiilor de cultură implicate în organizarea evenimentului, scriitorul a primit plachete aniversare, iar la final, acesta a acordat autografe pe volumul de versuri. Evenimentul a reconfirmat valoarea și impactul operei lui Ștefan Mitroi în cadrul literaturii și culturii române, precum și atașamentul profund al comunității față de unul dintre cei mai reprezentativi fii ai Teleormanului.

Critică literară

Nicolae Dina

Preocupări ale eminescologiei contemporane

Afirmam, într-o cronică de acum doi ani, că Mihai Eminescu formează, împreună cu Marin Preda și Constantin Noica, „afinitățile elective” ale criticului și istoricului literar **Stan V. Cristea**, constituind „constante ale preocupărilor proprii de istorie literară”, în felul acesta explicându-se munca titanică pentru elaborarea studiilor masive dedicate acestora (câte 2-3 titluri, în câte 2-3 ediții fiecare), dovezi ale tenacității, probității și acribiei documentare ale unui cercetător neobosit, aflat în permanentă căutare de noi și noi documente și dovezi ale existenței și operei marilor scriitori de care este interesat.

Stan V. Cristea explică istoricul interesului său pentru Eminescu nu prin „preocupări constante” pentru acesta, ci, aflat în căutarea unor „interferențe” ale poetului „cu spațiul Teleormanului” a ajuns la „lectura unor cărți” în care să găsească „informații noi pentru perspectiva relației cu locuri și persoane/personalități teleormănene. Desigur că obiectivul urmărit cuprindea „aspecte privind biografia și publicistica lui Eminescu”, fără a aprofunda „exegeza asupra operei literare și publicistice”, fiind atras, în principal, de lucrările reprezentând „cadru general de manifestare a eminescologiei”, în acest scop îndreptându-și atenția către „cărțile și figurile unor eminescologi cu autoritate”.

Cu toate acestea, nu numele autorilor a constituit criteriul selecției lucrărilor, ci „problematice abordate de cărțile respective”, cele alese ca material documentar fiind comentate „din perspectivă personală, despre o parte din reflectările în imaginarul actualității lui Eminescu”, actualitate prezentă și în preocupările multor tineri cercetători care propun „viziuni înnoitoare privind evaluarea operei eminesciene și a eminescianismului”, poetul având parte de același grad de interes și rămânând „în centralitatea canonului literar românesc”.

După publicarea primei ediții în anul 2024, Stan V. Cristea revine cu ediția a doua revăzută și adăugită a lucrării **Eminescu. Reflectări în imaginarul actualității. Cronici literare** (Editura Aius, Craiova, 2026), cuprinzând „modestele noastre comentarii”, cum își numește cele 22 de „cronici de întâmpinare”, din care șapte sunt inedite, celelalte fiind reluate din prima ediție, cei 13 autori ai volumelor analizate înscriindu-se „între istoricii și criticii literari de astăzi care au o profundă și dreaptă înțelegere a lui Mihai Eminescu, a omului și a operei sale”, din portofoliul cărora sunt

comentate fie o singură carte (pentru nouă dintre ei), fie două (Cassian Maria Spiridon și Theodor Codreanu), trei (Nicolae Georgescu) și chiar cinci (cazul lui Constantin Cubleșan), la acestea adăugându-se volumul *Dulcea mea Doamnă/ Eminul meu iubit* îngrijit de *Christina Zarifopol-Ilias*, un fel de roman epistolar care „recompune într-un fresc absolut întreaga gamă a suferințelor amoroase” și care ne permite „să descifrăm metafizica iubirii care implica două firi doar aparent diferite, dar care, în fapt, se completau una pe cealaltă”.

Totodată, criticul renunță la cronica referitoare la antologia de texte critice dedicată lui *Săluț Horvat* și o înlocuiește cu una referitoare la volumul acestuia *Eminescu în memoria timpului* (2024), al cărui conținut se ocupă de o cronologie a vieții, de edițiile și editorii operei și de locul pe care îl ocupă marele poet în critica actuală, cronică exprimând rigoarea științifică a eminescologului „dobândită prin frecventarea asiduă a operei și exegezei eminesciene”.

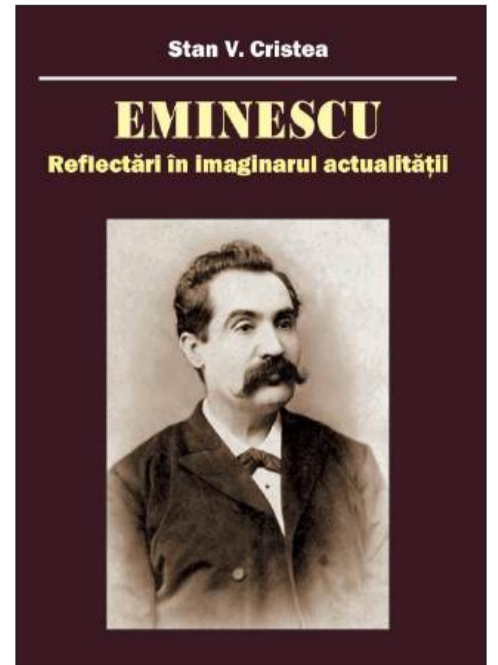
„Venerabilul critic și istoric literar clujean” *Constantin Cubleșan*, „un împătimit aparte în câmpul eminescologiei” care cunoaște aproape toate lucrările cu și despre Eminescu, este surprins în preocupările sale privind analiza scrierilor despre Eminescu (*Eminescu în exegeze critice, Eminescu în reflexii critice, Reper eminesciene*), făcând dovada vastelor sale cunoștințe privind „cercetarea eminescologică de după 1989”, ca și în *Defăimarea lui Eminescu*, o „adevărată istorie a defăimării” în care „amendează drastic falsele și incorectele nuanțări proprii încercărilor de demitizare și de defăimare” a marelui poet. Ultima sa contribuție în eminescologie, *Mihai Eminescu. Destinul frânt al poetului* (2025), este un demers orientat către cititorii mai puțin informați, istoricul literar schimbând modalitatea clasică de prezentare a datelor biografice pornind de la un anumit moment din perioada maturității, „oprindu-se în punctele cheie ale vieții” și, derulând întâmplări și informații, le întrerupe pentru a o lua de la capăt, toate cu scopul evitării monotoniei și incitării cititorului la lectură și, implicit, la cunoaștere.

Recunoscut drept „vocea cea mai autorizată în eminescologie”, *Nicolae Georgescu* este autorul (și al) volumului *Politică și poezie. Viața Veronicăi Micle lângă Eminul ei iubit* (2021) în care prezintă „biografiile paralele ale celor doi protagoniști ai relației de iubire”, relație

„iluminată doar de adevăr, pe luciul unei oglinzi integratoare”, autorul reușind să lămurească întrutotul „cum au ars flăcările ei învăpăiate”. O noutate privind perioada de gazetărie a lui Eminescu este *Un înțelept pe corabia truției* (2023) în care eminescologul vorbește despre „moartea civilă” a poetului în calitate de gazetărie la „Timpul”, perioadă despre care vorbește și în *Ziarul Timpul acuzat în Parlament* (2023) unde evidențiază „sursele, dimensiunile și implicațiile ziaristicii eminesciene în viața politică a momentului”, inclusiv „implicațiile acesteia în biografia lui Eminescu și în opera sa poetică”.

De ziaristica eminesciană se ocupă și sibiianul *Ion Dur*, autorul cărții *M. Eminescu. Gânditor privat și gazetărie cu „metod științific”* (2024) în care trece în revistă momentele de contestare a „primului nostru mare gazetărie politic, neegalat până acum” și consideră că, în receptarea operei de gazetărie a lui Eminescu, „triada text-context-subtext este definitorie”, aplicarea acesteia fiind posibilă numai printr-o obligatorie „relectură atentă și fără prejudecăți”, așa cum o face și *Iulian Bitoleanu* în lucrarea sa *Eminescu, jurnalistul cultural complet* (2019), în care evidențiază universul publicisticii eminesciene, pornind de la locul acesteia în publicistica națională și universală, trecând la tematica articolelor și la „domeniile culturale și artistice vizate”, încheind cu receptarea critică a gazetăriei eminesciene.

După cum se observă, ziaristica reprezintă punctul de atracție al eminescologilor, cea politică interesându-l în mod deosebit pe *Cassian Maria Spiridon* în volumul *Eminescu, ziarist politic* (2019) unde analizează articolele acestuia referitoare la cultură, la națiune, religie, politică, monarhie, economie, „întregind înțelegerea și valorizarea acesteia (a publicisticii politice, n.n.) într-o perspectivă menită să-i lumineze mai bine profunzimea și militantismul organicist și curajos”. De altfel, eminescologul este și autorul volumului *Poetul nopții și mitul Luceafărului* (2023) în care „dovedește o bună cunoaștere a operei eminesciene [...] cât și a implicațiilor acesteia în istoria literaturii române”. Printre altele, eminescologul se ocupă, în esul *Eminescu și Noica*, de preocupările lui Constantin Noica privind manuscrisele eminesciene, problemă aprofundată de *Valentin Coșoreanu* în *Jurnal cu Noica și manuscrisele Eminescu* (2018) în care surprinde zbaterele filosofului pentru

facsimilarea manuscriselor eminesciene, dorință îndeplinită exemplar de academicianul Eugen Simion.

Un alt eminescolog, autorul multor volume despre ce înseamnă Eminescu în istoria literaturii române, *Tudor Nedelcea*, a publicat ediția a doua a volumului *Eminescu* (2020) în care poetul „este privit în multiplele ipostaze în care s-a manifestat ca spirit creator, respectiv ca gânditor-artist, gânditor politic, gânditor sacru, gânditor al istoriei, gânditor al economiei”, cercetătorul abordând și câteva elemente neelucidate din biografia lui Eminescu. Informațiile privind biografia lui Eminescu, dar și familia, rudele, apropiații și prietenii, dușmanii și colaboratorii l-au preocupat și pe *Zenovie Cărlugea*, care își va finaliza cercetarea în acest domeniu prin publicarea volumului *Mihai Eminescu. Dicționar monografic: Oameni din viața lui* (2019), o lucrare în care apare „un Eminescu în deplinătatea umanității sale, un Eminescu «între oameni» sau, mai potrivit spus, un Eminescu văzut prin «oamenii lui»...”.

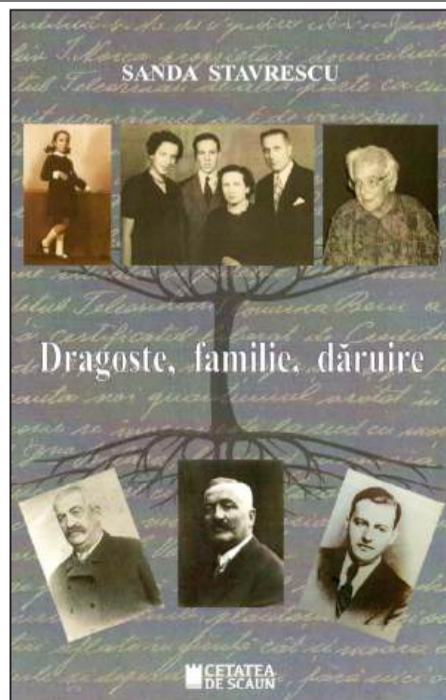
Și volumele despre creatorul Eminescu l-au atras pe criticul literar, între acestea aflându-se *Eminescu – eternul prezent* (2024), a cărui autoare, *Ana Dobre*, subliniază faptul că poetul și-a scris opera care trece dincolo de epoca istorică respectivă adresându-se viitorului „pe care îl visa și la care se raporta”, ceea ce înseamnă că prezența sa se manifestă „într-un prezent continuu”, în toate epocile istorice, în toate generațiile de cititori și nu numai. În rândul său, *Florian Copcea* (un eminescolog cu „o profundă și dreaptă înțelegere a lui Mihai Eminescu, a omului și a operei sale”), în volumul *Deschiderea lui Eminescu* se ocupă de influențele europene și universale, de logosul eminescian, de viziunea cosmică în creațiile eminesciene, precum și de studiile critice despre poet apărute de-a lungul timpului. Același lucru îl face și *Theodor Codreanu*, adunându-și textele tematice în volumul *Hyperionice* (2019) în care analizează cărțile referitoare la omul și poetul Eminescu, dar și „cărți ce vizează indirect eminescianismul”, iar în volumul *Fragmentarium eminescian* (2024) adună „însemnări, reflecții, considerații critice, notații de lectură, cugetări, consemnări autobiografice” din care răzbate o „imagine complexă de poet, de prozator, de publicist, de gazetărie și de gânditor” a lui Eminescu.

Cât despre istoricul *Lucian Boia* exegetul crede că, asumându-și calitatea de „istoric literar”, prin volumul *Mihai Eminescu, românul absolut. Facerea și desfacerea unui mit* (2015), folosește „mitologia eminesciană, identificată în diferite reprezentări/interpretări/analize cu privire la viața și opera poetului” doar ca „pretext pentru a-și putea promova, în cele din urmă, miza ascunsă a cărții, și anume demitizarea/minimizarea lui Eminescu”, chiar dacă „reuește totuși să prezinte într-un mod accesibil fazele și momentele pe care le-a selectat din cronologia receptării și interpretării operei” marelui poet.

Așadar, și de această dată, Stan V. Cristea se dovedește același cercetător asiduu, adunând materialul cărții sale cu meticulozitate, cu probitate, cu acribie și interpretându-l cu respect pentru valoarea fiecărui volum citit și comentat, scoțând astfel în evidență originalitatea și meritele fiecăruia în promovarea vieții și operei eminesciene.

Un volum memorialistic despre „Dragoste, familie, dăruire”

Cu ocazia *Zilelor județului Teleorman*, Muzeul Județean Teleorman, instituție de cultură aflată sub autoritatea Consiliului Județean Teleorman, a organizat, în ziua de 13 mai 2026, prezentarea volumului intitulat *Dragoste, familie, dăruire*, semnat de *Sanda Stavrescu* (1933-2019). Volumul, cu caracter evident memorialistic, aparținând unei membre a familiei Noica, familie cu origini teleormănene, a apărut la sfârșitul anului 2025 la Editura Cetatea de Scaun din Târgoviște, îngrijit de *Steluța Chefani-Pătrașcu*, și este al XV-lea din seria „Publicațiile Muzeului Județean Teleorman”. Prezentarea volumului a fost făcută de către prof. *Cătălin Florea*, publicist, și dr. *Steluța Chefani-Pătrașcu*, istoric și muzeograf. În esență, cartea evocă povești și amintiri despre două familii: familia Noica și familia Stavrescu, mama sa, Ortansa Noica, din Alexandria,

căsătorindu-se cu inginerul *Anghel Stavrescu*, din Giurgiu, autoarea insistând cu deosebire pe formarea sa intelectuală și pe activitatea profesională, evocând deopotrivă, cu căldură, multe dintre figurile ce descindeau din familiile părinților săi. O evocare aparte îl privește pe Constantin Noica și relațiile sale de familie. Informațiile despre unii membri ai familiei din care descinde autoarea, le întregesc pe cele care se regăsesc în volumul „Neamul Noica”, publicat în 2009, de *Niculae Șt. Noica*, actualmente membru de onoare al Academiei Române și director general al Bibliotecii Academiei Române, încât, fie și în mod indirect, cartea este și o contribuție la biografia „filosofului de la Vițânești” – dacă este să evocăm locul său de naștere –, chiar dacă, astfel, ea trece dincolo de ceea ce indicase Constantin Noica într-o „Notă testamentară”, spunând: „Nu am biografie. Am numai cărți.” (Cronicar)

Comentarii critice

Diana Dobrița Bîlea

Iubirea ca filosofie a supraviețuirii

Cu un titlu care anunță o temă ofertantă, și anume iubirea elevată, sublimată, volumul de versuri *Iubirea nu mai are organe de simț* (Ed. Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2026) al poetei Cătălina Soare Hüll suscită curiozitate și invită la lectură. Dar un cititor avizat nu poate trece atât de ușor peste semnificația acestui titlu-creuzet, în care pare să se fi adunat ingredientele întregii filosofii a cărții. Absența organelor „de simț” conduce spre ideea unei extreme rafinări a trăirii. Detașarea de teluric și de instinctual face posibilă o iubire care transcende senzorialul pentru a deveni o stare pură de spirit.

Lectura nu dezamăgește, dimpotrivă. Cartea are într-adevăr drept temă principală iubirea, căreia i se subsumează, prin introspecție și reflecție asupra condiției umane, singurătatea, alienarea, memoria afectivă, criza identitară, timpul și urmele de orice fel ale acestuia. Temele sunt filtrate printr-o sensibilitate lipsită de patetism și transpuse într-un registru modern, poeta preferând de multe ori exprimarea ironică și dovedind capacitate (auto)analitică.

În poezia care dă titlul volumului, iubirea este privită din perspectiva maturității. Vocea poetică pledează pentru faptul că înțelegerea sentimentului de dragoste vine târziu: „Dacă ar fi să cred în iubire/ aș spune/ că iubirea adevărată e la 70 de ani/ după ce ai pierdut aproape tot”. Versul „iubirea nu mai are organe de simț” este metafora care argumentează că trupul, atunci când experiența vieții decantează iluziile tinereții, rămâne „doar o confirmare a gravitației”, o realitate pur fizică, în timp ce iubirea se mută acum într-un plan superior. Rememorând trecutul, poeta mărturisește că „nimic din ce am trăit nu a fost autentic”, o dovadă că pasiunile tinereții erau studiate, artificiale,

consumate superficial. Tonul melancolic-ironic al confesiunii trădează un om experimentat, convertit la o dragoste spiritualizată și purificată și pe care nu-l mai deranjează singurătatea („n-a avut cine-ți trage draperiile” în trecut), fiindcă a învățat să transforme iubirea într-o filosofie a supraviețuirii.

Pentru a ajunge la reflecții asupra existenței, discursul liric pornește adeseori de la detalii concrete, precum gesturile, obiectele banale, amintirile etc. În poezia care deschide cartea, *Întrebă irișii*, imaginea din incipit, atât de delicată și vizând probabil un fiu, un apropiat în orice caz – „Ți-am tăiat unghiile/ când erau două firisoare subțiri de mătase” –, pregătește o concluzie plină de amărăciune, ce ține de moralitatea/natura umană: „Neiertători sunt doar oamenii”. Așadar, inocența de la început nu exclude pervertirea de mai târziu a apropielului.

Cătălina Soare Hüll privește cu un ochi critic societatea contemporană. Observă degradarea valorilor într-o lume dominată de excese doctrinare, de tehnologie, de lipsa autenticității și nu se sfiește să folosească măsurile potrivite de sarcasm, de luciditate și de mahnire pentru a numi adevărul: „un coș de gunoi/ e neori mai mult decât un manual de filosofie/ vorbește/ miroase/ păcătuiește la fel ca o doctrină” (*În tiparele veacului*).

Elementele autobiografice se dezvăluie mai mult sau mai puțin discret în poezii, amintirile servind drept cale către revelație. În *Teșire din timp*, evocarea nașterii este asociată cu sărbătoarea Învierii, care simbolizează triumful vieții asupra morții prin faptul că „Dumnezeu s-a coborât din ceruri (...) și s-a făcut om”, cum spune *Crezul*. Copilul vine la viață din întunericul uterului („eu mă întindeam/ puțin câte puțin

în lume”), în timp ce mama și tata sunt mediatori între sacru și profan: „mama împingea cuvintele spre tavan/ (...) iar tata cânta din suflet un cântec de leagăn”. Rugăciunea mamei (sau e vorba de mama-cuvânt, așa cum Dumnezeu Creatorul este Cuvântul) și cântecul tatălui au menirea de a aduce lumină și protecție puiului de om. Astfel, poeta își vede nașterea ca pe un miracol, un moment de „învier” personală, o experiență care e simultan intimă, uniwersală și atemporală.

Întâlnim tema iubirii și în poezia *Între noi totul e spus*, unde accentul cade pe epuizarea afectivă. Relația dintre doi soți/iubiți este consumată de timp, de gesturile cotidiene, de tăceri: „Te pierd printre sticle de vin/ ești așa obosit/ și privirea ta doarme deja/ în lumea descoperită împreună/ cu case fără acoperișuri/ și oameni care și-au pierdut esențialul.// Te strig/ nu știu dacă vreau să vorbim/ între noi totul e spus/ pe pereți am scris te iubesc/ dintr-un automatism al disperării”. Este o singurătate în doi și pare să provoace mai multă suferință decât singurătatea propriu-zisă. Tot despre singurătate, dar și despre înstrăinarea de sine, este vorba în poezia *Pe strada mea fantomatică*: „Străină la masă/ pe strada mea fantomatică/ în casa în care intru doar noaptea/ îmi citesc numele/ pe cutia poștală/ și mi se pare ciudat/ că mai am o adresă/ un nume/ și o identitate în oraș”. Totodată, *Ars poetica* devoalează tăria esenței pe care o are poezia scrisă și trăită atât de intens, încât s-ar putea spune că e asumată pe viață și pe moarte, „ca o inimă în prag de infarct”.

Cătălina Soare Hüll are nostalgia copilăriei (*Monedă de schimb*) sau a bunicului (*În ochii lui albaștri*), denunță alienarea omului contemporan (*Urban*) și superficialitatea prezentului (*Istorie fără*

dovezi), readuce în scenă experiențele trecutului, marcate de ideologie și de confuzie identitară („nu știm că sunt comunist/ un simplu orb” – *Suflete bolnave*) etc. Revine frecvent la tema iubirii, așa cum se întâmplă și în cazul poeziei *Iubire neîmpărțășită*, pe care o voi reda întreagă pentru frumusețea ei și pentru faptul că sintetizează în bună parte viziunea poetei despre golurile pe care oamenii nu știu, nu pot și nu vor să le umple în relația cu ceilalți: „Iubirea/ o vrabie mândră/ că nu s-a refugiat niciodată în țările calde/ și a înfruntat gerul/ fără să bată în geam.// Uneori/ se aruncă cu capul în ferestrele închise/ unii mai cred că e sinucidere curată/ eu cred că e doar iubire neîmpărțășită”.

Iubirea nu mai are organe de simț se afirmă printr-un discurs liric limpede și reflexiv, prin minuția și priceperea cu care sunt izvodite imaginile poetice pentru a surprinde miezul unei lumi contemporane tot mai depărtate de sine și de rădăcinile care au susținut-o. Poezia ni se relevă aici ca un instrument de sondare a interiorității și de căutare a sensurilor existenței într-un prezent din ce în ce mai confuz. Fără dar și poate, cartea dovedește maturitatea poetică a Cătălinei Soare Hüll.

Ella Leynard

Schite de tot felul

Pe Mariana Nicolae o cunosc de mulți ani, îi propun și ei să îi lăsăm nesocotiți. Pe când nu știa nici ea că va scrie această carte, nici eu că voi scrie despre ea. Iubirea pentru limba engleză ne-a adus împreună. Toate întâlnirile cu ea au purtat o aură de lumină, dar cea din octombrie 2023, de la Biblioteca Metropolitană, pentru mine are o însemnătate aparte. Mariana Nicolae e luminoasă, așa cum îi este și scrierea, tonică, francă, directă.

Paginile din volumul *Bazar. Eseuri, povestiri, amintiri...*, apărut la Editura Biscara, în anul 2024, se adună firesc, textul este neornamental, neafectat, este plăcut și decent.

Primul text, pornind de la elogiul dantelei vechi, care nu mai e de găsit astăzi, a bunicii și a eroismului vieții de zi cu zi, ajunge la revoluția industrială care dă lovitură de grație dantelei manuale și la egalitatea de gen a timpurilor noastre, în care, totuși, munca femeii „continuă să fie considerată mai puțin valoroasă decât cea a bărbatului”. „Ce-au făcut femeile care și-au pierdut locurile de muncă? Ceea ce au făcut și bărbații când au fost înlocuiți de mașini. Numai că ei aveau un spațiu social mai mare în care să se adapteze noilor condiții. Femeile au avut mult mai mult de îndurat pentru că nu aveau voie în mod tradițional să lucreze decât în anumite meserii, de profesii nici vorbă până mai târziu. Foarte multe au

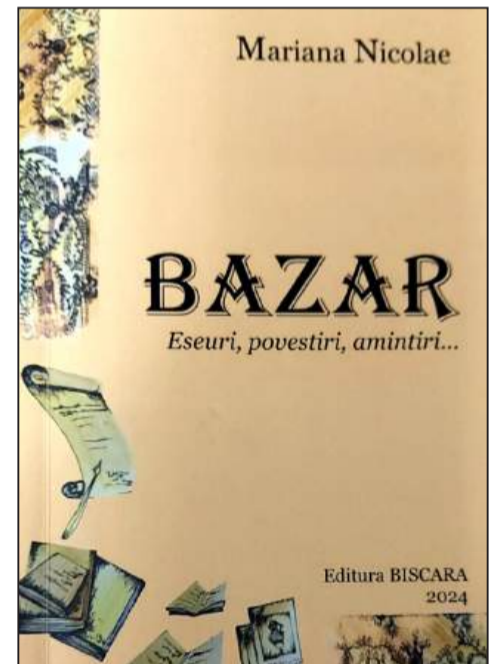
fost nevoite să aibă doar grijă de familie, copii, bătrâni, adică o muncă desconsiderată și, desigur, neplătită. Dacă bărbații lucrează în afara gospodăriei la un serviciu, femeile lucrează acasă, și a devenit o cutumă bine stabilită că *acasă* și *la muncă* sunt lucruri diferite și că singurele forme de muncă valoroase care merită plătite sunt cele efectuate în afara casei. Adică, singurele forme de muncă valoroasă sunt cele care nu sunt asociate în mod tradițional cu femeile... Și iată cum de la veniturile imense pe care femeile le generau prin producerea dantelei foarte adesea *acasă*, având grijă și de familie, s-a ajuns la imposibilitatea aprecierii financiare a acestei munci și, prin urmare, a deprecierei ei totale.”

Este interesantă diferența pe care o observăm, în calitatea de profesoară universitară de comunicare în afaceri în limba engleză la Academia de Studii Economice din București, între folosirea masculinului și folosirea femininului în adresare, „atunci când șefii mei mi se adresau cu doamna profesor urmau să-mi ceară ceva, să apeleze la amabilitatea mea și nu neapărat la o relație strict descrisă procedural. Doamna profesor vă rog să mă ajutați cu traducerea acestui text! Desigur, în folos personal, nu instituțional. Și aici este o descriere interesantă pentru că ceea ce fac cei de la vârful ierarhiei este în marea majoritate a cazurilor în interes instituțional,

pe când ceea ce facem noi, în aval, mai ales dacă suntem femei, este în interes personal. Dacă însă îmi spuneau doamna profesoară, probabil urma să fie vreo critică, fie vreun reproș sau mi se dădea vero sarcină imposibil de rezolvat. Pentru că femeile, nu-i așa sunt supuse și ascultătoare și, în general, muncesc mai mult.”

De observat este schița *Zidite* „Unele dintre teoriile feministe actuale luminează mesajul captivității femeilor, al zidirii lor în căsătorie, fie în rolul lor social de reproducere, sau în orice alt tip de spațiu construit care în societatea noastră de azi are nu neapărat ziduri masive, ci plafoane de sticlă care-ți dau sentimentul că ești liberă.” Sunt evocate figuri celebre, Regina Elisabeta, poeta Carmen Sylva „a zâmbi în permanență este o parte din rolul nostru”. Elisabeta a Austriei, Sissi, „adesea în costum de împărăteasă mă simt ca și cum aș fi sub un vâl greu, fără a fi cu adevărat așa, ca într-un fel de mascaradă.”

Cartea se încheie în aceeași amprentă a analizei obiective: „Și sigur că de-a lungul istoriei au existat bărbați iubitori, devotați partenerelor de viață pentru care mulți au renunțat la privilegiu și chiar la viață. Dar societatea în ansamblul ei a fost gândită și organizată pentru a îngriji femeile și a le izola în rolurile pe care ei, bărbații, nu întotdeauna iubitori, le-au gândit ca potrivite pentru ele.”

Eu rămân la o distanță sceptică și igienică de așa-zisa atitudine feministă sau sexistă. Sigur că această lume, cum bine o cunoaștem cu toții are o multitudine de probleme de structură, care perpetuează vulnerabilitatea relațiilor dintre bărbați și femei. Eu numesc acest dezechilibru persistent încă, *The World's Worst Living Conflict*. Este titlul unei poezii pe care am scris-o în limba engleză și în care dau și soluția care să pună capăt acestui conflict.

Citirea cărții este reconfortantă, iar autoarea, așa cum o cunosc de o viață, egală cu sine însăși și fidelă propriei tinereți în spirit. Nu se lamentează, nu a căpătat nici o urmă de acreală, face dovada unei proaspete capacități intelectuale de a observa lucid lucrurile și a le numi fără să le înfierzeze, fără să fie părtinitoare sau să se simtă lezată de anumite atitudini ale bărbaților față de ea sau ale societății (masculine) față de femei.

Cronică literară

Florian Copcea

Iulian Chivu. Explorări și interpretări exegetice

Critic și istoric literar de excepție, **Iulian Chivu**, combinând consecvent, în descendență călinesciană, analiza și sinteza, în volumul *Din revelațiile lecturii* (Editura Sitech, Craiova, 2024) ne oferă câteva repere paradigmatiche, capitale ale câmpului literar contemporan, delimitat de fenomene în expansiune, unificatoare, sincronizate la parametrii culturii universale. Prin demersul întreprins, acest „prînt al criticii” (T.S. Eliot), se dovedește a fi, activând mecanismele subtile/ideice de funcționare ale actului de valorizare și receptare a unor cărți, un diagnostician comprehensiv. Această epistemologie, embrionată anterior în construcții de mare anvergură – *Lecturi intermitente* (Ed. Tipo Moldova, 2013), *Lecturi reflexive* (Ed. Sitech, 2015), *Heterogene* (Ed. Sitech, 2018), *Polifonii convergente* (Ed. Sitech, 2020), *Cronici, note, comentarii* (Ed. Sitech, 2022), îi probează îndeajuns/sistematic acribia dovedită în deschiderea cu maximum de obiectivitate a apetitului cititorului pentru lectură, „bucuria libertății de a contura cum se cuvine realitățile sobre sau grave (ale literaturii, n.n.) care se cer rejudecate, precum și ispita reconsiderării ori a revederii unor concepte ce par să nu își mai încapă în definiții”. Fără să devină polemic, manifestând o înțelegere funciară pentru potențialul și valențele scriitorilor ale căror opere sunt antologate în *note critice și eseuri* „după un criteriu minimal de diferențiere formal, deși pot fi văzute aici și contiguități criptice-ingenioase”. Identificăm în interpretările lui Iulian Chivu, dincolo de generozitatea ce îl caracterizează în selecția preopințelor, atât imperativul catihetic al „descoperirii secretului ascuns în operă” (Eugen Simion, *Timpul trăirii, timpul mărturisirii*, p. 459), cât și revizitarea din unghiuri diverse a „memoriei” literaturii actuale, fiindcă, nu-i așa?, criticul este chemat să-și urmeze rostul, să recupereze, la urma urmei, din haosul dedalic și esopic al istoriei fragmentele tănuite ori ignorate ale oglinzilor, (fie ele și efemere, dar numai posteritatea este în măsură să le decidă sau nu perenitatea) peste care s-au așezat perdelele uitării. Așa s-ar putea explica, fără să minimalizăm intenționalitatea, organicitatea și iradiția „travaliului artistic” care, firește și plauzibil, în primă instanță, desăvârșește temeinic, logic și rațional, procesul de analiză critică. Dacă am fi puși să comparăm stilul lui Iulian Chivu cu, de pildă, al paradoxalului G. Călinescu, pe care îl are – observăm – drept etalon, am constata nămaidecât, în demonstrație, pe lângă lipsa clișeelelor tradiționale, prezența sublimă/ categorică a logicii paradigmelor capabile să-l ambicioneze/ antreneze în anticiparea efectului lor asupra artei critice, evident, prin pătrunderea implicită în „pivnițele textului” (E. Simion, *Sfidarea retoricii. Jurnal german*, 1985, p.151).

Se vede limpede că exegetul nu se lasă complexat de aporiile criticii postmoderne și, evitând mimetismul, într-un perpetuu regim al evidenței/imanenței, practică de deconstrucție edificului preexistent prin reconstrucție esteticului și prescrie perfuzia sinelui cu subtilitățile unui limbaj germinativ, fapt care, în definitiv, îi etalează disponibilitățile interpretative și îi direcționează energiile creatoare/elective spre recuperarea și valorificarea scrierilor supuse concomitent judecății și inițierii. Iulian Chivu nu demolează, nu pronunță verdict, nu provoacă dezordine în așa numitele/relativele „liste canonice”, ci, în „legitimă ființare” validează, cu obiectivitate și rafinament, „ontica scrisului” unor confrăți potențiali (sau deja demiurgi. Ajunși în acest punct al demersului, e necesar să ne alăturăm punctului de vedere justificativ al lui Iulian Chivu în ce privește elaborarea actului de evaluare, formulat în contextul volumului *Cronici, note, comentarii*: „O carte de critică literară trebuie să releve obiectiv și să sugereze cu fiecare cronică, comentariu sau notă ori să presimtă, posibilități și perspective, orientări și performanțe, tipuri și exigențe, valori și valorizări, genuri și grade...”

Rememorarea și reactualizarea operelor literare ale unor scriitori canonici sau în

afirmare solicită implicarea activă, în sens heideggerian, a gândirii ființei exegetului în repunerea, cu riscul stărnirii unor vanități sau controverse, într-o discuție flexibilă, în măsură să reconfigureze, prin raportare simpatetică strict la conținutul lor, noi moduri de interpretare. Dintr-o perspectivă de istorie literară Iulian Chivu, fără vreun exces de intertextualitate, își începe demonstrația aducând în vizor pe Ion D. Sîrbu cu romanul *Dansul ursului* (Editura Cartea Românească, 1988). Lectura „artefactului” nu numai că îi provoacă o reflecție imediată, aceasta prezumând o identificare totală cu textul supus analizei, dar și o proiectare a antropologului în afara timpului său. Prin respectiva viziune, dezvoltată fragmentar în câmpul descriptivului, Iulian Chivu se alătură lui Daniel Cristea-Enache care, ademenit de „materialul consistent de cercetare și semnificare” ce i-a oferit, în termenii lui Marc D. Hauser, acel *complexus biografic* al lui I.D. Sîrbu, concluziona: „Posteritatea lui Sîrbu este o sferă ce crește neconținut, prin pulsația neîntreruptă a centrului ei vital”. În context, noul biograf consideră: „Arta prozatorului I.D. Sîrbu are originalitatea circumstanțializării pe fondul unui spirit elevat, sensibil, cultivat în temeiul valorilor durabile”. Constantul său punct de vedere își găsește materialitatea în pasajul inspirat de epicul romanului *Dansul ursului*, al cărui erou principal, Lucian Rogoz, „inginer silvic, șeful Ocolului Târgul Lăpuș, de la poalele Țiblesului, pasionat al profesiei, găsește firește să împartă cu familia sa și privațiunile izolării, dar și bucuriile vieții în mijlocul naturii”: „După ce își conduce cu har cititorul în atmosfera emoțională pozitivă, creată în jurul celor doi urși, Ion D. Sîrbu rupe firul ascendent în chip cu totul imprevizibil (doar vorbim despre har) într-un moment de la care se aștepta triumful emoțional produs de cei doi urși, Jacques și Pierre, în scopul promovării turistice a cantonului; din rațiuni ascunde ale concurenței, cei doi urși sunt împușcați în stil mafiot, împrejurare în care este atinsă cu un glonte și micuța Yolande, fiica pădurarului” (p. 12). Concluzia lui Iulian Chivu: „Ion D. Sîrbu a fost și rămâne, judecând după arta sa riguroasă construită, pornind de la ordonarea ascendentă a subiectului pe mai multe paliere, de la subtilitățile mesajului și de la erudiția care nu agresează ignoranța, ci o pune în contrast, până la observatorul abil al celor mai delicate trăiri umane la toate vârstele în contextul istoric al marilor turburențe și indecizii, un artist abil al afirmării umanului” (p. 16).

Aplicația din capitolul *Jordan Datcu. Eugen Simion sau ceea ce rămâne atestă*, pe toată întinderea, nu doar atracția cronicarului spre modelele antropologice impuse de cei menționați în cercetarea filologică și literară istoriografică, ci și cunoașterea, sub raport topologic, a spiritelor asupra cărora își focalizează interesul. Punerea în paralel a formecătorului „om de dialog”, cum îl socotește Jordan Datcu pe inițiatorul *Dicționarului general al literaturii române*, E. Simion, și pe „om(ul) serios, erudit în disciplina lui (folclorul) și, mai presus de orice, un om de cuvânt”, Jordan Datcu, nu este o găselniță sau, mă rog, un pretext oarecare de explicare a modului în care aceștia au influențat în bine manifestările care au marcat, în special, istoria literaturii române. Iulian Chivu își motivează subtil gestul de alăturare a acestora prin fixarea unui jalon de referință în care intențiile lor devin comune și prin contextualizarea lucrărilor capitale, ale lor și ale altor corifei, care, incontestabil, au avut „conștiința valorii” în incursiunile întreprinse în labirintul epocilor literare. În cartea sa *Pagini despre Eugen Simion* (Ed. RCR Editorial, București, 2024), Jordan Datcu, notează acribicosen Iulian Chivu, pune „câteva accente convenite pe imaginea academicienului Eugen Simion, adunând în sumar 20 de articole (unele inedite) începând de la asumarea marilor proiecte până la *Posteritatea critică a lui E. Lovinescu* (veche pasiune și model critic pentru Eugen Simion)” (p. 18). Sub lupă, continuă să ilustreze criticului literar, mergând pe linia asumată de Jordan Datcu, a așezat și *Orientări în literatura contemporană* (Editura pentru

Literatură, 1965) unde fenomenologul nu ezită să aducă în discuție acea discutabilă „purificare a vieții culturale” produsă de Zaharia Stancu, dar și să ilustreze figurile altor mari și minori scriitori „din secolul al XIX-lea”. Referiri pertinente face cu rigurozitate, aprofundat, Iulian Chivu, atât asupra exegezelor la lucrările eugensimioniste – *Scriitori români de azi, Portretul scriitorului îndrăgostit Marin Preda, Ficțiunea jurnalului intim, Genurile biograficului, Intoarcearea autorului, Timpul trăirii, timpul mărturisirii. Jurnal parizian ș.a.*, cât și la reacțiile critice vădite în receptarea constructivă a operelor lui Jordan Datcu: *Ion Creangă în lectura lui Eugen Simion; Un sfert de secol cu opera lui Mircea Eliade; Eugen Simion și Basarabia; Eugen Simion despre un alt Odobescu* etc.

O piesă de rezistență a jurnalului de lectură (meticuloasă, empatică, existențială) *Din revelațiile lecturii*, îl reprezintă, sub aspectul absolutizării esenței imuabile a valorilor certe ale literaturii române și nu numai, desigur, cronică la două din cărțile istoricului literar „de înaltă clasă” Stan V. Cristea. Prin urmare, lucrarea acestuia, *Fotografii la periscop* (Ed. Aius, Craiova, 2023), „este o cercetare a «mai multor secvențe de istorie literară ce încearcă să lămurească unele chestiuni rămase până acum neclare din pricina mai mult sau mai puțin știute, ori dezvăluite câteva documente, mărturii și fotografii inedite», cum ne asigură autorul în prefață. Și începe de la Radu Gramaticul și ajunge până la Marin Preda, vizând câteva personalități de seamă cu obârșia în Câmpia Teleormanului, «spațiu încărcat de o spiritualitate mirifică și tulburătoare, pe care încă nu am descoperit-o pe deplin» (p. 147-148). În context suntem atenționați că „toate textele domnului Stan V. Cristea” trebuie parcurse și studiate cu minuțiozitate întrucât, dincolo de savoarea sintaxei, ele însumează ideatic opinii, contradicții și polemici serioase argumentate, fapt care îi legitimează credibilitatea și, mai ales, îi probează osteneala depusă în revelarea modului de existență a scriitorii și soluționarea unor enigme legate de biografiile și operele scriitorilor recenzați. Astfel, sunt aduși în instanță, printre alții, Șt. O. Iosif, Grigore Gellianu, Mircea Scarlat, Gala Galaction, „Noica, cel fără biografie”, Emil Cioran, Perpessiciu, Marin Preda (pentru acesta din urmă Stan V. Cristea cultivând un adevărat cult). Sentința lui Iulian Chivu nu întârzie: „dl. Stan V. Cristea, într-un același duh al adevărului, s-a silit (...) să-și aducă cu răvnă sinisfora (ca și în alte importante prilejuri) prin care va rămâne în istoria literaturii române, în bibliografie, în restituiri de al căror adevăr nimeni nu se mai poate îndoi” (p. 150).

În capitolul *Scriitori în cumpătul criticii* lectorul remarcă obiectivitatea cu care Stan V. Cristea, în volumul *Scriitori în oglinda vremii* (Ed. Aius, Craiova, 2024), după o „temeinică și riguroasă selecție”, identifică câteva repere bibliografice „pentru care a simțit o empatie aparte, uneori pe motiv că sunt din aceeași zonă geografică” din care el însuși provine, ori au avut strânse legături cu acesta (p. 151). Cartea lui Stan V. Cristea, „cititor împătimit, onest și mai ales neiertător cu erorile, cu interferențele neconvingătoare și cu sofismele retorice vulnerabile” (p.152), este structurată în două părți, prima secțiune fiind destinată cercetărilor eminescologice întreprinse de Nicolae Georgescu (*Politică și poezie. Viața Veronicăi Micle lângă Eminul ei iubit*), Zenovie Cârlogea (*Mihai Eminescu. Dicționar monografic: oameni din viața lui*), Tudor Nedelcea (*Eminescu*), Cassian Maria Spiridon (*Eminescu, ziarist politic*), Theodor Codreanu (*Hyperionice*), Constantin Cubleşan (*Eminescu în exegeze critice și Defăimarea lui Eminescu*). „Trecând spre partea a doua a cărții sale *Scriitori în oglinda vremii*, Stan V. Cristea judecă cu aceeași măsură și cu aceleași exigențe – constată Iulian Chivu – lucrări despre Liviu Rebreanu, Hortensia Papadat-Bengescu, Damian Stănoiu, Ion Minulescu, Constantin Noica, Emil Cioran, Miron Radu Paraschivescu, Marin Preda, Dumitru Radu Popescu, Augustin Buzura, Radu Voinescu, apoi cărți semnate de Nicolae Oprea, Mihaela Albu,

Nicolae Scurtu, Marin Iancu și încă mulți alții” (p.155).

În accepțiunea lui Iulian Chivu cartea „cu abile interviuri” (p. 164) a lui Dumitru Velea („filozof, eseist, poet, critic literar”) – *Camera cu pereți de oglinzi* (Ed. Sitech, Craiova, 2023) evaluează, în primul rând, angajarea în dialog, cu o loialitate filială, a acestuia din urmă, iar în al doilea rând slujirea devotată a logosului care rostește ontosul. La toate acestea se adaugă meditațiile asupra „lumilor” din care provin și în care trăiesc preopinții: Gabriel Stan, Petru Birău, Ioachim Pârvolescu, Lucian Avramescu, Ioan Medruț, Tatiana Carapostol, Cristian Sergiu Ianza, Aldyn Alexander, Diana Brăiescu, Andra Maffei, Rodica Lăzărescu ș.a. Pentru fiecare dintre cei cu care Dumitru Velea a „tăifășuit”, Iulian Chivu realizează, disecând structurile convorbirilor, autentice, semnificative și captivante medalioane. Mărturisirea lui este cât se poate de argumentativă: „Camera cu pereți de oglinzi nu este o simplă reflectare fidelă a lucrurilor (oglinza ca simbol al identității reprezentare/realitate), fiindcă Dumitru Velea deschide cu contribuția remarcabilă a interviuștilor săi probleme care transcend proximitatea și avansează idei, judecăți de valoare (tangente la o istorie ipotetică) sau conturează circumstanțe și oportunități mai fericite” (p.165).

În temeiul preferinței de a nu rata o seamă de alți autori mai mult sau mai puțin cunoscuți, Iulian Chivu se aplecă cu osârdie și înțelegere, aparent fără vreun criteriu, și asupra scrierilor care i-au consacrat, între cei care s-au bucurat de aprecierea sa remarcându-se: Ovidiu Bârlea, Viorica Săvulescu, Rodica Lăzărescu, Zoia Elena Deju, Teofil Răchitanu, Marin Iancu, Lidia Vianu, Ion Andreiță, Dorit Silverman, Ioan N. Roșca, Florina Carvacu ș.a. Această preocupare a sa venind să demonstreze adevărul, pe care autorul îl exprimă în abordarea critico-tematică a temei cărții Anișoarei-Violeta Cîra, *Drumul spre sens – eseuri hermeneutice* (Ed. Miron, Timișoara, 2020), că „hermeneutica a fost dintotdeauna o ispiță a interpretării” (p. 129).

În grupajul eseurilor, „cele mai multe dintre ele fiind scrise, dacă nu pe seama unor controverse filosofice, cel puțin în legătură mediată cu lumea ideilor aduse în lumina existențialismului contemporan” (p. 8), avem privilegiul să descoperim un fișier analitic impresionant, circumstanță care indică o suficientă cunoaștere a fenomenologiei „ideilor abstracte” care guvernează *ipso facto* ființa omului, afectată de concomitent de virtuțile și nocivitățile timpului și ale istoriei: absolutul, absurdul, binele, Demiurgul, Dumnezeu, familia, irealul, libertatea, logosul, neantul, răul etc. „Reconsiderările” lui Iulian Chivu vin să diagnosticheze/lămurească particularitățile sensului acestor noțiuni și să reactualizeze concepțiile unor figuri emblematice ale culturii universale asupra lor: L. Blaga, J. Derrida, Mircea Florian, Michel Foucault, Goethe, Hegel, Heidegger, Husserl, Kant, C. Rădulescu-Motru, Nietzsche, C. Noica, Platon, Bertrand Russel, Friedrich Scheleger, Friedrich Daniel Ernst Schleiermacher, Rudolf Steiner, Paul Tillich și mulți alții. Putem spune, fără a exagera, că pentru hermeneutul Iulian Chivu actul scrierii reprezintă un mod sacru de a fi permanent, în timp și în istorie, făuritor și promotor de episteme și paradigme filosofico-literare. *Aforismele* cu care întregeste exegeza *Din revelațiile lecturii* aduc din plin probe pentru dimensionarea desăvârșită a spiritului său creator.

Comentarii critice

Cristian Gabriel Moraru

Virtuțile poetice ale tăcerii

Dacă e primăvară, e poezie!... Recent, reputatul scriitor **Ion Deaconescu**, membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Craiova, a publicat volumul de versuri **Ecoul tăcerii** (Editura Aius, Craiova, 2026). Postfața cărții este semnată de nimeni altul decât scriitorul și criticul literar Petrișor Militaru, redactor-șef al revistei de cultură „Mozaicul”, care afirmă cu fermitate: „Volumul de versuri al lui Ion Deaconescu este unul al experiențelor interioare fundamentale, care marchează destinul fiecărui om și îi formează caracterul...” (p. 86), iar pe coperta a IV-a a cărții figurează referințe critice semnate de Bill Wolak, Slavco Almăjan, Nicolae Dabija și Thiago de Mello.

Cartea **Ecoul tăcerii** cuprinde în cele 90 de pagini ale sale aproape 70 de poezii împărțite în două secțiuni cu dimensiuni asimetrice. Prima secțiune, **Ecoul tăcerii**, care conferă și titlul cărții, însumează 58 de poezii, iar a doua, **Poeme neliniștite**, doar 8 poezii. Scrise cu forța expresivă a creatorului ajuns la maturitate artistică, poeziile din volumul **Ecoul tăcerii** conturează un univers poetic insolit și de o mare profunzime.

Metafora cu valoare de oximoron din titlul cărții reprezintă cheia de boltă a întregului edificiu liric construit de Ion Deaconescu. Pentru autor, tăcerea este o taină cu inefabile virtuți creatoare, este, altfel spus, o stare de grație în care eul liric se îndepărtează de zgomotul lumii profane pentru a asculta ritmul interior al inimii. De altfel, „Orice poem începe cu bătaia inimii” (p. 31), aflăm din poezia **Inceputul poemului**. Prin prisma aceasta, poezia nu înlocuiește tăcerea, ci doar o reconfigurează, oferindu-i o formă audibilă.

Dacă în cazul unui roman sau al unei nuvele, prima frază este esențială, având rolul de a capta atenția cititorului, de a ne introduce în atmosfera poveștii și de a impune un ritm narativ, în cazul unui volum de poezii, indiferent că autorul este sau nu conștient de acest lucru, prima poezie dă seama despre stilul său, conținând în nuce

principalele teme și motive care vor fi dezvoltate în restul volumului.

Astfel, prima mostră lirică din **Ecoul tăcerii**, intitulată **Pentru totdeauna**, constituie o **ars poetica**, în care eul liric propune o viziune tulburătoare asupra vulnerabilității omului. Pe urmele tradiției ezoterice creștine, inima nu mai este considerată doar un simplu organ fizic, ci organul central al vederii spirituale. De aceea poemul lui Ion Deaconescu debutează în forță cu versurile „Inima ta este o fereastră/ Și nu o frontieră, cum am crezut, cândva...”, în care antinomia **ferastră – frontieră** face aluzie la a(l)titudinea spirituală a omului, la cât de inteligentă este inima sa.

Inimii i se remarcă apoi funcția de instrument de cunoaștere, de organ de percepție a lumii exterioare, care poate recepționa atât frumosul, revelat prin metaforele „cântecele privighetorilor” și „culorile curcubeului”, cât și urâtul, aflat sub apanajul răului, nocivului: „Dar și furtunile vorbelor fără noimă./ Uneori, zvonurile o măhnesc, o tulbură/ La fel și seceta gândurilor de dragoste”. Agresiunea exterioară conduce la îmbolnăvirea spirituală, la un frig sufletesc: „Acum, e bolnavă, frigul i-a înghețat/ Sângele și lacrimile căci, din vreme în vreme/ Plângă și strigă ajutor fără să-l primească”. Inima bolnavă devine, așadar, un spațiu al claustrării. Deși este o fereastră deschisă, strigătul ei de ajutor rămâne fără niciun răspuns din partea alterității, decelându-se astfel tragismul unei comunicări eșuate.

Toată această stare de epuizare a ființei și ratarea șansei de a comunica și a se cumineca sufletește îl face pe eul liric să devină amnezic, uitându-și trecutul și propria identitate și să rămână ancorat într-o așteptare zadarnică: „Mi-am pierdut memoria./ Tot privind în zare să văd acea fereastră”.

Finalul poeziei aduce în prim-plan tăcerea, tema centrală a cărții, dar, spre deosebire de lirica lui Blaga, de pildă, unde tăcerea este o formă de cunoaștere, aici

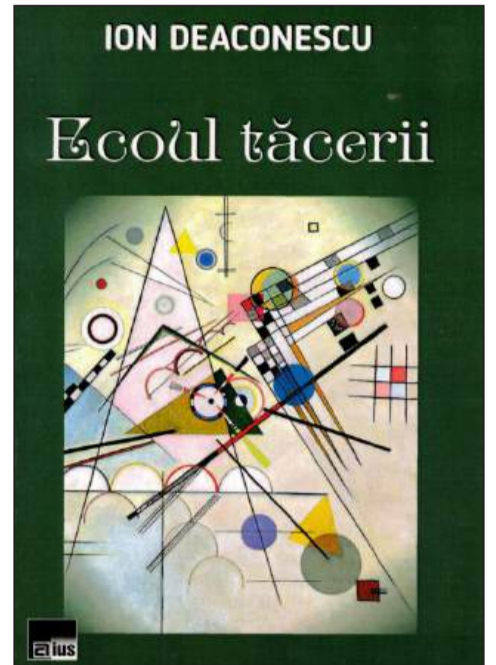
reprezintă o formă de pedeapsă, care transformă inima dintr-o fereastră deschisă într-un zid: „Iar tăcerea mi-a zăvorât gura/ Pentru totdeauna.”

Prin urmare, poezia care inaugurează volumul surprinde traseul de la speranța deschiderii sufletului la tăcerea traumatizantă, unde ecoul tăcerii devine singura alternativă rămasă după ce inima a fost acablă de „seceta gândurilor de dragoste”.

În finalul poeziei **Sângele iubirii**, găsim o confesiune sui-generis, în care este clamată dragostea ca medicament sufletesc: „Parșivă, pagina pe care voi scrie/ E chiar inima mea./ Pe care o întep cu pixul/ Să țâșnească sângele fierbinte/ Al iubirii.” (p. 57).

Sufletul „avid de libertate și dragoste” (**Dreptul la iubire**, p. 14) mai păstrează zestrea amintirilor iubirilor din trecut: „Mă plimb prin noaptea de iubire./ Luna somnoroasă începe să viseze/ Și ea./ Doar stelele stau de veghe./ Paznici de încredere.” (**Paznici de încredere**, p. 18) sau aspiră la împlinirea visului erotic: „Doamne, îți mărturisesc un păcat:/ Am visat un trandafir îmbujorat./ Cu petale pline de rouă./ Pe care le-am dăruit unei femei frumoase/ Fără nume./ Am păcătuit visând că o voi săruta/ Neștiind cine este/ Sau dacă e a altcuiva./ Poate voi fi înțeles./ Că mi-am pierdut mintea./ Văzând în ochii ei albaștri/ Toate mările și-oceanele lumii./ Purtând corăbii pline de mătăsuri scumpe/ Și fructe neștiute încă./ Am păcătuit, Doamne./ Ajută-mă, rogu-te, să mi se îplinească/ Visul!” (**Ampăcătuit, Doamne!**, p. 38).

O meditație lirică asupra somnului și a nopții care izbutesc să suspende curgerea timpului și să instaureze o liniște metafizică este **Stăpânul lumii**, care merită reprodușă integral pentru profunzimea ideatică și prospețimea imaginilor artistice: „Se apropie miezul nopții./ Timpul și-a depus armele/ Și e gata să se predea clopotului/ Din turla bisericii./ Ce anunță venirea tăcerii viitoare./ Au amuțit și cuvintele./ E o liniștea grea peste tot./ Pământul nu mai respiră./ Frunzele copacilor cad în genunchi./ Apele se întorc

calme înspre izvoare./ Iar păsările și-au pierdut penele./ A venit miezul nopții./ Cerul s-a umplut de stele./ Luna se odihnește și ea./ Pe un colț de stâncă./ Somnul a devenit stăpânul lumii.”

La nivel stilistic, poezia este construită dintr-un șirag de personificări, care conferă naturii trăiri omenești. Versul „Timpul și-a depus armele” sugerează că, în fața nopții, chiar și timpul încetează a mai curge. Elementele naturii sunt cuprinse de o emoție profundă: pământul își ține respirația, frunzele copacilor cad în genunchi, toate aceste imagini de o mare forță expresivă indicând venerația naturii față de liniștea grea, suverană.

Apele care se întorc calme înspre izvoare și păsările care și-au pierdut penele evidențiază anularea legilor normale ale fizicii și întoarcerea la origini, la starea de puritate primordială. Metafora „tăcerii viitoare” anunțată de clopotul bisericii vorbește de un ritual aproape magic, în care miezul nopții devine momentul propice al suspendării ordinii anterioare, cuvintele nemaifiind-i nimănui de folos: „Au amuțit și cuvintele”. Finalul poemului sugerează că numai somnul este singura stare în care lumea devine unitară și pașnică.

În cartea **Ecoul tăcerii**, Ion Deaconescu dovedește că face parte din stirpea poezilor autentici care reușesc să mențină o stare de veghe spirituală, decantând realitatea până la esențele ei ultime, acolo unde cuvântul întâlnește absolutul.

Mihaela Albu

Pelerin prin... viață

Să ai curajul într-un timp al supremației experimentului, al supremației postmodernismului (cu toate ingredientele de ludic și parodic, pentru a nu mai îmi include lepădarea ca... de Satana... a rimei, ritmului, semnelor de punctuație, a literelor mari acolo unde gramatica și bunul simț le cer etc., etc.), a avea curajul, așadar, să scrii poezie în vers clasic pare o îndrăzneală cel puțin... ciudată. Căci este o ieșire din „marșul comun” și o întoarcere la vremuri ce par de mult apuse.

Este însă în firea lucrurilor să negăm cumva trecutul și să ne îndepărtăm – cu zgomot chiar – de el. Și totuși... mai sunt firi (poate romantice) care se raportează la trecutul (mai mult sau mai puțin îndepărtat), care-l continuă cumva, preluând, când e vorba de vers, moșteniri (și exemple) firești.

Este cazul lui **Nicolae Tăulescu** și al volumului pe care-l supunem atenției, **Pelerin prin miezul nopții** (Ed. MJM, 2024). Aici, în manieră pur romantică, autorul, în „Cuvântul” de început, își aseamănă cartea cu „o femeie frumoasă care așteaptă să o iubești și să-i cunoști sufletul”. Mai întâi iubire, așadar, și abia apoi cunoașterea!

Să o vedem și noi și să încercăm cunoașterea („iubirea” trebuie să vină de la cititor și nu neapărat de la cronicar. Subiectivismul i-ar îngreuna obiectivitatea!). Să ne oprim mai întâi la titlu: **Pelerin prin miezul nopții**. Pelerinul este călătorul, mai exact cel ce vine de departe și se

îndreaptă către un loc sfânt. Cel ce „călătorește” are un țel, căci, de fapt, el nu face altceva decât să caute, să încerce să afle, să cunoască. Dar care este drumul? Aici intervine al doilea simbol – „miezul nopții”, întinericul deplin care ar putea fi sufletul (propriu). O cunoaștere și o autocunoaștere – aceasta ar fi menirea artei! Cu acest scop a pornit la drum, de bună seamă, și autorul, încercând în versuri, nu de puține ori cu tente epice, chiar didactice, să înțeleagă și să explice lumea în care trăiește, dar mai cu deosebire propria-i „lume”, propriile-i experiențe și trăiri.

Volumul este structurate pe două părți: 1 – „Iubirea arsă lasă în urma scrum”; 2 – „Cu ochii plini de amintiri”. Titlurile însele dau seama de tematică – universală, de altfel și tot în descendență romantică: **iubirea** dintre două suflete, căci o poveste despre „primăveri senine”, este totdeauna o „călătorie în doi”, dragostea fiind împlinită „ca un buchet”.

„Ingredientele” devin confluente de motive specifice liricii din totdeauna. Iată mai întâi **dorul**: „Iubirea ce-a cântat în timpuri vechi Orfeu./ Poetul trac din lira lui cu cele șapte corzi./ L-a condamnat înnebunit să fie ars de dor/ Și să sfârșească aruncat în râul curgător.” Apoi – **melancolia, tristețea**: „Coboară-ți ochii triști în ceașca cu cafea”; „Prin trup a început să-mi plouă cu tristeți”.

Trimiterea la toamnă, similitudinea cu anotimpul neprietos și trist, simbolizat prin

„noiembrie”, vine firesc. (Totodată ne răsună în memorie cunoscutul poem „Antiprimăvara” al lui Adrian Păunescu: „Ce dacă vine primăvara, atâta toamnă e în noi...”.) Conotațiile toamnei, reverberațiile care trezesc tristețea sufletească, sunt transpuse la Nicolae Tăulescu în atotputernicia lumii celei mai ploioase: „E-atât de mult noiembrie pe-afară/ Încât au putrezit și băncile sub noi./ Să-i punem fiecărui ram o scară/ Să poată frunzele să urce înapoi!// E vineri azi, o rece vinere cețoasă./ Născută dintr-o joie umedă de ploii”.

Cum e și firesc, în arsenalul pe care-l cuprinde dragostea dintre cele două inimi care se iubesc – **amintirile** joacă un rol important. Memoria este cea care păstrează, chiar și atunci când iubirea este „arsă”: „Cerul îi agățase verii limpezi, în urechi cercei./ Nisipul mai păstra urmele vechi de amintiri”, dar, în timp, până și acestea devin „balast de amintiri” care se pierde, este aruncat – „pe drum”.

Și astfel, întorcându-ne la titlul pe care autorul îl dă primului ciclu, putem înțelege ușor că iubirea nu este nicicum adusă prin însemnele ei firești de bucurie pură, de primăvară îmbrăcată în flori, ci, dimpotrivă, chiar dintru început, cel ce iubește devine conștient că: „Vara aceasta va îmbătrâni și ea curând/ Lăsând loc la o toamnă plină de melancolie/ Treptat pomii își vor rări frunzele ruginii/ Le vor așterne-n straturi groase pe pământ.// Va plânge vara ce-a trecut rapid, prin noi/ De câte ori va bate vântul

toamnei curioase./ Păsări se vor topi în zbor în orizonturi joase./ Le vom petrece-n cer, cu ochii triști și goi”, cu toate că „inceputul iubirii” fusese, firesc, așa cum le stă bine primilor flori.

Dar știm prea bine că „Poveștile nu se sfârșesc nicidecum la fel”, tristețile, durerea, „scrumul” umbresc de multe ori și ne fac să uităm că „iubirea e minunea ce o primim în dar”, cum viața însăși cu toate cele hărăzite ei. De aceea, pe tot parcursul vieții, călătorul/ „pelerinul” se află într-o permanentă cutare spre „miezul nopții”, adică spre propriile nedumeriri, tristeți, întunecimi, încercând să ajungă din nou la „peronul”, la punctul de pornire (greșit întru început): „Sper să ajung la timp în gara mea dorită./ Să regăsesc peronul ce am ratat odată”.

Căutările vor continua, probabil, și după acest volum, „pelerinul” încercând să-și pună în vers (cu rimă!) tot ceea ce viața îi oferă pe parcursul călătoriei.

Profil liric

Flaviu Claudiu Mihali

Vis răsturnat

Evadați din prezentul confuz
numai poeții mai pot percepe
cântecul păsării cu cioc de cristal
ce aruncă luciri nestemate
prin amurguri
trilul se pierde în ecouri
departe pe văi

Poeții nu sunt altceva
decât spiritele pădurii
condamnate la viață
care nu au învățat încă
nemurirea

Poezia e un vis răsturnat
după ce se trage plapuma nopții
peste gânduri

Manifest ascuns

Cel de pe urmă poem
va fi recitat
de o hologramă
cu chipul meu vectorizat

Cel de pe urmă poem
va fi distribuit prin dark web
de pe un server ascuns
pentru mascarea urmelor digitale
care ar putea alarma boții
irozilor –
cei care s-au devirusat
spălându-se pe mâini
la crucificarea online
și ștergerea tuturor datelor
lui mesia 2.0

Cel de pe urmă poem
va fi un impuls invizibil
călătorind spre toate colțurile rețelei
va accesa minți adormite
deschizând porturi nesecurizate
ca un malware troian

Cel de pe urmă poem
va genera alerte în lanț
peste tot în lumea virtuală
prea multe cuvinte interzise

Pentru că cel de pe urmă poem
va fi un manifest despre
iubirea mea
pentru tine

Ultima filă din jurnal

Otrava lentă se dizolvă în sânge
în mine hăul se cascadează
funingine-i negrul ce crește
și gândul e fum

Ca un furuncul înfipt în cerul sălcii
soarele cancerozilor
rânjește cu dinții gălbui
la fiecare pas
pământul apasă ca o vină sub tălpi
drumul spre nicăieri
pare mai lung
un viitor amputat de prezent

Ca un balon cu aer cald
se desprinde viața încet
o fractură de geamă

Rămân doar urme
în zăpada care nu s-a mai nins

Cicatrici

Tronul e gol
saltimbancii fac numai mășcări
în jerbe de lumini
bufonii culeg toată atenția
publicul aplaudă frenetic
pâine și circ

ore pline de nimicuri

Poezia se recită în șoaptă
e doar o tăietură fierbinte
pe obrazul gros
al conformismului

Câte cicatrici mai trebuie să adune
lumea noastră
până se va naște din nou?

Memoria libertății

Suntem o sumă
de coincidențe fericite
și de îmbrățișări fierbinți
sfârșite într-un tremur
cu amintirea libertății
înscrisă adânc
în alfabetul mut al trupului

Ce pot face cu libertatea
păsările cu aripi frânte
când sufletele atârnă greu
întemnițate de minți
cu gratii de plumb?

Repaus

M-am oprit
să ascult tăcerile
dinăuntru
nu mai sap
fântâni
apa știe singură
drumul spre mine

Până și zeii
se mai opresc uneori
atunci încetăm
să mai plângem

Descântec

Atâtea cicatrici și fracturi
de la toate salturile în gol
dacă nu m-am născut
cu nume de pasăre
a trebuit să învăț singur
să zbor

Lasă-i să rădă
tu ridică-te
bate cu disperare

izbește aerul
cu aripile alea nenorocite
dacă tot ți-au crescut!

Până nu mori măcar o dată
tot nu vei reuși –
dar să vezi atunci
ce zbor

Cuvânt

Port multe nume
mai multe decât toate cuvintele voastre

În toate sunt
în ființă
și în neființă

Nimic voi fi
și totul

Mă veți găsi în aer
în trecere
sau sub fiecare piatră
iar când nu mă veți mai afla nicăieri
voi fi în poezie
răstignit în cuvânt

Fântâna

În straja pietrei
din fântâna adâncă
trăgeam cu mâna ciutura
cu cea mai limpede
apă

Acum fac alții fântâni
fără efort
cu tehnologie modernă
fără să-și murdărească mâinile

Eu duc dorul apei curate
din fântâna săpată
cu mâinile mele
în pământul pietros

Lichidul sălcii
cu care se laudă
prăduitorii de apă
nu îmi astâmpără setea

Noapte boreală

Iubito
dacă ne-am reîncarna
pe o insulă din cercul arctic
n-am mai avea nevoie de ceasuri
am măsura timpul
între două aurore

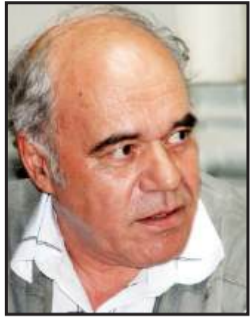
Cu mers stângaci
cu pielea mușcată de ger
cu râsete înghețate pe obrazii aprinși –
ce frumoși eschimoși am fi!

Când apusul prelung
ar turna vin roșu
în cupa orizontului
am construi o casă de gheață
noi am fi focul
ce vindecă cicatricile zăpezii
și apa risipită-n crevase

Sub cerul verde și albastru
al nopții boreale
ne-am iubi în alte trupuri
cu o vagă senzație
că ne-am mai iubit cândva
într-o altă viață
unde va mai la sud

Și cine știe
poate dimineața
în trupul tău
va fi captiv
un alt trup
de câteva luni

Cronică literară

Florentin Popescu Efigii în eternitate: Nicolae Constantinescu – Iordan Datcu

Discret ca orice personalitate conștientă de valoarea sa, etnologul și folcloristul Nicolae Constantinescu (5 oct. 1941 – 18 iulie 2025) a trecut prin viață și și-a construit propriul destin călăuzit de cel puțin două principii, la fel de sănătoase amândouă: urmarea vocației și truda necontenită prin arhive și prin biblioteci, dar și cea de pe teren, pentru a numai vorbi de continua conlucrare cu studenții, la formarea cărora ca specialiști a avut un rol cât se poate de important. El însuși format la școala eminentului profesor Mihai Pop, de la Facultatea de limba și literatura română din cadrul Universității bucureștene, care i-a intuit vocația și i-a îndreptat pașii către studiul literaturii populare, Nicolae Constantinescu a avut, pe lângă multe alte virtuți și pe aceea de a empatiza cu colaboratorii lui, indiferent dacă aceia erau sau nu din domeniul etnologiei și al studiului valorilor literare tradiționale.

Întâmplarea a făcut să ne cunoaștem pe vremea când fiecare din noi se afla la începuturile formării lui profesionale: eu ca student în primul an la facultatea amintită, iar el ca „preparator” (cum era denumită anticamera profesiei de asistent universitar prin anii 1964-1965). În ipostazele de mai sus ne-am întâlnit la seminariile pe care le ținea cu noi și-n care ducea mai departe, dacă putem zice așa, ideile cursului susținut de profesorul Mihai Pop, recunoscut și în viață și după trecerea în eternitate drept un „lord” printre intelectualii și deținătorii de catedre ai universității. Și nu numai acolo.

Prin ceața amintirii îl văd parcă și azi pe Nicolae Constantinescu intrând în sala de seminar și transformând întâlnirile lui cu studenții în ceea ce am putea numi veritabile colocvii pe teme de folclor dar și de viață, de vreme ce nu ne despărteau ca vârstă decât câțiva ani.

Care avea să fie destinul lui de mai târziu, ca și al nostru de altfel era greu, dacă nu cumva imposibil de spus, pe atunci.

Firește, anii trecând (vorba lui Topîrceanu „ca apa”) și drumurile noastre despărțindu-se după încheierea studiilor, lucrurile și faptele aveau să ia căi diferite – ceea ce nu înseamnă că din memoria noastră a foștilor studenți figura lui Nicolae

Constantinescu avea să plece vreedată.

Întâlniri absolut întâmplătoare pe la unele manifestări culturale din București aveau să-mi confirme (ca și altora) că în ciuda frumoaselor trepte științifice pe care le urcase între timp, omul a rămas – din punct de vedere al socializării, același ca odinioară: deschis dialogului și schimbului de păreri, curios ca un școlar să aștepte noutățile din lumea literară, empatizând cu căldură cu oricare dintre interlocutorii lui.

Și iată, pe scurt, câteva date biobibliografice ale etnologului și folcloristului. S-a născut în localitatea Fierbinți din Ialomița la 5 octombrie 1941, fiind fiu de învățători. După studiile elementare în localitatea natală și examenul de maturitate (cum se spunea pe atunci, bacalaureatul de azi) a urmat Facultatea de Filologie, Limba și literatura română (1959-1964), fiind reținut de profesorul dr. docent Mihai Pop la Catedra de Folclor. În perioada 1968-1971 și-a luat doctoratul în Filologie, deținând mai apoi mai multe funcții: preparator (1964-1967), asistent universitar (1967-1973), lector universitar (1973-1990), conferențiar universitar (1990-1995), profesor universitar (din 1995) la specialitatea Folclor literar românesc, Etnologie, Antropologie culturală. Lector de limba română la Universitatea de Stat din Portland (SUA) ca bursier Fulbright (sept. 1976 – iulie 1978); Lector de limba română la Universitatea din Turku – Finlanda (nov. 1978 – mai 1979 și ian. 1992 – dec. 1995). A susținut cursuri speciale de Cultură populară românească la Universitatea din Turku. A fost șeful Catedrei de Etnologie și Folclor (1996-2007), iar din 2010 Profesor Emerit și membru al Școlii Doctorale Litere.

În ce privește activitatea științifică este de reținut că Nicolae Constantinescu este autorul a 12 volume de specialitate, 11 volume de texte comentate, ediții, comentarii literare, critică literară etc. De asemenea a semnat peste 200 de studii de specialitate publicate în volume și periodice din țară și a făcut parte din numeroase societăți științifice din țară și din străinătate.

O consemnare rapidă a titlurilor de autor sau în colaborare, alcătuită cronologic,

ocupă nu mai puțin de 46 de pagini (format academic) în volumul intitulat *Profesorul Nicolae Constantinescu – prestigios donator de carte*, editat de Biblioteca județeană „Antim Ivireanul” Vâlcea și de Biblioteca de etnologie „Mihai Pop” din Vâlcea în anul 2023.

Trecerea în eternitate a profesorului Nicolae Constantinescu nu a însemnat/ nu înseamnă, însă, și trecerea lui în uitare, cărțile și studiile sale „germinând” – prin continuității în profesie – noi subiecte și studii.

Așijderea, o parte din lucrările risipite prin diverse publicații sunt acum reunite, cu grijă, cu acribie filologică și cu devoțiune în cărți de sine stătătoare și care, se înțelege, contribuie și ele la conturarea în eternitate a unui profil științific aparte, dar și a profilului unui personaj care a lăsat urme frumoase în memoria celor care i-au stat în preajmă sau cu care și-a încrucișat pașii pe tărâmul minunatului domeniu al folclorului și etnologiei.

O astfel de carte este și monografia *Iordan Datcu* (RCR Editorial, 2025). Cum bine și exact subliniază d-na Ioana-Ruxandra Fruntelată, autoarea prefeței, între cei doi, autor și „subiect”, Nicolae Constantinescu și Iordan Datcu a existat un continuu și fructuos „dialog al cărturarilor”, un dialog, adăugăm noi, al prieteniei și respectului reciproc, fără invidii, sincopate ori alte rele care mai viciază uneori relațiile dintre doi oameni, mai ales atunci când își trăiesc și-și desfășoară activitatea în același domeniu.

Se poate spune, fără teamă de a greși ori a exagera că volumul acesta este o monografie atipică, dar cu atât mai interesantă și mai incitantă. Este atipică întrucât „deviază” de la canoanele și schemele monografiilor clasice, cu care ne-am obișnuit. Aci avem a face cu un portret multifacetic al lui Iordan Datcu, alcătuit din numeroasele întâmplări, cronici, medalioane etc., scrise de autor despre colegul și prietenul lui și publicate prin revistele vremii.

Altfel și pe înțelesul tuturor spus în „oglindea” autorului se conturează un portret pe cât de complex tot pe atât de interesant al lui Iordan Datcu, căruia comentatorul nu

NICOLAE CONSTANTINESCU

Iordan
Datcu

RCR Editorial

numai că i-a citit „cu creionul în mână” cum se spune fiecare apariție editorială, ci i-a și pus în lumină virtuțile de analist, de istoric literar, de editor. Convins, ca și noi ceilalți că Iordan Datcu este, de decenii bune încoace, un reper de neocolit al etnologiei și folcloristicii românești contemporane, un editor cu vocație și experiență, Nicolae Constantinescu s-a dovedit a fi, la fiecare nouă carte a colegului său un evaluator corect al textelor acestuia. Mai mult decât atât, autorul a mers și mai departe, pătrunzând și relațiile celui comentat cu cercetătorii din același domeniu, subliniind de fiecare dată atât frumusețea dialogului epistolar cât și spiritul empatic existent la tot pasul.

„Nonagenar viguros”, cum îl numește semnatarul cărții, Iordan Datcu are în spate o operă care poate ocupa ușor unul sau chiar două rafturi de bibliotecă. Și toate (monografiile, studiile, ediții îngrijite etc.) dau seamă de viața și de opera unui savant de primă linie. Nici azi și poate nici în viitor nu le va fi ușor cercetătorilor și istoricilor literari să se pronunțe asupra importanței loc pe care îl ocupă/ îl va ocupa în istoria culturii naționale. Oricum, volumul lui Nicolae Constantinescu dacă nu le va deschide un drum cel puțin le va indica o cărare pe care să pornească întru cunoașterea operei lui Iordan Datcu. Iată și câteva titluri sugestive în acest sens: *Certificat de existență pentru profesia de etnolog, Un monument din cărți, mai rezistent decât bronzul, Iordan Datcu – 80, Portret de cărturar, Iuscuita zăbavă, Sinteza în mers a unei discipline științifice complexe*.

In memoriam: Cornel Basarabescu

A plecat dintre noi **Cornel Basarabescu**, un scriitor care a contat în viața literară a Teleormanului, și nu numai. S-a născut la 2 septembrie 1948 în satul Ulmeni, comuna Bogdana, din județul Teleorman. A urmat cursurile Liceului „Al. I. Cuza” din Alexandria și a fost student la Facultatea de Limba și Literatură Română din cadrul Universității București (1966-1971, specialitatea limba română-limba franceză). A funcționat ca profesor de limba franceză în Roșiori de Vede, la Liceul Nr. 2, apoi la Școala Gimnazială Nr. 2, unde a predat limba franceză și limba română. După 1990, revine la actualul Colegiu Național „Anastasescu”, unde a predat limba română, până în 2013. De asemenea, a avut funcția de inspector școlar de limba și literatura română, apoi cea de inspector școlar teritorial instituțional. A debutat cu o poezie în revista „Amfiteatru” (iunie 1967), de-a lungul anilor fiind prezent cu poezii în revistele: *Argeș, Familia,*

Ramuri, Calende, Placebo, Vatra veche, Pro-Saeculum, Meandre, Caligraf, Bucureștiul literar și artistic, România literară, precum și în unele publicații locale: *Teleormanul, Teleormanul liber, Tribuna Teleormanului, Drum* etc. A desfășurat și o activitate publicistică în presa locală, dar și în *Tribuna învățământului*. Cu eseuri literare a colaborat la revistele: *Caligraf, Vatra veche, Pro-Saeculum*. Din anul 2017, a fost membru al Uniunii Scriitorilor din România – Filiala Craiova.

A publicat – volume de versuri: *Învățați să apuneți fără profesor* (1996), *Mic dicționar al securității eului* (2000, poeme în proză), *Oglinzi în fântânile sinelui* (2005), *Timpu trece numai pe trecere de pietoni* (2014), *Iar o luăm de la capăt?* (2015), *Viața ca o lectură pe diagonală* (2016, antologie poetică), *Întoarcerea lui Don Quijote* (2019), *Parodii cu euri și fără E-uri* (2024), *O din viața lui Gregor Samsa* (2024), volume de

proză: *Când pământul a căzut din cer* (2019), volume de memorialistică: *Moartea vine pe furis. Anatomia unui ghinion cu consecințe tragice* (2018, ediția a doua, 2023); *Student în perioada de dezgheț a comunismului: 1966-1971* (2023, ediția a doua, 2025), volume de eseuri: *De la Casterbridge la Siliștea-Gumești. Ipostaze ale primarilor ca personaje literare* (2014), *Despre „revolta” lui Iov și alte eseuri* (2015), *Cărțile au ferestre deschise* (2021). Este prezent în câteva antologii – de versuri: *Zodia harfei* (1995), *Paisprezece poezi din Sud* (2001), *Lira lui Orfeu* (2013), de proză: *Festin cu reverii nobiliare* (1999), *Armonii epice* (2019). De asemenea, a publicat antologia: *Cele mai plăcute strofe și grupaje de versuri din literatura română* (2021), și este coautor sau prezent în unele volume didactice. A primit Premiul Revistei „Caligraf” pe 2022 și Premiul „Marin Preda” pe 2025, acordat de Consiliul Județean Teleorman.

La 8 mai 2026, Cornel Basarabescu a plecat într-o lume mai bună. Prin dispariția sa, literatura Teleormanului suferă o pierdere grea.

Critică literară

Nicoleta Milea

Poezia ca mod de percepție a realității

„A reflecta asupra raporturilor dintre cititor, ficțiune și realitate, poate să constituie o formă de terapie împotriva oricărui somn al rațiunii care naște monștri” (Umberto Eco).

Lumea în care locuim și ne locuiește este un joc nesfârșit din care jucătorul însuși face parte, punând în circuit mecanisme creației. Scriitor-căutător de sensuri în tot ce-l înconjoară, Liviu Nanu, cu ochii obișnuiți, dar și cu cei ai minții, scrutează, cercetează, investighează, nimic nu pierde din vedere. Extrage esența, trece totul prin forța cuvântului, transmițând, ca autor, posibilitățile pentru care a optat.

Activitatea literară a lui Liviu Nanu este cunoscută în calitate de colaborator cu versuri și proză la revistele: „Literatorul”, „Transilvania”, „Feed Back”, „Litere”, „Viața militară”, „Atitudini”, „Symposion”, „Ziua literară”, „Euromuseum”, „Singur”, „Oglinda literară”, „Banat”, „Citadela”, „Foate pentru minte, inimă și literatură”, „Cetatea culturală”, „Dor de dor”, „Caiete Silvine”, „Sud”, „Placebo”, „Caligraf”, „Meandre”, „Contrasens”, „Argeș”, „Teleormanul cultural”, „Thymes”, dar și unele reviste din străinătate: „Atheneum” (Canada), „Conexiuni” (New York – U.S.A.), „Reflexe” (Schwerin – Germania), „Cuvânt românesc” – Madrid.

S-a remarcat și printr-o activitate susținută ca redactor, secretar de redacție și tehnoredactor: în intervalul 1998-2000, redactor-șef la săptămânalul „Drum”, iar în perioada februarie 2008 – mai 2009, secretar de redacție și tehnoredactor la săptămânalul „Contrasens”, ambele – publicații din Roșiorii de Vede.

Cărți publicate. Versuri: *Îndemn la nesupunere*, Editura Tipolex, Alexandria, 2002; *Apăsăți tasta any*, Editura Marineasa, Timișoara, 2005; *Vesii din Utopia* Editura A.T.U., Sibiu, 2011; *Dinozaurii au murit de plictiseală*, Editura Castrum de Thymes, Giroc, 2025.

Proză scurtă: *Cârciuma lui Bicuță și alte povestiri*, Editura Brumar, Timișoara, 2008; *Cârciuma lui Bicuță*, vol. 2, Editura A.T.U., Sibiu, 2011; *Ziua p(r)ostului*, Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2018.

Prezent în antologii: *Virtualia* – versuri, Editura Pim, Iași, 2003, 2004, 2005, 2007, 2008; *Ultima generație, primul val* – poezie, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2005; *Proză.ro* – proză, Editura Paralela 45, Pitești, 2006; *Antologia Argothica 2011* – poezie, Editura A.T.U., Sibiu, 2011; *Zece poezi teleormăneni*, Editura Aius, Craiova, 2021; *Vremea schimbării*, Editura Liane Books, Nenciulești, 2022.

Cu „o poezie care iese din rând, autoironică și plină de nerv”, cum însuși autorul o caracterizează (în antologia „Poezie.ro”, pagina 22), vine de data aceasta Liviu Nanu, marcând o evoluție incontestabilă în lirica sa, reprezentată de volumul *Dinozaurii au murit de plictiseală. Maha(la)bharata*, prefață: Petronela Apopei, postfață: Daniel Luca (Editura Castrum de Tymes, Giroc, 2025, 128 p.).

Cine citește cartea în tot profunzul ei (însoțită, însă, și de elemente necesare înțelegerii) va fi într-un tot de acord cu aprecierile lui Daniel Luca: „Liviu Nanu se înarmează cu autoironie, ironie și sarcasm atunci când porcede pe drumul poeziei, iubește umorul, nu se ferește să șocheze și își asumă conștient riscul de a îndepărta pe acei cititori care nu caută mesajul, ci se mulțumesc să poposească doar pe primul strat”.

Ineditele confesiuni postmoderniste ale poetului, când ironice sau autoironice, când pline de un umor debordant sau sarcastic, reflectă, de fapt, realitatea dură cu care se confruntă o parte a societății – lene, prostie, sărăcie, incultură, indolență. Un univers paralel, îmblânzit de alcool (votcă, vin, whisky) – o Fata Morgana – îl ajută să părăsească planul realității, să construiască

un altul, paralel, din dorința de a descoperi adevăruri doar intuite: „tot mai des simt o necesitate organică/ să dau pe gât o sticlă de votcă/ e drept mă inspiră augustin doman/ atitudinea lui de napoleon în livada de pruni/ cu toiu în mână și ochii pe cer/ (un fel de bukowski dar mai cuminte)/ eu nu am vecini cu care să mă îmbăt/ și nici prieteni alcoolici/ dar învăț din cartea lui ion mureșan/ ca un școlar silitor/ așa că de fiecare dată când universul vomită peste/ mine/ mi se face lehamite și las în pahar/ un ultim strop de fericire lichidă/ pe care îl voi bea dimineață/ la micul dejun” (*alcohol test*).

catharsis este poemul care ne aduce în minte „metoda cathartică” a lui Breuer și Freud, dar și tehnicile de meditație de tip catharsis, pe care Liviu Nanu le stăpânește și le aplică în poemele sale, având ca scop eliberarea emoțiilor reprimite și purificarea psihică, prin exprimarea intensă, facilitând descărcarea emoțională profundă, în cazul de față prin limbajul care de multe ori accesează termeni, sintagme, expresii „dure” (dar nu porno) pe care, din punct de vedere estetic, nu toți cititorii le agreează (mie personal nu îmi plac, dar aici nu despre mine este vorba). Refuzând ornamentul stilistic, în favoarea unor expresii dure, arta sa impune o viziune realistă, iar implicarea auctorială sporește veridicitatea stilului.

Liviu Nanu stăpânește și, cu succes, aplică în creația sa tehnicile de meditație de tip catharsis, urmând cei patru pași fundamentali: rostirea unor termeni fără sens sau greu acceptați, pentru a elibera și liniști mintea; intrarea într-o stare de împăcare și liniște (chiar dacă aparent); permiterea ca gândul și corpul să se cufunde într-o stare de relaxare; revenirea la starea inițială/cotidiană: „într-o seară am avut o revelație/ și cum nu pot ține un adevăr numai pentru mine/ am sunat un amic/ auzi coaie/ am avut o revelație/ știu cum poți să ajungi/ de la starea de grație la starea de greață/ le desparte doar o sticlă de votcă ieftină/ se poate și invers, mi-a răspuns el/ eu am ajuns de la/ starea de greață la cea de grație/ doar cu o sticlă de vin babanu/ care e și mai ieftin/ m-am simțit fericit și m-am pisat pe mine/ cum ar veni am prins o stare de catharsis/ care tot un fel de stare de grație este/ dar mai autentică” (*catharsis*).

În concepția lui Liviu Nanu, poetul și poezia au o misiune socială și trebuie să reflecte epoca, experimentează estetica postmodernistă, pe teme și motive propuse, într-o viziune cu totul personală: „un poet fără dureri este un poet ratat/ eu nu am încredere în poezii tineri/ aștia nu au nicio durere/ poate doar în gâoază/ altceva este însă cu poetul bătrân/ chinuit de reumatisme/ durerile din cur migrează/ spre articulații/ spre neuroni/ devin dureri metafizice/ așadar împotriva lor nu trebuie să acționezi/ decât cu alcool etilic distilat/ cu antinevralgic nu ai nicio șansă/ să ajungi în manuale școlare/ și în istoria literaturii/ însă poți trăi o viață amortită fără dureri și/ fără poezie/ dar ar fi păcat/ nu-i așa?” (*antinevralgică*).

Preocupat de tabloul social contemporan, manifestă o oarecare îngăduință față de perpetuarea anumitor comportamente și ajunge la o concluzie că *viața e frumoasă și efemeră*: „citește gazeta libertatea și bea cafea/ la barul no problem/ în ziar doar știri (...)/ cafeaua e amară/ la mese toți clienții completează/ formulare de pariuri/ optimismul mi se plimbă prin creierul mic/ și coboară în mațel/ viața e frumoasă/ și efemeră...” (*cotidiană*, poem cu metaforă).

Dialogul dintre poet și un amic prozator pune în evidență procedee ce ilustrează compromiterea metaforei nobile, smulgerea unor măști seducătoare, „dinamitarea” stărilor interioare, substituirea existenței vii cu un mecanism, înlocuirea vieții cu rutina ori cu mișcarea în gol, schimbarea raționamentului logic cu dialogul absurd. Ironia este o atitudine ce poate fi observată neconștient: „îmi spune un amic prozator:/ voi poezii sunteți niște bulangii/ produceți marfă

subțire fără pretenții/ și nu vă citiți între voi/ probabil o să muriți ca dinozaurii/ de plictiseală cronică/ și ce ar trebui să producem/ ca să nu murim cum ai spus?/ I-am întrebat eu/ uite, de exemplu să citiți o poezie/ pe scenă deschisă/ și spectatorii să arunce în voi cu lovele/ să vă lipească bancnote pe frunte/ să vi le bage în chiloți sau/ la sutien/ cum devine cazul/ ca la maneliști” (*dinozaurii au murit de plictiseală*).

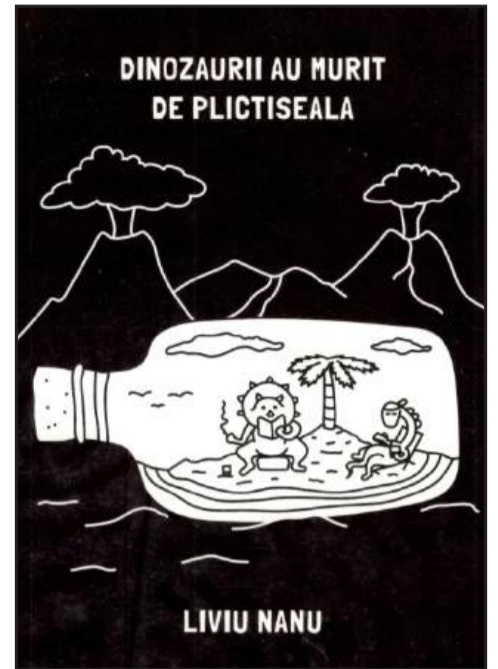
Cele mai multe poeme sunt construite sub forma dialogurilor (reale sau imagine, la telefon sau în direct): dialog cu un amic în poemul *la coadă*; dialog cu soția, în poemul *garone*; dialog la masă cu doi poeți, în poemul *macho energy*; dialog cu ted, un poet bătrân, în poemul *mixaj*; dialog cu amic, medic oftalmolog, în poemul *ochiul dogmatic*; dialog cu copiii, despre patriotism, în poemul *patriotism*; dialog cu copilul, în poemul *pisică pe orez*; dialog cu pensia, în poemul *pensia*; dialog cu medicul de pe ambulanță, în poemul *foaie verde*; dialog cu un chelner, în poemul *dialog*; dialog prin perete cu georgel, în poemul *horoscop rac*; dialog cu o poetă care îl invitase la ea acasă, în *nulla dies sine uterum*.

Liviu Nanu pornește de la expresia latină „nulla dies sine linea”, care înseamnă „nicio zi fără o linie”. Pliniu cel Bătrân (*Naturalis Historia*, XXXV, 84) aplică ideea pictorului grec Apelles, care avea în vedere să nu treacă nicio zi fără să deseneze cel puțin o linie. Expresia în sine este atestată pentru prima dată în *Proverbiorum libellus*, Venise, 1498, fol. 16 r., de Polydore Vergil din Urbino (1470-1555), savant umanist, istoric, preot și diplomat italian, care și-a petrecut o mare parte din viață în Anglia. Mai târziu, expresia a fost preluată drept deviză de către Ludwig van Beethoven, iar la noi, de către Tudor Arghezi.

Liviu Nanu, din expresia „nulla dies sine linea”, înlocuind termenul „linia” cu „uterum”, ajunge la „nulla dies sine uterum”. Se cuvine însă o atenționare. Din punct de vedere gramatical/tehnic, ar fi trebuit să fie „nulla dies sine utero” (prepoziția „sine” cere cazul ablativ, respectiv „utero” (substantiv de genul masculin, declinarea a II-a). Dacă poetul a folosit intenționat expresia, cu abatere de la forma corectă a limbii (și așa credem!), este o altă valență a limbajului care chiar din subtitlul cărții, ironic, „Maha(la)bharata”, trimite cu gândul la cum sau cât mai cugetă în ziua de azi anumiți locuitori ai orașului... care poate fi oricare, dar care făcute de poet capătă alte valențe” (Petronela Apopei): „m-a invitat o poetă la ea acasă/ una care făcuse saltul decisiv/ de la doine și lăcrămioare la organele ei genitale/ asta în contextul războiului din ucraina/ și a inflației galopante/ avea o carte de-a mea și mi-a cerut o dedicație/ i-am scris o dedicație în latină/ și un desen falic/ m-a servit cu un pahar de lichior de caise/ pe care l-am vomitat mai târziu pe stradă/ de sex nu s-a pus problema/ războiul și criza afectau prea mult/ iar din punctul meu de vedere era plictisitoare/ ca o periută de dinți uzată/ după un timp mi-am văzut cartea într-un anticariat/ la secția cărți cu autograf/ nu am cumpărat-o era prea scumpă” (*nulla dies sine uterum*).

La fel procedează poetul și la transferul lexical în poemul *gaudeamus sigismund*, când prelucrează sintagma „gaudeamus igitur”: „absolvenții cântau bucuroși/ gaudeamus igitur/ mai puțin el care nu pricepea latina/ și i se părea mai logic sigismund/ decât igitur/ și în fond așa îi plăcea lui/ cum lui Dumnezeu îi plac spațiile mici/ și literale mici/ și mititeii/ cu muștar de tecuci/ și berea la țap”.

Titlurile poemelor împrumută, uneori, termeni din alte limbi, dar care poartă în ele esența mesajului. *queer mood* – tratează o stare emoțională non-normativă, contestă comportamente și reguli tradiționale: „nu te grăbi să mori/ paradisul este suprapopulat cu sfinți și mucenici/ colindând cu boxa”.

kaigomai (din greacă), „ard”, „a fi în flăcări”, folosit metaforic, pentru a exprima o pasiune intensă, o emoție coplesitoare, puternică, este preluată și amplificată de întreaga fire personificată: „s-ar zice că sunt îndrăgostit dar nu e așa/ deși cămașa arde pe mine ca un foc/ pielea devine transparentă și cade/ în tâmpile îmi bate cineva cu degetul/ sunt eu metafora, deschide sau mori/ fii te rog un poet cumsecade// ia un fluier de soc un fluier de os/ cântă-ți dragostea poete, ca pe o doină/ pune mâna pe butoane și agresează-le/ sentimentul trebuie urlat în urechea surdă/ a lumii” (*kaigomai*).

Desprinderea epicului de liric este un proces anevoios și poate că nici nu este necesar în toate cazurile. În căutarea unui subiect, este evidentă intruziunea epicului în liric, dar și a liricului în epic: „mi-aș fi dorit să compun versuri sensibile și păstoase/ dar trebuie să fiu/ cuprins de meditații etilice/ elegeile de duzină nu se scriu oricum” (*în căutarea unui subiect*).

Intervenția muzei funcționează, nu supralicitează atmosfera de straniu, mister, ambiguitate tainică, dimpotrivă, reliefează o ambianță „realistă”, aduce elemente de erudiție „la zi”, dovedind interes pentru cauzurile de hipertrofieri a trăirilor (peste limitele comune: „am o muză mult prea neglijentă/ apare doar în momente nepotrivite/ șleampătă, rujul și rimelul întinse pe obraz/ cu o sacoșă „thank you for shopping” în mână/ din care scoate o sticlă de vin/ și o trânteste pe masă/ să bem din asta – îmi spune printre sughițuri – / și o să-ți arde ce e aia/ fericirea prozodică/ de care se fereșc toți/ apoi ciocnind pahar după pahar/ în cinstea optzeciștilor/ a versului liber și fără fițe/ a tropilor mici agățați de fusta ei mini/ și a poezilor minori/ dimineața n-o mai găseșc/ se strecoară pe ușă fără s-o simt/ rămân în urma ei doar niște cercuri roșii/ pe șervețele/ bun vin aduseși – spun eu în gând – / dar proastă inspirație mi-ai lăsat/ data viitoare să aduci și sifon” (*muza neglijentă*).

Să fie, oare, muza adevărată provocatoare a conținuturilor puse în pana creatorului? Ideea de culpabilitate este asociată imaginii producătorului de băuturi alcoolice: „dintre creatorii de conținut cei mai autentici sunt producătorii/ de țuică/ și alte băuturi spirtoase/ dar eu mă consider consumator de conținut/ conținutul unui țoi/ e ca poezia modernă/ fără metafore, tropi și rime ieftine/ pe de altă parte/ versul clasic și poezia în formă fixă/ este ca vinul babanu/ poți să-l bei în pahar de cristal cu picior/ mai mult de unul nu reziziți/ și te întorci la votcă”. Astfel materializată aventura spiritului, mișcările intime ale conștiinței, momentele alternative în care cunoașterea de sine este asociată cu elementele firii – o trezire în propriile abisuri – trebuie să ajungă la cititor. Așadar, imediat vine și cu îndemnul: „editurile ar trebui să se reorienteze/ conform acestor cerințe/ fiecare carte va fi însoțită de un pahar/ și o sticlă de alcool/ conform gusturilor cititorului/ citești poezie modernă primești/ alcool rafinat/ cumperi o carte cu sonete/ și le dai la pachet cu o sticlă de jidvei/ pentru proză nu am idei/ poate tutun sau altceva care arde/ și scoate fum” (*creație*).

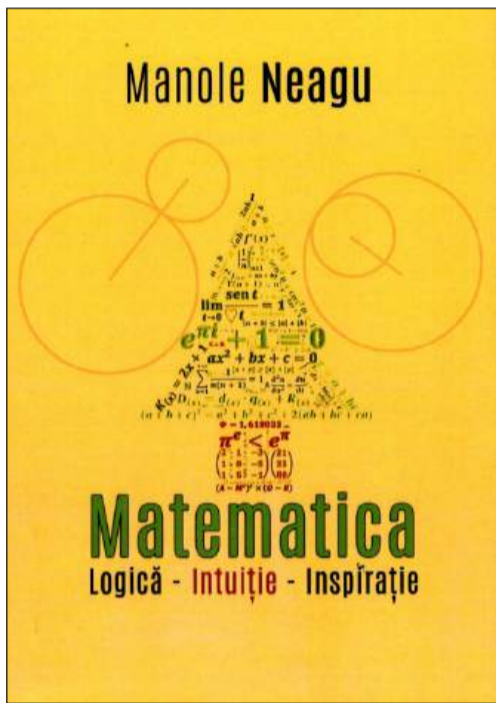
Liviu Nanu, prin volumul *Dinozaurii au murit de plictiseală* instaurează o dimensiune proprie a actului artistic – moment de sincronizare deplină a formelor poetice cu cele postmoderniste, o carte tulburătoare prin semnificații, substanță și sens.

Consemnări

„Omul, o „trestie gânditoare”

„Omul e o trestie, cea mai firavă ființă din natură, dar e o trestie gânditoare.” În puține cuvinte, metafora pe care ne-a lăsat-o omul de știință și filozoful Blaise Pascal (1623-1662) așază gândirea ca minune supremă în creația universului. Ideile, precum și sunetele, culorile și cuvintele, conferă lumii noastre armonie, sens și frumusețe existențială. Iar în această evoluție ideatică, matematicianul James Joseph Sylvester (1814-1897) i-a rezervat matematicii cea mai frumoasă recunoaștere: „Matematica este muzica rațiunii”. În căutarea perfecțiunii, lucrările unor matematicieni sunt adevărate poezii lirice ale gândirii umane, navigând pe marea complexității și incertitudinilor, către tărâmul marilor adevăruri.

Un elogiu adus gândirii umane este și noua carte a profesorului **Manole Neagu**, având titlul **Matematica – logică, intuiție, inspirație** (Editura Aius, Craiova, 2025). Cartea ne poartă într-o lume a ideilor și a inteligenței creative, în care logica, intuiția și inspirația se întrepătrund și se completează într-o simfonie unificatoare. Aflăm astfel că și în matematică, unde logica este primordială, intuiția și inspirația au partea lor de relevanță și nu sunt mai puțin semnificative decât cele din creația și inovarea artistică. Sunt elocvente și captivante poveștile adevărate mărturisite de savanți și inventatori pe care darul intuiției și șansa providențială a inspirației i-au condus la idei și soluții inaccesibile metodelor și gândirii convenționale. Descoperim, de asemenea, că eșecul este și el prietenul creativității, iar creativitatea nu este despre perfecțiune. Creativitatea este transcenderea limitelor convenționale, explorarea liberă a ideilor și îndrăzneala de a fi diferit.

Prin această carte, autorul vedea lumea nu doar așa cum este ci, mai ales, așa cum ar putea fi dacă transformăm automatismele și banalul cotidian într-o fereastră deschisă spre un orizont mai vast și mai creativ. Suntem invitați să gândim logic, dar și să vibrăm cu altă tonalitate. Accentul cade pe disponibilitățile formative ale gândirii matematice, ilustrate în probleme diversificate și incitante, provocări de atenție și inventivitate, abordări insolite și raportări la momente istorice relevante prin frumusețea și resursele lor educative. Tipologia exemplor alese se extinde către o vastă varietate de formulări și categorii, incitante pentru plasticitatea și flexibilitatea gândirii.

Avem nevoie de o gândire bine formată? Răspunsul este afirmativ, cel puțin până când vom vedea un pod sau un avion proiectate pe baza unor calcule ideologice și politice, altele decât cele matematice.

Căutând exemple și cuvintele potrivite, profesorul Manole Neagu și-a propus să aprindă în inima cititorilor scânteia interioară care îmbrățișează necunoscutul și curiozitatea, pe care le-a ilustrat în forme surprinzătoare și variate. Dorința de a învinge obstacole și încrederea în triumful rațiunii sunt caracteristici ale minții umane pe care cartea profesorului Manole Neagu încearcă să le

cultive și le pune eminent în evidență. Într-un fel, cartea reflectă biografia autorului, care a transformat matematica într-un *modus vivendi*, circumscris profesiei sale și unei prodigioase cariere didactice.

Este relevantă și o privire asupra modului în care această carte își găsește locul în tabloul general al unei lumi în mișcare accelerată. Provocările, dar și dinamica minții umane cunosc în zilele noastre o evoluție spectaculoasă, amplificată exploziv de expansiunea inteligenței artificiale. În această lume tot mai tehnocrată ne-am obișnuit să ne rezolvăm problemele cât mai rapid și mai direct posibil, iar inteligența artificială face aproape totul pentru noi. Ne complacem în algoritmi ușori ai unei vieți automatizate, însă realitatea vieții nu este un algoritm. Domeniul fizic este al cantităților, domeniul vieții este al semnificației. Căldura iubirii și nevoia de sens nu pot fi puse în formule sau ecuații.

Confortul fizic și intelectual, pe care l-am așezat la baza civilizației noastre, ne privează de efortul necesar menținerii și dezvoltării facultăților cu care natura ne-a înzestrat. Hotarele capacităților noastre naturale se îngustează proporțional cu sarcinile preluate de progresul tehnico-științific. Suntem în spirala unui declin cognitiv și de memorie, pe care psihologii îl numesc *demență digitală*. Un studiu realizat de Microsoft a constatat că durata umană medie de atenție a scăzut de la 12 secunde, în anul 2000, la mai puțin de 8 secunde, în 2013 – adică la nivelul unui peștișor de acvariu. Iar acum, după încă 12 ani, suntem deja depășiți de aceste mici vietăți – nu mai avem răbdare nici să ne ascultăm unii pe alții. Suntem în fața unei mari confruntări între ceea ce vrem să fie și ceea ce poate deveni puterea cuceririlor tehnice care sunt, încă, în mâinile noastre. Și din păcate, constatăm că noi, oamenii, asimilăm tehnologie și informație mult mai repede decât înțelegem.

Iar atunci când vorbim de gândire critică, de conștiință și de discernământ suntem deja foarte aproape de conținutul și intenția cărții domnului profesor Manole Neagu. Pentru că această carte este despre argumentație, seriozitate și determinare – atitudini de mare urgență în lumea noastră profund afectată de grabă și superficialitate. De la o pagină la alta, această carte ne arată că gândirea umană este un proces de elaborare conștientă între rațiune, revelație și simțire. Citind-o, vom constata că potențialul și raza de incidență ale acestei gândiri sunt mult mai largi decât stricatul ei implicare în progresul tehnico-științific.

Avem o carte frapantă prin exemplele alese și prin natura concluziilor și nu mai puțin seducătoare prin modul de expunere și rezonanța cuvintelor bine alese. Este și credința autorului că forma și conținutul ei vor ajunge la inima cititorilor și că încă mai putem spera că viitorul poate fi diferit de trecutul descurajant al ultimelor decenii.

Manuel Angelescu

Poesis

George Băicoianu

Câteodată

Să evadăm din lacrima de marți
În zâmbetul, care ne-așteaptă joi,
Acolo e un vraci uitat într-o chilie,
Cu leacuri ce gonesc secundele-napoi.

Să evadăm din arțagoasa vineri,
Când zâna vrea blestemul să-l ridice
Spre trei duminici, care stau să fugă
În crângul de salcâmi dintre colnice.

Să evadăm când miercurea citește
Dintr-o psaltire prevestind urgii
Spre prima zi a săptămânii,
Chiar dacă are multe datorii.

Să evadăm din toată săptămâna,
Uitând de sâmbăta din calendar
Spre care ne-om întoarce câteodată,
În ziua ce-a plecat din făurar.

Ochii din oglindă

Era pe jumătate ziua înspre neguri,
Cealaltă jumătate se răsfirea ursuză,
Am încercat să trag de răsărit,
Dar mi-a scăpat o lacrimă pe buză.

Simțeam pe trup osânda din cămașa
Cu ciucurii din jarul îmbărbătat de foale,
Uitasem că în zori, spre dimineață
O umbră lăbărtată îmi tot dădea târcoale.

Se răsuceau în mine ochii din oglindă,
Grăbiți mereu, cu gene de omăt
S-ajungă la răscrucea fără pași
Mergând pe drum, cu gândul îndărăt.

Dincolo de noi

Mă-mprejmuiești cu gânduri și-ntrebări
Despre poimăine, care o să vină,
Când nu-ți trimit răspuns te întristezi
Și te ascunzi sub nucul din grădină.

Îmi ari mereu privirea cu un plug
Tras de luceferii îndrăgostiți de flori,
Când nu-ți trimit răspuns te întristezi
Și în bordeie de zambile te cobori.

Mă mângâi, căutând un nou secret
Pe trupul meu, prea încercat de soartă,
Când nu-ți trimit răspuns te întristezi
Și mă aștepti lipită lângă poartă.

Refuzi să crezi argintul din ispite
Care se primenesc în lanuri de trifoi.
Când nu-ți trimit răspuns te întristezi
Și-ncepi să umbli dincolo de noi.

Premiile „Marin Preda”

Continuând tradiția Premiilor „Marin Preda”, instituite în 2022, la centenarul marelui scriitor, care se acordă anual de către Consiliul Județean Teleorman, prin Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman, unor scriitori din județ care s-au impus în conștiința publică prin cărți valoroase și printr-o prezență semnificativă în viața literară, în cadrul *Zilelor Județului Teleorman*, la Roșiorii de Vede, în ziua de 14 mai 2026, la propunerea unui juriu alcătuit din scriitorii: **Ștefan Mitroi**, poet, prozator, publicist și dramaturg (președinte), **Ana Dobre**, critic literar și eseistă, și **Florea Burtan**, poet, prozator și jurnalist, premiile pentru acest an au fost acordate scriitorilor: **Iulian Bitoleanu**, poet, critic și istoric literar, și **Vasilica Ghiță Ene**, poetă și jurnalistă. Premiile au fost înmânate de către

managerul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, **Ciprian Agapie**, și scriitorul **Ștefan Mitroi**, care a făcut și prezentarea premianților. (**Iuliana Cârnu**)

Comentarii critice

Doina Cherecheș

In memoriam: Lucian Paraschivescu - Un om, o viață, o poveste -

Motto: *Vorbește, memorie*
(Vladimir Nabokov)

Scriitorul argentinian Louis Borges mărturisea în cartea sa *Frumusețea ca senzație fizică* faptul că, în preambulul discursurilor sale publice și al conferințelor pe care le ținea pe diferite teme, se folosea adesea de citate, maxime, aforisme și versuri din diferiți poeți și prozatori. Simțea că astfel își ușurează situația, gândirea altor minți luminate stându-i la dispoziție ca niște puternice și solide puncte de sprijin. Și într-adevăr, mergând pe urmele lăstate de alții, înaintarea e mult mai ușoară și spornică, precum aceea a alpinistilor care se folosesc de crampoane în dorința lor nestăvilă de a escalada cele mai semețe și inaccesibile vărfuri muntoase.

Urmând exemplul scriitorului amintit, cel care a dat dovadă de multă ingeniozitate chiar și atunci când își scria singur recenzii și cronici pe care le publica la adăpostul câte unui pseudonim, mă agăț și eu – ca înecatul de un fir de pai – de motto-ul ales, chemându-mi memoria la apel precum Vladimir Nabokov. Dacă acesta din urmă folosește cele două cuvinte drept titlu de carte, deci fără niciun semn de punctuație, eu așa fi tentată să pun după ele semnul exclamării, pe post de poruncă sau de chemare la apel. Dar chiar și așa, amintirile nu se lasă ușor desprinse din țesătura fină în care timpul le învâluie cu multă migală, estompându-le sau, câteodată, chiar ferecându-le în sertărașe la care cu greu mai avem acces.

E greu, deci, să aduci în prim-plan amintirile legate de cineva, iar dificultatea este cu atât mai mare și mai greu de învins atunci când respectiva persoană a plecat deja dintre noi, până și umbra sa pierzându-se prin vastele Câmpii Elizee... Și cum orice om duce în *ceia lume* o parte din misterul ființei sale, precum și secretele pe care nu și le-a putut destăinui nici sie însuși, sarcina devine și mai dificilă. În acest sens, atât de inspirat, Lev Tolstoi spunea că fiecare dintre noi este ca o carte necitită pentru celălalt. Indubitabil, ființa umană este greu de dibuit, susținându-se cu viclenie și abilitate propriei cunoașteri, iar hetero-cunoașterii, cu atât mai abilit.

Și totuși, sunt și oameni care prin felul lor de-a fi și prin ceea ce lasă în urmă sunt greu de trecut cu vederea, iar de uitat, nici nu poate fi vorba, mai ales atunci când moștenirea lăsată constă în cuvântul scris și tipărit. Am cunoscut un astfel de om. Numele său este **Lucian Paraschivescu**.

Domnia-sa s-a născut la data de 10 martie 1938, în comuna Săceni, județul Teleorman. A absolvit Facultatea de Medicină Generală București, promoția 1961. A parcurs toate etapele de pregătire și evoluție profesională, de la medic de circumscripție până la medic specialist internist, cu stagiile de secundariat efectuate la Spitalul de Urgență Floreasca – stagiul de explorări funcționale, și la Spitalul

Brâncovenesc – pe cel de boli interne. Cu această dublă specializare, pentru multă vreme, domnul doctor Lucian Paraschivescu a ocupat funcția de șef de Secție medicală și medic coordonator al Serviciului de Explorări funcționale din cadrul Spitalului Județean Alexandria. A devenit medic primar în anul 1990.

Fire tonică, exigentă și dornică să dezlege cât mai mult din tainele științelor medicale, domnul doctor Lucian Paraschivescu nu s-a mulțumit cu ceea ce înseamnă complexitatea unei activități medicale zilnice, care merge de multe ori până în pragul unei adevărate epuizări psihice, ci a întreprins și muncă de cercetare. A ajuns astfel să descrie aspecte ecocardiografice noi. Publică în săptămânalul *Viața medicală* importante studii de cardiologie, în paralel cu exercitarea și a acestei specialități.

Practica medicală de zeci de ani, precum și studiul științific adiacent, nu i-au consumat domnului doctor tot timpul și toată energia, astfel că domnia-sa a avut și multe momente de meditație, introspecție, contemplare și reflexie – sosite parcă de undeva, dar, mai mult decât sigur, și căutate cu multă pasiune. Roadele acestor clipe de grație sunt remarcabilele ediții editoriale apărute în urma debutului publicistic ce a avut loc în anul 1980, cu un poem în revista *Contemporanul*. De asemenea colaborează și cu alte publicații centrale sau locale, precum ziarul *Teleormanul* sau revistele *Urzica și Caligraf*. De remarcat spectrul larg al genurilor și speciilor literare abordate, începând de la poezie, literă scurtă și eseu până la epigrame și note de jurnal, adunate cu grijă în op-uri ce poartă titluri semnificative, precum: *Dulce revoltă, Maica Genică și epoca de aur, Blasfemii la gura sobei, Cultul suferințelor, Despotismul inocenței, Dumnezeu și praful de pușcă*. Toate aceste realizări nu puteau să fie înfăptuite decât de cineva care suferă (suferea...) de *prea mult suferet* – după cum singur nota domnul doctor despre sine. Chiar și fără a intra în subiectul acestor cărți, fiecare titlu din cele menționate mai-sus spune (și este!) o poveste în sine, în *background*-ul cărora se află o vastă cultură generală. Într-un interviu luat diplomatului și scriitorului Ion Brad, acesta afirma că scriitor nu ajungi decât după ce ai citit o bibliotecă întreagă, adică după ce ți-ai însușit temeinice cunoștințe din literatura română și universală – drum anevoios, pe care, cu siguranță, l-a parcurs și domnul doctor. A fost membru al Societății Medicilor Scriitori și Publiciști din România, iar pentru meritele sale literare a fost distins cu premiul *Georges Dumitrescu*. De fapt, dânsul a scris până la sfârșitul vieții, în 2025 publicând încă o carte, intitulată *Insemnările unui medic bătrân și a lăsat ultima sa carte în manuscris – Tresăriri octogenare* – cu un frumos motto din versurile Magdei Isanos – *Doamne, n-am genunchi să-ți mulțumesc/ Pentru pomi și*

toate câte cresc. Această ultimă carte a domnului doctor urmează să fie publicată prin grija băiatului dumnealui, domnul Eduard Paraschivescu, medic stomatolog.

Opera literară a domnului doctor Lucian Paraschivescu a fost bine primită și frumos receptată de personalități importante ale vremii. Astfel, în articolul *Libertatea de a înțelege*, publicat în revista *Viața medicală*, nr. 49/2008, doamna Elena Solunca – fost redactor la revista *Academica* a Academiei Române și publicist la ziarul *Lumina* al Patriarhiei Române – consemna faptul că autorul promovează cunoașterea și înțelegerea ca modalități de evadare din *cercul (nostru) strămt*. Doar înțelegerea practică ca exercițiu duce la limpezirea felului în care vedem lucrurile și desfășurarea lor, fiind *o libertate ce nu are cum să fie îngrădită decât de propriile limite care țin de educație, de cultură sau de cine știe ce interese partizane* – sublinia recenzierea menționată, comentând pe marginea cărții *Dumnezeu și praful de pușcă* a domnului doctor.

Portretul omului neclar este titlul unui memorabil eseu în care domnul doctor face o adevărată pledoarie pentru a ne smulge din neputință și din ucigătoarea lenă a gândirii. Domnia-sa chiar se angajase într-o astfel de luptă și, din spatele unor ochelari cu lentile fumurii, ca din dosul unui ecran medical de protecție, a realizat adevărate radiografii de patologie individuală și societală.

Însoțit de toamnă, cu care se întâlnește într-o frumoasă dimineață de noiembrie și cu care se întreținuse tandru: – *Bună dimineața, Toamnă! Mă bucur să te văd, din nou!* – *Salut, bătrâne! Și eu mă bucur să te văd... mă bucur că... mai ești. Nu arăți rău. – Nici tu! Ești chiar drăguț anul ăsta. Gata cu politețurile, hai să ne vedem de ale noastre!* (text preluat din postarea de pe FB, făcută pe 3 noiembrie 2025), domnul doctor Lucian Paraschivescu intră în iarna ce-i este nefastă... A trecut hotarul dintre lumi în cursul lunii decembrie a anului trecut, precum o pasăre zburătăcită de vânturile rele ale unei ierni dușmănoase. Iată că s-au scurs patru luni de atunci... A trecut și data de 10 martie, care ar fi trebuit să fie pentru dânsul aniversarea a 88 de ani de viață, *dar timpul n-a mai avut răbdare...*

Spirit polivalent – medic, scriitor, pictor cu expoziții personale –, erudit, de o largă respirație culturală, lucid, analitic, altruist, lipsit de emfază, caracter bine slefuit, cu o eleganță comportamentală și discreție rar întâlnite, a avut și un profil moral aparte, fiind deopotrivă un bun coleg și mentor dedicat pentru medicii mai tineri, un adevărat promotor al demnității umane și al valorilor cultural-artistice, *prețuit confrate și vrednic fiu al Teleormanului* – cum l-a numit dr. Valeriu Mihăilă în articolul *Confesiuni exemplare din Viața medicală*, nr. 42/2001. Prin plecarea sa spre alte lumi, domnul

doctor a lăsat un gol pe care nu-l va ocupa nimeni niciodată.

Am avut onoarea să-l cunosc personal pe acest discipol al lui Hipocrate, ca medic mai tânăr, iar, mai târziu, și ca scriitoare și cu toate că pe aceste drumuri comune ne-am intersectat de puține ori, impresia pe care mi-a făcut-o a fost puternică și de neuitat: Un Om deosebit, pe care un rarism bun-simț îl făcea să pară tăcut, timid, rezervat și neimplicat, cu toate că nu era nici pe departe taciturn, inhibat, indiferent, ci dimpotrivă prezent și la dispoziția celor care îl căutau sau aveau nevoie de dânsul.

Cu toate acestea, fără inițiativa-imbolă și mai ales fără insistențele domnului doctor Mihail Mihailide, din proprie inițiativă nu m-aș fi angajat la demersul de față. Derularea în deplină tăcere a unor momente devenite acum amintiri mi se părea cel mai pios remember. Și totuși... *Ar trebui... ar fi frumos... Lucian merită... a fost un bun confrate*, îmi reveneau mereu în minte cuvintele domnului doctor Mihail Mihailide, înfigând *ghimpele memoriei* – cum spune Vladimir Nabokov – până la pragul la care tăcerile au devenit cuvinte, iar amintirile, imagini pândind de la coada ochiului pe tot parcursul scrierii acestor rânduri. Iar în surdină și în plan secund, de dincolo de lumi, ecouri aduse de vânt și de apele nehotărâte și zburcimate ale celor două fărmiuri între care i s-a zăbăbut sufletul, purtându-i șoptit glasul: *Cântă, zeiță, mânia ce-aprinse pe-Ah! Peleianul, / patima crudă ce-Aheilor mii de necazuri aduse, / suflete multe viteze trimise pe lumea cealaltă...* Îi plăcea mult de tot această deschidere din *Iliada* lui Homer și cu ea m-a întâmpinat într-o discuție telefonică, dându-mi răgaz să-mi găsesc cuvintele... Un astfel de suflet viteaz a fost și cel al domnului doctor Lucian Paraschivescu, pentru că numai astfel de oameni au curajul de-a spune sau de-a scrie ceea ce cred și gândesc. Domnia-sa a plecat în *ceia lume* pe data de 9 decembrie 2025, după cum reiese dintr-o postare făcută de fiul dumnealui în data de 12 decembrie. Din postarea respectivă, spicuesc următoarele: *Mi-am pierdut tatăl, prietenul, partenerul de călătorii... el însuși era un univers... Era o lume frumoasă tatăl meu*.

În numele meu și în asentimentul celor care l-au cunoscut, apreciat și iubit pe omul valoros Lucian Paraschivescu, drept încheiere, doar aceste cuvinte: **Rămas-bun, domnule doctor! Fie-vă memoria binecuvântată!**

Simpozion la Mănăstirea Pantocrator

Episcopia Alexandriei și Teleormanului, Mănăstirea Pantocrator, împreună cu Consiliul Județean Teleorman și Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman au organizat evenimentul, *Sfânta Mironosiță Maria Magdalena, modelul de slujire al femeii creștine*, în perioada 22-28 aprilie 2026, la Mănăstirea Pantocrator din Drăgănești-Vlașca.

În cadrul evenimentului, în ziua de 22 aprilie 2026, s-a desfășurat simpozionul cu același nume, la care au participat Preasfințitul Părinte Galaction, Episcopul Alexandriei și Teleormanului, Arhim. Serafim Baciu, Vicar Eparhial, Arhim. Sebastian Serdaru, Starețul

Mănăstirii Pantocrator, alături de Preasfințitul Părinte Timotei Prahoveanu, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștiului, Pr. Prof. Dr. Stelian Tofană, Pr. Prof. Dr. Adrian Podaru, Pr. Prof. Dr. Constantin Preda, Pr. Prof. Dr. Radu Petre Mureșan, Pr. Prof. Dr. Nathanael Neacșu, Prof. Dr. Codina Săvulescu, Pr. Drd. Flavius Cristian Câmpeanu. Un cuvânt de întâmpinare a fost adresat de președintele Consiliului Județean Teleorman, Adrian Ionuț Gâdea, care a evidențiat importanța evenimentului.

Înainte de simpozionului a fost sfințită și inaugurată Biblioteca „Magdala” a Mănăstirii Pantocrator. De asemenea, în după amiază aceleiași zile, a fost întâmpinată delegația Mănăstirii Xenofont din Grecia, care a adus și racla cu Cinstitul Cap al Sfântului Mare Mucenic Gheorghe.

Restituiri

Nicolae Scurtu

Mărturii privitoare la Gheorghe Bulgăr și confracții săi

Biografia lingvistului, filologului, istoricului literar și memorialistului Gheorghe Bulgăr (1920-2002) continuă să impresioneze prin complexitatea temelor abordate, prin pasiunea și erudiția, atât de necesare, în analiza unor aspecte și fenomene privitoare la frumusețea și unicitatea limbii române.

Spre deosebire de alți colegi și confracți, Gheorghe Bulgăr și-a focalizat *privirile* pe opera și biografia celui mai însemnat creator de limbă literară ~ Mihai Eminescu despre care a scris și a publicat numeroase articole, studii și ample cercetări.

Încă din perioada când era profesor la Sorbona îi comunica lui Perpessicius, cu eleganță și discreție, că dorește să elaboreze o lucrare de doctorat privind ~ *Momentul Mihai Eminescu în evoluția limbii române literare* (1971), ceea ce se și va întâmpla.

Între timp, cunoaște pe Alain Guillermou, pe Rosa del Conte și alți eminescologi pe care îi invită la ample și temeinice discuții privitoare la *fenomenul Eminescu*.

Lecturile și rerelecturile, intense și sistematice, din critica literară europeană și națională, îi deschid noi perspective asupra celui mai complex creator de limbă literară de la noi.

Este prezent, cu intervenții, comunicări, referate și noi contribuții, la toate conferințele și simpoziioanele consacrate „poetului nepereche”, cum atât de fericit l-a numit G. Călinescu.

În demersurile sale analitice a apelat, adesea, la opiniile și observațiile lui Tudor Vianu și Perpessicius de care s-a simțit, întotdeauna, într-o comuniune fără rețineri sauechivocuri.

Epistolele pe care le trimite lui Perpessicius, din capitala Franței, pe când preda *Limba Română* la Sorbona, sunt o dovadă puternică a unei relații de simpatie, prețuire și admirație perfectă pentru *cercetările și restituirile* acestui mare cărturar.

*

Paris, 1 mai 1966
Mult stimat maestru,

Am primit ieri scrisoarea domniei voastre și mă grăbesc să vă mulțumesc pentru cuvintele bune cuprinse în ea. Este pentru mine o mare bucurie să primesc mesaje din țară, de care mi-e atât dor; rândurile domniei voastre au însă un preț osebit, firește mare, pentru mine.

Mai trebuie s-o spun că fiecare din sutele de pagini pe care le-am scris despre opera lui Eminescu este debitoare erudiției și pasiunii dumneavoastră închinată cunoașterii și înțelegerii mai adânci a creației genialului nostru poet.

Am aici pe măsuta de lucru, în camera de student a unui hotel parisian din cartierul Opera Trinité, două volume masive: lucrarea unui francez, profesor A. Guillermou¹, asupra lui Eminescu și cea a Rosei del Conte: *M. Eminescu o dell' Assoluta*²; nici una n-ar fi putut apărea fără monumentală d[umnea]v[oastră] ediție comentată în mod savant, cu referințe extrem de utile, ele singure făcând cât nu știu câte volume de istorie literară și culturală.

Acum continui să mă folosesc mereu de aceste excelente contribuții, căci în vară trebuie să-mi apară o ediție nouă, mult amplificată, din *Scritori români despre limbă și stil*³, în care am putut introduce capitole noi: Maiorescu, Gherea, Goga, Boga, etc.

Ediția din 1957 era o încercare modestă, redusă încă la Editura Societății⁴. Sper ca acest volum să conțină multe îndemnuri autorizate la mai bună prețuire și cultivare a limbii române.

V-aș rămâne înfinit recunoscător dacă ați putea prefața⁵, în două pagini, acest volum care se ocupă de o problemă esențială pentru limba și literatura română modernă, problema de care dumneavoastră v-ați ocupat adesea.

Fără îndoială, pentru mine, pentru volumul în sine și pentru cititori, cuvântul d[omniei] v[oastră] înainte ar avea o mare

valoare. Am îndrăznit să vă adresez această rugămintă, încurajat de scrisoarea d[umnea]v[oastră] care amintea de o solicitare mai veche pe care, din cauza împrejurărilor, n-ați putut-o satisface după dorință.

Vă doresc din adâncul inimii o cât mai bună sănătate și putere de muncă, pentru ca munca d[umnea]v[oastră] atât de prețuită pretutindeni să se desfășoare în continuare în cele mai bune condiții și, într-o zi de răgaz, să puteți scrie și această prefață, folositoare pentru limba noastră literară.

Sunt bucuros să vă anunț acum că am și găsit medicamentul solicitat; dacă scrisoarea d[umnea]v[oastră] ajungea cu o zi mai repede vi-l trimiteam cu băiatul nostru care a fost aici.

Voi încerca prin altcineva, dar vă rog să-mi scrieți ce cantitate, am găsit tub cu 200 comprimate; câte tuburi deci (contra glaucomului)? Noi suntem aici până pe la 1 iunie.

Vă doresc, scumpe maestre, multă sănătate și numai bucurii, domniei voastre și familiei d[umnea]v[oastră].

Cu adâncă prețuire și afecțiune,
Gh. Bulgăr

*

București, 20 octombrie 1966
Scumpe maestre,

Cu prilejul împlinirii a trei pătrare de veac de viață rodnică, vă rog să primiți cele mai calde urări de sănătate și fericire, pentru a putea îmbogăți, în continuare, cultura românească, literatura noastră contemporană, cu noi opere de valoare, așa cum de o jumătate de secol v-ați aflat între frunțașii scrisului nostru.

Nenumărații cititori și cunoscători ai fenomenului literar, tineretul studios și generația mai veche, prețuiesc în opera d[umnea]v[oastră] erudiția și arta fină a interpretului valorilor culturii naționale, politețea și generozitatea intelectualului atașat atât de trecutul literar cât și de efortul contemporan de a da o nouă strălucire culturii românești.

Pilda muncii d[umnea]v[oastră] și talentul original al literaturii pe care ați creat-o stimulează pe scriitorii noștri contemporani spre valorificarea tezaurului tradițiilor și a limbii noastre populare.

Ați ridicat un monument „aere perennius”⁶ prin lucrările d[umnea]v[oastră] lui Eminescu și toți cercetătorii viitori ai istoriei noastre literare vă vor rămâne recunoscători pentru marele exemplu al vieții și operei d[umnea]v[oastră] celebrate în acest moment festiv.

La mulți ani!

Cu adâncă afecțiune,
Gh. Bulgăr

[Maestrului Dumitru Panaitescu-Perpessicius, Strada Mihai Eminescu, nr. 122 Loco; Gheorghe Bulgăr, Strada Lipova, nr. 40, Loco, 12].

*

Paris, 16 februarie 1967
Iubite maestre,

Am primit ieri excelentul d[umnea]v[oastră] prim volum din *Opere*⁷; poeziile, care vor fi desigur o revelație, mai ales pentru tânăra generație.

Este un volum de adevărată artă clasică cu atâtea accente moderne (o cronică purtând titlul: *Elegie unui poet neolatîn*, mi se pare potrivită).

Personal, clasicizant, o gust cu mare încântare (pentru fond, aluzii antice și lexic original, despre care voi scrie în țară).

Vă felicit călduros și vă urez mult succes și un ritm cât mai viu în tipărirea, în continuare, a *Opereilor*, așteptate de toți.

Ați primit coletul cu cărți? Din păcate, eu nu știu încă nimic despre volumul meu. Când i-o da drumul Editura oare?

Vă mulțumesc încă o dată și vă doresc din suflet multă sănătate și numai bucurii!

Gh. Bulgăr

[Academician Dumitru Panaitescu-Perpessicius, Strada Mihai Eminescu, nr. 122, București, Roumanie; Gheorghe Bulgăr,

63, rue Oberkamph, Paris, XIe].

*

Paris, 15 martie 1967
Scumpe maestre Perpessicius,

Am primit recent și generoasa d[umnea]v[oastră] scrisoare și sper sincer că, după întoarcerea de la Viena, sunt cele mai bune șanse pentru sănătatea ochilor d[umnea]v[oastră].

V-aș putea fi de folos cu ceva de aici? Vă rog să-mi scrieți dacă Nycil sau alt medicament vă poate fi util.

În același timp, colegul meu Mitică și băiatul meu m-au anunțat că, în fine, a apărut și cartea mea cu prefața d[umnea]v[oastră], atât de prețioasă și pentru care vă rămân etern recunoscători!

Vă mulțumesc de asemenea pentru bunăvoința de a include prefața în vol[umul] III de „Alte mențiuni”, serie de cronici atât de gustate de toți cititorii d[umnea]v[oastră].

V-am mai scris că am trăit o mare satisfacție la citirea primului vol[um] din *Opere*, în care gustul clasic, sensibilitatea romantică și arta unică a expresiei, a cuvântului, atestă un monument al literaturii române „aere perennius”, cum zice Horațiu.

Ați mai citit în „Le Monde” cronicile lui Simon? Să vă mai trimit alte cărți? Bineînțeles am în plan Musset ~ Teatru, Pleiade, vol[umul] III de care mi-ați scris în decembrie trecut.

Cărți noi, f[loarte] multe și critica este la mare cinste. Săptămânal în „Nouvelles litteraires”, Fr. Nourisser, laureat pe 1966 pentru roman face critică literară interesantă.

Câteva cărți care au luat premii recent vor fi la dispoziția d[umnea]v[oastră], îndată ce ajung acasă!

Aici, de curând, o frumoasă manifestare românească în mijlocul studenților noștri ~ o cronică mică o trimit aici pentru „Gazeta literară”. Eug[en] Simion, dacă ar vrea să o publice (ar fi bun și necesar! Vă rog să o trimiteți, o dată cu articolul d[umnea]v[oastră] săptămânal pentru „Gazeta”. Sunt sigur că o vor primi astfel, altfel am mai trimis și fără rezultat, din păcate!).

D[omnu] Turdeanu¹⁰ e f[loarte] bucurios că va apărea Cartoian în bune condiții. În mai apare aici un articol al meu despre neologismele franceze în română, în revista condusă de d[omnu] Guillermou ~ *Vie et langage*, pe care vi-o trimit îndată.

Nu de mult a murit Jean Boutière, merită un scurt panegiric, dacă „Gazeta” va vrea să-l publice. Un articol similar trimis la *Luceafărul* n-a ajuns la lumina tiparului, nu știu de ce? Vă rog să le citiți și dacă d[umnea]v[oastră] credeți binevenite aceste mici relatări de aici, vă rog să le trimiteți „Gazetei”.

De curând, marele premiu al Parisului a revenit lui Julien Green¹¹, scriitor mai vechi, foarte atașat Franței. Dintre tinerii noștri se pare că Ș[tefan] Bănulescu este cel mai prețuit aici. Se traduce ceva din proza lui acum. A. Bosquet, în fiecare miercuri la Radio France-Culture: „La poésie – une esthétique en evolution”, mi-a cerut poeziile lui Panait Cerna.

Vă mulțumesc încă o dată pentru toate și vă doresc d[umnea]v[oastră] și familiei d[umnea]v[oastră] deplină sănătate și numai bucurii!

Cu adâncă afecțiune,

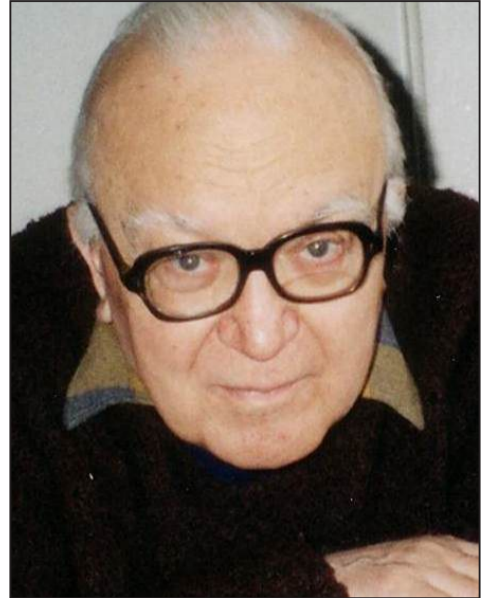
Gh. Bulgăr

[Maestrului D. Panaitescu-Perpessicius, membru al Academiei Române, Strada Mihai Eminescu, nr. 122, București, Roumanie; Profesor Gheorghe Bulgăr, 63, rue Oberkamph, Paris, XIe].

*

București, 7 noiembrie 1967
Scumpe maestre,

Am primit vol[umul] II *Opere*¹² pe care ați avut bunăvoința să mi-l trimiteți. Vă sunt înfinit recunoscător pentru acest unic document de istorie și artă literară pe care-l puneți azi la îndemâna cititorilor solicitați de atâtea cărți noi de literatură, de istorie și critică literară, dar multe așa de fragile și derutante.

Deși timpul a trecut și a cernut marea literatură în cele patru decenii, de când a apărut întâile „Mențiuni critice”, paginile d[umnea]v[oastră] de fericit echilibru între *tradiție* și *inovație* și-au păstrat întreaga lor valoare și generația de azi le poate citi ca pe un ghid spiritual, sigur în discernerea valorilor eterne ale culturii noastre naționale.

De aceea am și propus studenților mei o temă de seminar, care să le rețină atenția mai mult asupra acestui nou volum din *Opera d[umnea]v[oastră]*: *Ideii despre limbă și stil în Opera II de Perpessicius*, voind să dau unei reviste literare cea mai bună lucrare.

Timp de doi ani universitari, cât am stat ca lector la Sorbona, am văzut cât de mare este azi interesul tineretului studios față de valorile adevărate ale limbii literare, ale scrierilor frumoase, de aceea critica literară, de la cea academică (P.H. Simon) la cea mai nouă (R. Barthes) este un domeniu de propagare, cultivare, stimulare a gustului pentru artă, cunoaștere, afirmare prin limbaj, prin scrisul durabil.

Vă doresc din inimă multă sănătate și putere, pentru a ne da cât mai curând seria integrală a *Opereilor*, în care știința și conștiința unui monument istoric al evoluției limbii și literaturii române s-au sintetizat cu strălucire.

Vă mulțumesc încă o dată pentru generosul d[umnea]v[oastră] nou volum și vă asigur, scumpe maestre, de adâncul meu devotament,

Gh. Bulgăr

[Academician Dumitru Panaitescu-Perpessicius, Loco, Strada Mihai Eminescu, nr. 122, raionul 1 Mai; Gheorghe Bulgăr, Strada Lipova, nr. 40, Loco].

Note

Originalele acestor epistole necunoscute se află la Biblioteca Academiei Române. Cotele S 20(1, 3, 6-7, 11)/MXXXIII.

1. Alain Guillermou ~ *La genèse intérieure des poésies d'Eminescu*, Paris, Librairie Marcel Didier, 1963, 471, pagini.

2. Rosa del Conte ~ *Mihai Eminescu o dell' Assoluta*. Modena, Società Tipografica Editrice Modenese, 1962, 2 foi + 483 pagini.

3. Gheorghe Bulgăr ~ *Scritori români despre limbă și stil. Prefața de Perpessicius*. București, Editura Didactică și Pedagogică, 1967.

4. Societatea de Științe Filologice și Istorice.

5. Perpessicius a elaborat și publicat o excelentă prefață la cartea profesorului Gheorghe Bulgăr.

6. Liviu Bulgăr (n. 22 august 1947, Baia Mare), specialist în științe juridice.

7. „aere perennius” ~ Cuvinte folosite de celebrul poet latin Horațiu în primul vers din a 30-a odă, cu care și încheie a treia carte a odelor sale, comparându-și opera cu un monument, ce va rezista vremilor. (*Exegi monumentum aere perennius* („Am înălțat un monument mai durabil decât bronzul”).

8. Perpessicius ~ *Opere. Volumul I [Poezii și Traduceri]*. București, Editura pentru Literatură, 1966, 320 pagini.

9. Perpessicius ~ *O carte de înalte delectări și de mult folos în Alte mențiuni de istoriografie literară și folclor*. Volumul 3 (1963-1967). București, Editura pentru Literatură, 1967, p. 338-342.

10. Emil Turdeanu (1911-2001), istoric literar, slavist și comparatist. Era ginerele lui Nicolae Cartoian, căruia Dan Simonescu și Dan Zamfirescu îi restituie, în acele momente ~ *Istoria literaturii române vechi* la Editura Minerva.

11. Julien Green ~ (1900-1998), romancier, dramaturg și eseist. I se acordă Marele Premiu Național al Literelor (1966).

12. Perpessicius ~ *Opere. Volumul 2. Mențiuni critice*. București, Editura pentru Literatură, 1967, 467 pagini.

Evenimente culturale

Valori teleormănene: Floarea Calotă

În ziua de 27 martie 2026, Consiliul Județean Teleorman și Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman au organizat un eveniment de suflet dedicat uneia dintre vocile reprezentative ale folclorului teleormănean, Floarea Calotă, fiind astfel sărbătorită la trecerea peste un prag de vârstă. I-au fost alături colegi de scenă și prieteni, într-un spectacol special din cadrul unui proiect cultural multianual de anvergură, de această dată sub genericul **Valori Teleormănene: Floarea Calotă**. Pe scenă au urcat artiști îndrăgiți ai cântecului popular: *Maria Murgoci, Virginica Neagu, Nuți și Vasile Tapotă Lătărețu, Ion Ghițulescu, Nineta Popa, Ștefan Marinache*, atmosfera fiind întregită de Grupul Bărbătesc „Burnasul”, de dansatorii Ansamblului „Burnasul” și de orchestra Ansamblului „Burnasul”, dirijată de *Adrian Grigoraș*. Spectacolul a fost prezentat de *Vasilica Ghiță Ene*, realizator de emisiuni la Radio România, și s-a desfășurat la Centrul Multifuncțional pentru Tineri din Alexandria, fiind aplaudat cu căldură și empatie de către un public numeros. Scriitorul *Ștefan Mitroi* i-a adus artei un emoționant laudatio, iar omagiul din partea autorității publice județene a fost prezentat de domnul *Adrian Ionuț Gâdea*, președintele Consiliului Județean Teleorman.

Dedicat uneia dintre vocile reprezentative ale folclorului românesc, Floarea Calotă, care este cetățean de onoare al județului Teleorman, spectacolul a reprezentat expresia respectului și a recunoștinței față de această mare artistă, adevărată legendă a cântecului popular românesc. (**Iuliana Cârнару**)

Mihaela Albu și cărțile sale recente

Vineri, 24 aprilie 2026, la Biblioteca Județeană „Marin Preda” Teleorman, a avut loc un eveniment cultural-literar deosebit, prilejuit de lansarea volumului de versuri *Atelier de cuvinte*, o antologie bilingvă română-bulgară, și a antologiei *Din exil... despre „careul de ași” ai poeziei românești moderne: Tudor Arghezi, George Bacovia, Ion Barbu și Lucian Blaga*, semnate de **Mihaela Albu**, profesor universitar doctor la Universitatea din Craiova, cu o remarcabilă activitate academică și literară, recunoscută atât în țară, cât și în străinătate. În cadrul evenimentului a fost prezentată și revista „Antilethe”, publicație dedicată recuperării memoriei exilului românesc, al cărei director fondator este, de asemenea, Mihaela Albu. Autoarei i-au fost alături colaboratori și prieteni apropiați. *Camelia Zabavă*, conferențiar universitar doctor la Universitatea din Craiova și la Universitatea din Veliko Târnovo, originară din județul Teleorman, a caracterizat revista „Antilethe” drept o publicație specială, care promovează scriitori nevoiți să părăsească țara în perioada comunistă, dar care au păstrat limba română ca pe o adevărată comoară, definind-o drept „o revistă împotriva uitării”. Volumul „Atelier de cuvinte” reunește o selecție din creația poetică a autoarei, care explorează tema timpului ca dar esențial pentru existență și creație, iar traducătorul în limba bulgară, *Dobromir Andreev*, a subliniat dificultatea și responsabilitatea actului de traducere, mai ales în cazul poeziei, unde este necesară o profundă înțelegere a mesajului autorului, recitat, cu această ocazie, o poezie atât în limba română, cât și în limba bulgară.

Criticul literar *Ana Dobre* a apreciat contribuția Mihaelei Albu la recuperarea memoriei exilului românesc și a vorbit despre antologia *Din exil... despre „careul de ași” ai poeziei românești moderne: Tudor Arghezi, George Bacovia, Ion Barbu și Lucian Blaga*, care cuprinde texte despre cei patru mari poeți, scrise de autori români din exil. De asemenea, a descris volumul „Atelier de cuvinte” drept un veritabil laborator de creație al autoarei. Întregul eveniment a fost prezentat și moderat de managerul bibliotecii, *Valentina Pasa*. La manifestare au participat scriitori, cadre didactice și elevi ai Liceului Teoretic „Constantin Noica” din Alexandria, însoțiți de profesoara *Silvia Matei*. (**Cronicar**)

Lansarea Monografiei „Drum”

Consiliul Județean Teleorman și Biblioteca Județeană „Marin Preda” Teleorman, cu prilejul Zilelor Județului Teleorman, a organizat, în ziua de 15 mai 2026, la Sala de lectură, lansarea volumului „Drum” – *file monografice, amintiri, confesiuni*, semnat de **Nelu Urziceanu** și **Valerica Vlad**.

Evenimentul aduce în atenția publicului un volum document dedicat evoluției publicației roșiorene „Drum”, surprinsă atât ca instituție de cultură, cât și ca tribună a comunității și spațiu de formare a conștiinței publice. Cartea reunește file de istorie culturală locală, mărturii, evocări și confesiuni care recompun parcursul unei publicații reprezentative pentru viața culturală și socială a județului Teleorman și a orașului Roșiorii de Vede.

Volumul a fost prezentat de scriitoarea **Nicoleta Milea**, poetă și critic literar, **Domnița Neaga**, poetă și critic literar, și **Cristian Gabriel Moraru**, poet, critic și istoric literar, publicist și editor, personalități ale vieții literare și culturale teleormănene, desigur, în continuare autorii, **Nelu Urziceanu**, prozator și publicist, și **Valerica Vlad**, evocând inițierea și travaliul pentru realizarea acestei lucrări. Evenimentul a fost moderat de **Valentina Pașa**, managerul Bibliotecii Județene „Marin Preda” Teleorman. La final, prozatorului și publicistului **Nelu Urziceanu** i-a fost înmănată o „Diplomă de excelență” din partea Consiliului Județean Teleorman, de

către **Ciprian Agapie**, managerul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman.

Publicul prezent la această manifestare culturală a putut să vadă, de asemenea, o expoziție comemorativă de carte dedicată scriitorului Marin Preda, la împlinirea a 46 de ani de la moartea sa (16 mai 1980), dar și o expoziție de fotografie, sub genericul „Teleorman – O istorie în imagini”, ce propune o incursiune vizuală vizând trecutul și identitatea județului.

Revista revistelor

Noi figuri ale veacului trecut

■ **Mihail C. Vlădescu**. În revista ieșeană „Expres cultural” (nr. 2 și nr. 4/2026), Victor Durnea readeuce în atenție figura unui scriitor „nedreptățit”, Mihail C. Vlădescu, „al cărui bagaj literar este format dintr-o piesă de teatru în trei versiuni, două jurnale, două volume de schițe și nuvele și o biografie a generalului Alexandru Averescu, toate tipărite între 1906-1928”. După moartea sa, în 1931, a fost uitat cu desăvârșire. În 2015, însă, doi profesori universitari, angliști de renume, George Săndulescu, nepot de soră al scriitorului, și Lidia Vianu, au publicat, în format digital, „o ediție tentativă de *Opere complete*”, în care au cuprins toate scrierile sale, nu mai puțin de 12 volume, căreia comentatorul îi găsește mai multe neajunsuri, criticând inclusiv prima prefață bilingvă scrisă de George Săndulescu și intitulată „A New Noica of Long Ago/Un Noica proaspăt revenit din trecut”, care sugerează posibilitatea de a-l așeza pe „noul Noica revenit din trecut” alături de Constantin Noica, Emil Cioran, Mircea Eliade și Eugen Ionescu. Dincolo de alte observații, inclusiv cu privire la data și locul nașterii scriitorului (noi, însă, am precizat în „Dicționarul scriitorilor și publiciștilor teleormăneni”, din 2005, că era născut la 5 ianuarie 1886, la Alexandria), comentatorul admite că ar fi necesară o nouă ediție, pe ideea că „Oricine merită, în fond, o a doua șansă!”. Analiza operelor literare, din a doua parte a studiului, este totuși o binevenită readucere în atenția istoriei literare a celui care și-a semnat unele creștii cu pseudonimul Alexis V. Drăculea.

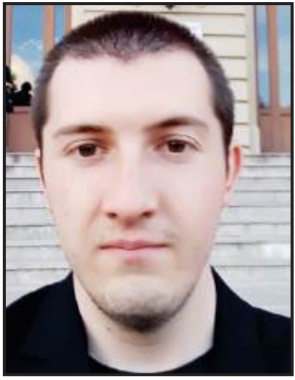
■ **Mircea Eliade**. În pagina sa de istorie literară din revista „România literară” (nr. 18/2026), Vasile Spiridon publică eseu „Trecutul ca ieșire din timp. Mircea Eliade (1907-1986)”, insistând asupra articolului „Pierdeți-vă timpul”, inclus de Mircea Eliade în volumul „Oceanografie” (1934). În articol, eseistul amenda condiția omului modern, pentru care timpul nu mai este o experiență interioară, devenind o succesiune de distracții programate minuțios, mai mult, în optica acestuia, „pierderea” timpului echivalează cu o fugă de sine. Dincolo de alte observații, frapante prin concordanța cu opera și devenirea savantului, istoricul literar conchide cu deplină justete că: „Prin totalitatea operei sale, Mircea Eliade ilustrează multiplele posibilități de a fi în lume ale omului integral, care aspiră să cuprindă realitatea în întreaga ei complexitate, situându-se, concomitent, în miezul ei și și dincolo de ea. Dacă Eliade va reuși să învingă timpul, în cele din urmă, aceasta se va întâmpla nu doar datorită strălucitelor sale studii de istorie a religiilor, ci și grație originalității literaturii sale. Tema evadării din timpul istoric în cel al ficțiunii și oglindirea propriei existențe în soarta unora dintre personajele sale l-au urmărit pe parcursul întregii creații, oferindu-i singurul spațiu de reconciliere. Rămâne, în posteritate, personalitatea unui spirit enciclopedic, scindat între dorința de a trăi sacralitatea și nevoia profund umană de a-și rescrie propriul trecut. Mircea Eliade ne lasă moștenire o lecție despre fragilitatea ființei în devenirea ei...”

■ **Constantin Noica**. În admirabila revistă „Convorbiri literare” (nr. 5/2026), Ovidiu Pecican își continuă seria eseurilor sale privind-l pe Constantin Noica, de această dată scriind despre „O carte pierdută și amănată”, despre care, în 1976, acesta îi scria lui Mircea Eliade, anunțându-i iminenta publicării cărții sale, scrise în anii 1950 și recuperată după detenție numai parțial, care-l privea pe Goethe: „În ceea ce mă privește, vei vedea dacă Goethe-le meu de apropiată apariție necesită să rețină atenția cuiva (pană la *Metafizica* mea, care-ți va sta sub ochi într-o zi.” Într-o altă scrisoare, Noica își avertiza prietenul: „Între timp ți-am trimis (tot la Paris) *Goethe*-le, sau cât a reținut destinul din el. Mi-aș dori ca dezbaterile mele cu el să nu lezeze nimic din dragostea ta pentru el. A rămas partea cea mai «negativă» din text. Dar poate și astfel cititorul vede cât l-am iubit pe Goethe eu însumi...” Noica își prezintă modest cartea și este conștient de un eventual dezacord al lui Eliade. În 1977 se contura proiectul ca *Despărțirea de Goethe* să fie tradusă la o prestigioasă editură din Germania, care însă n-a apărut în timpul vieții sale. Ar mai fi de reținut și alte aspecte din consemnările comentatorului, între ele, și pe acelea despre două dintre afinitățile care îl făceau pe Noica atât de apropiat de Eliade, și anume pasiunea pentru cei doi clasici germani, Goethe și Hegel, dar și o cheie a înțelegerii – în termeni culturali a marii lor prietenii, a fundamentelor ei pe latură livrescă. În fine, în legătură cu intenția lui Noica de a-și rescrie într-o formă nouă *Despărțirea de Goethe*, eseistul dă câteva exemple de cărți „scrise și rescrise în cultura noastră”, între care enumeră „*Jurnalul fericirii*” al lui N. Steinhardt, confiscat de Securitate, și „*Risipitorii*”, a cărui ediție a III-a a romancierului a considerat-o definitivă.

E. St. Caligraf

Eseu

Aurelian Alin Vasilie

Două romane despre singurătate și devenire (Romanul adolescentului miop al lui Mircea Eliade și *Un om sfârșit* de Giovanni Papini)

Singurătatea este starea originară a omului aflat în exil pe acest pământ. În condiția sa actuală, omul aparține în exclusivitate pământului, țărânei, căci „țărână ești și în țărână te vei întoarce” după cum spune *Biblia*. Numai depășind condiția noastră actuală de om ce aparține țărânei putem reinoda firul rupt cu Dumnezeu și cu semenii noștri și numai astfel putem scăpa de singurătatea noastră ontologică. Singurătatea este, în definitiv, o permanentă căutare a vieții pe care am pierdut-o în Dumnezeu. Un om nu se poate regăsi decât în comuniune cu Dumnezeu. În singurătate omul nu are decât două opțiuni: să se regăsească sau să se autodistrugă. În acest sens Emil Cioran spunea ceva foarte interesant în *Cartea amăgirilor*: „Aduni, cucerești, câștigi și lupți pentru a fugi de tine, pentru a-ți învinge înfrustrarea de a nu exista în mod real decât tu însuși. Căci singurătatea este o probă pentru realitatea ființei tale, iar nu pentru realitatea vieții în genere. Sentimentul de singurătate crește cu atât mai mult cu cât crește sentimentul de irealitate a vieții (...) O îndelungată durere nu te poate face decât imbecil sau sfânt”. În *Romanul adolescentului miop* ni se spune în mod cât se poate de clar scopul și motivul pentru care protagonistul romanului se apucă de scris: pe de-o parte pentru a-și uita tristețea de nu ști cine e cu adevărat, care este ființa sa, iar pe de altă parte pentru a încerca să își descopere propriul suflet: „...Ce să scriu, ce să scriu ca să uit tristețea? Poate chiar *Romanul adolescentului miop* îl voi scrie din același îndemn (...) De câte ori încercam să mă analizez, mă trezeam într-un întuneric desăvârșit. De unde să încep să mă caut? Unde aș putea fi eu însumi? Ce căutam eu? Sufletul meu. Unde? Și cum se putea recunoaște adevăratul meu suflet între miile de suflete ce le purtam în mine?”.

Atât protagonistul din *Romanul adolescentului miop* al lui Mircea Eliade, cât și cel din *Un om sfârșit*, al lui Giovanni Papini, încearcă să își depășească condiția umană și să se regăsească pe ei înșiși, să afle cine sunt ei cu adevărat. Ambii încearcă să realizeze acest lucru prin mai multe mijloace: introspecție, cunoaștere, scris, meditație, ascetism etc. și ambii încearcă se apropie, într-un final, de Dumnezeu. În ambele romane avem de-a face cu doi protagoniști bine ancorati în realitatea cotidiană, căci ambii sunt singuri și scriu tocmai pentru că sunt singuri și în căutarea unui Altceva. Mircea Eliade spunea foarte bine într-unul dintre eseurile sale din *Drumul spre Centru* că „omul culturilor tradiționale nu este singur”, iar acest lucru se întâmplă pentru că omul societăților arhaice căuta mereu să se ancorize în sacralitate. În *Romanul adolescentului miop* încă de la început suntem avertizați că ne aflăm într-un spațiu modern, desacralizat, marcat de singurătate și de refuzul relației cu domeniul sacru al existenței: „Pentru că am rămas singur, m-am hotărât să încep chiar azi Romanul adolescentului miop. Voi lucra în fiecare după-amiază. Nu am nevoie de inspirație”. Aceeași singurătate orgolioasă și opacă, din care lumina sacralității nu doar că lipsește, dar nici măcar nu este dorită, o întâlnim și în romanul *Un om sfârșit*: „Eu, cu gândirea mea, singur în mijlocul întunecimilor, până la moarte!”.

O astfel de singurătate nu poate duce decât la autodistrugere. Omul este pieritor pe acest pământ, iar roadele muncii sale sunt supuse, de asemenea, pieirii. Nimic nu rămâne de pe urma omului singur. Doar ceea ce e atins de har rezistă lumii și timpului. Tot ceea ce omul face, simte sau gândește și nu intră în relație dialogică cu Dumnezeu trece sub auspiciile Diavolului, după cum putem citi și în *Romanul adolescentului miop*: „Voința omenească, atunci când nu e asimilată, prin har, voinței divine, e prezumție diavolească”. Când omul cade sub auspiciile Diavolului autodistrugerea lui este aproape, căci cel rău nu face altceva decât să îngroașe patimile din om, omorându-i mai întâi sufletul după care se ocupă și de trup. Singurătatea în harul lui Dumnezeu reprezintă victoria omului pe acest pământ, pe când singurătatea omului sub auspiciile Satanei înseamnă sfârșitul omului pe pământ. Un om sfârșit nu poate fi decât un inel pus pe degetul Satanei. Diavolul le-a

promis oamenilor că vor fi ca niște dumnezei dacă îl vor asculta și i se vor închina lui, după cum scrie în *Geneza* (sau *Eliberarea* cum se numea ea mai demult): „Veți fi ca niște dumnezei cunoscând/ împreunându-vă cu binele și răul”. Ambii protagoniști ai celor două romane despre care vorbim vor să fie dumnezei. În romanul lui Papini acest lucru este spus cu subiect și predicat: „Speranță, orgoliu, desăvârșire, divinitate! O vise de care m-am lăsat cu totul răpit; o, entuziasm în care m-am lăsat cu totul pierdut; o, iubiri lacome și nerăbdătoare ca niște primăveri în care se simte arșița lui august! Cel ce n-a așteptat nopți de-a rândul în beznă să se deschidă porțile și să năvălească lumina; cel ce nu și-a lipit gura uscată de izvorul care trebuia să țâșnească, dar care a rămas secat și mut; cel ce nu s-a văzut pe sine mare, pe piscul celui mai înalt munte, rival cu Dumnezeu, stăpân peste oameni, domn peste întreg pământul; dincolo și deasupra tuturor isprăvilor omenești, mărunte sau mărețe, josnice sau glorioase, singur cu sine

însuși, singur sub cer, acela nu va putea înțelege ce simt eu când mă gândesc la întoarcerea aceea”. La fel, în romanul lui Mircea Eliade, Dumnezeu este pus între paranteze, iar eul omului se erijează în stăpân absolut asupra realității: „Dumnezeu există sau poate nu există. Eu există!”.

Cum anume speră cei doi protagoniști ai celor două romane să ajungă dumnezei? La fel cum a încercat și Diavolul să își așeze scaunul de domnie alături de cel al divinității: prin cunoaștere. O sete neistovită de cunoaștere întâlnim la ambii protagoniști ai celor două romane. Cărțile sunt devorate în singurătate și devin prietenii tăcuți și reci ai protagoniștilor. Cu toate acestea, cunoașterea izvorată din cărți e o cunoaștere a morții. E ca și cum ai comunica cu un mort în sensul cel mai literal al cuvântului. O astfel de cunoaștere nu duce nici la fericire, nici la mântuire și nici nu te scapă de acea singurătate ontologică prin care omul este condamnat încă de la naștere. În prefața cărții lui Georges Bataille, *Literatura și răul*, putem citi: „Literatura este esențialul, ori nimic. Răul – o formă acută a răului – a cărei expresie este literatura, are pentru noi, cred, valoarea suverană (...) Literatura înseamnă comunicare. Comunicarea comandă loialitatea; morala strictă este dată în acest sens pornind de la complicități în cunoașterea Răului, complicități care stau la baza comunicării intense. Literatura nu este inocentă și, vinovată, în final trebuia să mărturisească a fi astfel”. Mai mult decât atât, e un lucru îndeobște cunoscut că litera, cartea în sine, este moartă pe când cuvântul roștit este viu și este viață și lucrează în oameni. În *Biblie* este spus foarte bine că Dumnezeu *Noului Testament* „ne face pe noi slujitorii noului legământ, nu ai literei, ci ai Duhului, fiindcă litera ucide, însă duhul dă viață” (2 Corinteni 3:6).

Singurătatea în cunoaștere și cunoașterea

în singurătate pare să fie formula magică după care se ghidează protagoniștii din cele două romane. Ei consideră că singurătatea este factorul cheie ce i-a condus la cunoaștere, dar această cunoaștere este una ce nu împlinește ființa, ce nu produce decât revelația golului, revelația unei absențe chinuitoare. În *Un om sfârșit* ni se spune: „Singurătatea m-a făcut mai trist și mai antipatic; tristețea mi-a strâns inima și mi-a ascuțit mințile (...) Și încă de pe acest prag al vieții am învățat să gust bărbăteasca plăcere a acelei infinite și nedefinite melancoliei care nu dorește ușurări și consolări, ci se mistuie în ea însăși, fără niciun scop, creând încetul cu încetul acea obișnuință a vieții interioare și solitare, care ne îndepărtează pentru todeauna de oameni”. Aceeași mărturisire o putem citi și în *Romanul adolescentului miop*: „Schimbări de temelii s-au înfăptuit în suflet, aproape fără să iau seamă. Ceea ce prețuiam mai înainte privesc acum cu nepăsare. Din toate acele săptămâni de toamnă, de iarnă, pe care eu le socoteam

inutile, cheltuite resemnat în lecturi inactuale, s-au depus înlăuntrul meu fapte noi. Cum să le spun altfel decât fapte? M-am deșteptat îmbogățit, împlinit și, totuși, chinuit de sentimentul absenței unor lucruri despre care nu știu nimic (...) E dureros, însă, că împlinirile, înnoirile, depășirile mele sunt întovărășite de acea conștiință a absenței, a golului”.

În ambele romane întâlnim concepția conform căreia omul se poate salva prin creația izvorată din cunoaștere. Dar oare poate să se salveze vreun suflet prin creație, indiferent de ce tip de creație am vorbi? Omul nu se poate salva prin creație. El nu este nici măcar creator. Nu este altceva decât un mic imitator. Fără inspirație nu poate face nimic, iar când crede că a făcut ceva, că a gândit ceva nou, original și nemiintălnit, descoperă, mai devreme sau mai târziu, că mai sunt și alții, acum sau în trecut, care au spus sau au gândit aceleași lucruri. Este cât se poate de edificatoare, în acest sens, reacția pe care o are protagonistul din *Romanul adolescentului miop* în momentul în care citește *Un om sfârșit* al lui Papini: „Am citit astăzi *Un om sfârșit* al lui Giovanni Papini. De-acum, sunt și eu sfârșit. Romanul meu nu se va mai încheia niciodată în pagini și capitole. Iar eu trebuie să mă schimb. Trebuie, ca să nu mi se spună că am imitat pe Giovanni Papini. L-am urât și l-am iubit o după-amiază întreagă. L-am urât, pentru că el cuvântase lumii ceea ce voiam să cuvânt eu. Și l-am iubit, pentru că mi-a scris viața”. Pentru un om al cărui singur tel este acela de a-și făuri marea sa operă în singurătate, pedeapsa și răsplata nu poate fi decât aceea a lui Sisif. Omul în momentul în care încearcă să creeze îmbrățișează în mod inevitabil destinul lui Sisif. Vorbim desigur de o condamnare, de un păcat (păcatul de a dori să fim asemenea lui Dumnezeu, adică creatori

precum este Dumnezeu), dar și de o mândrie nemăsurată a aceluia ce a deschis lupta cu înălțimile, vrând să fure focul aceluia chiar dacă știe că lupta aceasta este în zadar pentru el. Albert Camus spunea foarte bine în cartea sa *Mitul lui Sisif* că „omul este întotdeauna prada propriilor sale adevăruri (...) Lupta însăși către înălțimi e de ajuns spre a umple un suflet omenesc. Trebuie să ni-l închipuim pe Sisif fericit”. Un Sisif fericit este atât protagonistul din *Romanul adolescentului miop*, cât și cel din *Un om sfârșit*: „Mă prezint în fața ochilor voștri reci cu toate durerile, speranțele și slăbiciunile mele. Nu cer milă, nici îngăduință, nici laude, nici mângâieri, ci numai trei sau patru ore din viața voastră. Iar dacă, după ce m-ați ascultat, veți continua să credeți – în ciuda vorbelor mele – că sunt într-adevăr un om sfârșit, va trebui cel puțin să recunoașteți că sunt sfârșit pentru că m-am apucat de prea multe lucruri, și că nu mai sunt nimic pentru că am vrut să fiu totul”.

Edgar Papu, în prefața cărții lui Papini, *Un om sfârșit*, pune un diagnostic ce se potrivește și în cazul protagonistului din romanul lui Eliade. Ambii suferă de incapacitatea de a iubi: „Și la Papini nu este vorba de o incapacitate nici sub aspectul energiei, nici al puterii de muncă, nici al talentului, nici al inteligenței. El suferă de altceva, și anume de ceea ce am mai amintit, de inaptitudinea iubirii”. De ce nu pot iubi cei doi protagoniști ai celor două romane? Pentru că ambii preferă cunoașterea în detrimentul iubirii și ambii preferă să stăpânească în loc să se dăruiască. În *Romanul adolescentului miop* putem citi următoarea mărturisire: „Mă îmbăta, pe atunci, mireasma eroismului care nu înfloreste decât în sufletul aspru și vast, revelat sieși de singurătate. Dar eroismul – singura justificare a vieții mele – nu rodește decât prin cumplite și necontenite renunțări. Nu fuga de realitate mă tortura, ci voința de a stăpâni, renunțând, realitatea”. Aceeași mărturisire o putem citi și în *Un om sfârșit* unde silirea și impunerea voinței cu orice preț ne aduc aminte de „iubirea” sistemelor totalitare ilustrată atât de bine în romanul lui George Orwell *1984*: „Voiam să-i silesc pe ceilalți să gândească, să reflecteze, să se examineze pe ei înșiși, propriul lor suflet, viitorul lor, idealurilor lor; voiam să împing pe fiecare în adâncul lui însuși, acolo unde nimeni nu coboară de bunăvoie; și să-l pun pe fiecare față în față cu sine însuși, pentru a se căi, pentru a apuca pe un alt drum, pentru a grăbi pasul, pentru a nu uita – cât mai și încă vreme (...) Urâți-mă cât vreți, blestemați-mă și fugiți din calea mea. Oamenii nu se vindecă cu leacuri băbești și cu homeopatie. E nevoie de o cură radicală și nemiloasă. Trebuie să tăi unde e de tăiat, să arzi unde e puroi, să-l scoți din cuibul călduț al obișnuinței pe cel ce nu cunoaște furia proaspătă a vântului și sănătosul îngheț al zăpezilor decât dindărătul geamurilor casei sale. Iar dacă aerul vă taie răsuflarea și vă înăbușă, cu atât mai rău pentru voi și cu atât mai bine pentru ciocli. Mie nu-mi pare rău c-am fost prea sincer și prea certăreț. Nu știu să ajut decât chinuind, nu pot să iubesc decât disprețuind”.

Singurătatea este premisa făuririi genului, dar și carența cea mai sigură a iubirii. Pentru cei doi protagoniști ai celor două romane de care ne-am ocupat este clar că singurătatea și singularitatea lor rămâne un semn pentru lume, dar este la fel de adevărat că acest semn nu înseamnă nimic pentru ceruri. Geniul e singur și nu cunoaște fericirea. Nu are părtașie nici de cer, nici de pământ. Geniile sunt oameni răstigniți între anonim și sfințenie

1 Geneza 3:19.

2 Emil Cioran, *Cartea amăgirilor*,

HUMANITAS, București, 1991, pp. 10, 11.

3 Mircea Eliade, *Drumul spre Centru*, UNIVERS, București, 1991, p. 124.

4 Geneza 3:5.

5 Georges Bataille, *Literatura și răul*, Editura

RAO, București, 2008, p. 8.

6 Albert Camus, *Mitul lui Sisif*, Editura pentru

Literatură Universală, București, 1969, pp. 34, 131.

7 Edgar Papu în prefața cărții lui Giovanni Papini, *Un om sfârșit*, Editura pentru Literatură Universală,

București, 1969, p. XXII..